

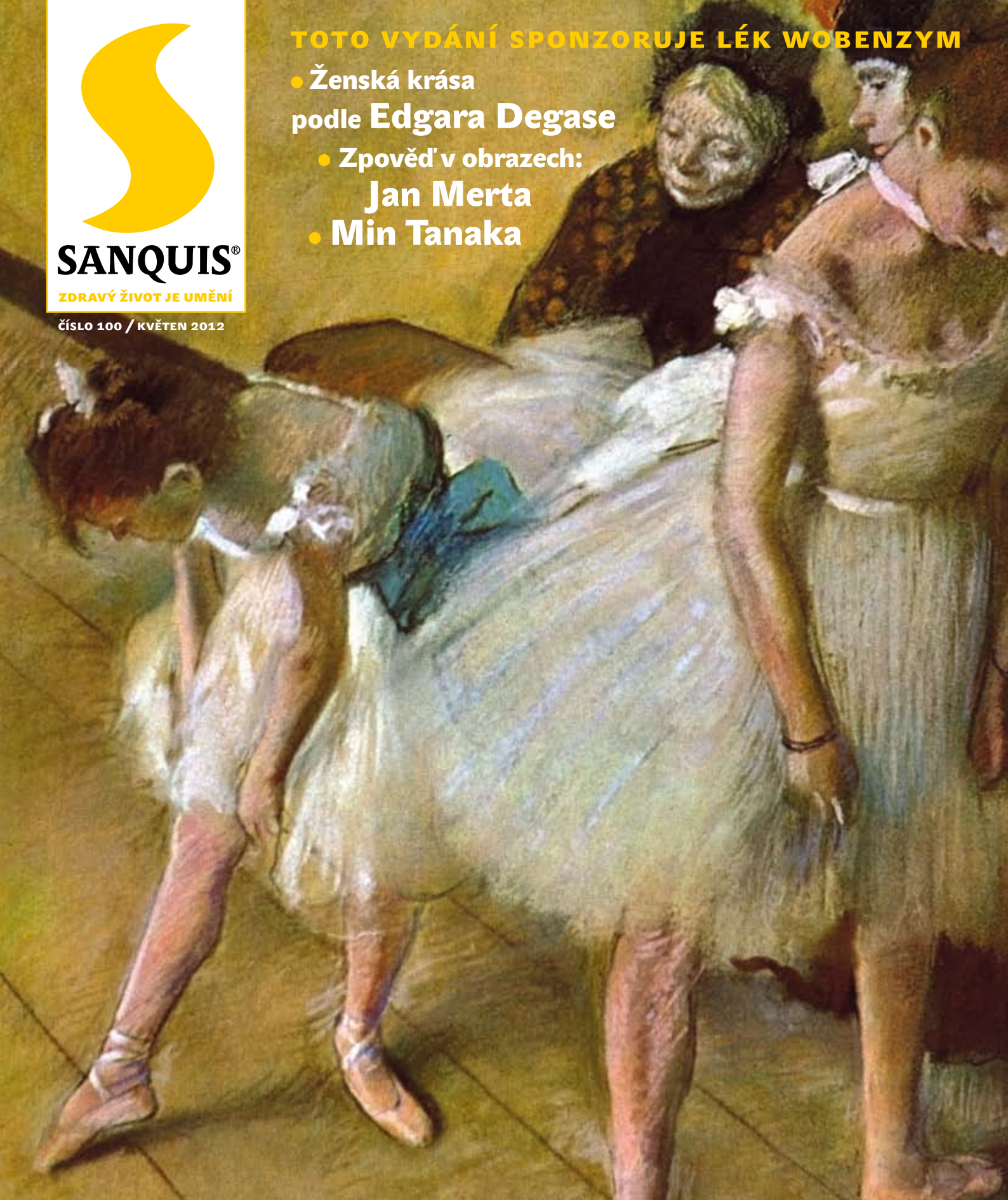
SANQUIS®

ZDRAVÝ ŽIVOT JE UMĚNÍ

ČÍSLO 100 / KVĚTEN 2012

TOTO VYDÁNÍ SPONZORUJE LÉK WOBENZYM

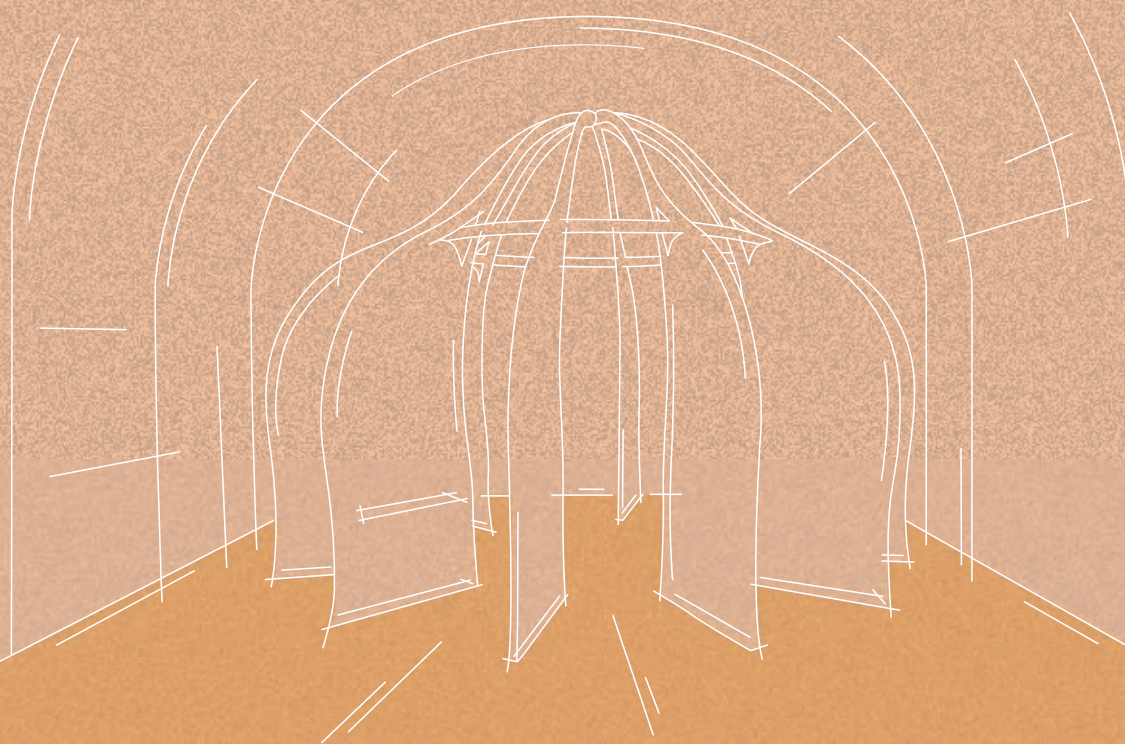
- Ženská krása
podle **Edgara Degase**
- Zpověď v obrazech:
Jan Merta
- **Min Tanaka**

výstava **UMĚNÍM KE SVOBODĚ**

Petr Nikl, Jitka Štenclová, Oldřich Hozman

a mnoho dalších umělců v tvůrčích dílnách občanského sdružení AUDABIAC s dětmi z dětských domovů

Dům U Kamenného zvonu

Staroměstské náměstí 13, Praha 1

koncepce: Aneta Marková, Jiří a Radana Waldovi

výtvarná spolupráce: Jiří Voves

4. 5. – 31. 5. 2012

otevřeno denně od 10⁰⁰ do 20⁰⁰

kromě pondělí

www.audabiac.cz

kurátoři: Iveta Czinová, Gábina Doležalová, Zdeňka Duchovičová, Adriana Kubalíková, Vojta Kulina, Klaudivie Kulinová, Sylvie Kulinová, Lukáš Němeček, Zdenek Palusiak, Jaroslav Pešák, Marek Sivák, Lukáš Staněk a další

Pořadatelé:

Pod záštitou:

Partneři:

Na titulní straně:
Edgar Degas: Baletní zkouška,
pastel, kolem roku 1880

„Někdy maluju obraz dvě hodiny, někdy deset let. Čekám na příležitost,“ říká akademický malíř Jan Merta. (s. 14)

Starobylá pevnost leží uprostřed kamenné vesničky Audabiac v Jižní Francii. Setkávali se tu umělci s dětmi z dětských domovů při společné tvorbě. Tady začal příběh Audabiac. (s. 36)

Náušnice z nové kolekce BeldaFactory (Alena Beldová). Povídání o šperkařské tradici s nejmladší z rodiny, Viktorií Beldovou. (s. 48)

Noc literatury již pošesté. (s. 92)

SETKÁNÍ

- 04 „Byl jsem méně odvážný, než jsem doufal,“** posteskně si Edgar Degas. Obrazy koupajících se žen malíře tanečnic, pradelen a koňských dostihů vystavuje Musée d'Orsay v Paříži.
- 14 Malíř Jan Merta** dokončoval ve svém ateliéru obraz, který začal malovat před devíti lety. Byli jsme u toho.
- 24 Min Tanaka.** Legendární japonský tanečník se vrací do Divadla Archa. Patří mu tři květnové večery.
- 30 Krajina a její paměť** je hlavním zdrojem děčínského básníka Radka Fridricha. Jeho poezie je ostrá a nekompromisní.

POZNÁNÍ

- 44 Fotografování z rychlíku.** Günter Bartoš se nechal inspirovat fotografem Janem Jedličkou. Jak vypadají fotografie přes okno rychlíku pořízené digitálním fotoaparátem?
- 48 Viktorie Beldová** je odmala obklopena šperky. Rozhovor s nejmladší z rodu Beldů.
- 52 Vztah člověka a přírody** v proměnách lidského života je obsahem knihy Walden neboli život v lesích. Její autor Henry Thoreau zemřel před 150 lety.
- 54 Nejznámější hvězda severní oblohy.** Polárka ukazuje cestu k severu. Odborníky však zaujala něčím úplně jiným.
- 58 Rudolf Beran.** Agrární politik a ministerský předseda. Soudili jej Němci i komunisté.
- 70 Berlín jako nový Řím.** Hitler chtěl přestavět Berlín na nový Řím. Nacistická architektura se naštěstí dochovala jen v několika ukázkách.

UMĚNÍ

- 80 Pražské jaro 2012.** Mezinárodní hudební festival neodmyslitelně patří k měsíci květnu. Co nabízí letošní program?
- 82 Světové operní hvězdy** do Čech přiváží už od roku 1998 Alena Nachtigalová. Rozhovor o hudbě a o operním světě.
- 86 Recenze.** Výstava Františka Drtikola, Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích a rumunský film Ahoj! Jak se máš?
- 88 Pražská nokturna** i velký počet dosud neznámých obrazů Jakuba Schikanedera. Národní galerie zve na přehlídku jeho děl.

ZAOSTŘENO NA ZDRAVÍ

Jak se pozná, že je člověk závislý na alkoholu? Rozhovor s MUDr. Petrem Popovem, primářem nově otevřené Kliniky adiktologie.

Vitaminy, minerály a stopové prvky nezbytné pro metabolismus oka.

Vyšetření na mamografu může vést ke zbytečné léčbě. Alespoň podle norské studie z Telemark Hospital.

Méně odvážný, než doufal

„Neznám umění tak málo spontánní, jako je moje.

Inspirace, bezprostřednost, temperament jsou mi neznámé.

V umění se nesmí nic podobat náhodě, ani pohyb ne.“

Tato slova pronesl **Edgar Degas**, malíř tanečnic, pradlen i koňských dostihů.

V pařížském Musée d'Orsay právě vystavují jeho obrazy koupajících se žen.

Ženy na jeho obrazech vstupují do lázně, myjí se, utírají ručníkem nebo si češou vlasy. Zaujaté samy sebou, svou očištěnou, lhostejné k tomu, kdo se na ně dívá. Jsou tak odlišné od známých aktů salonního malířství, které naopak s pohledem diváka počítá. „Moje ženy jsou prosté lidské bytosti, ale jsou poctivé. Zabývají se jen svým tělem. Tahle si myje nohy. Je to, jako bychom se na ni dívali klíčovou dírkou.“

Když Degas své akty vystaví, obviňují jej z voyeurismu. I jeho přátelé. Degas však dál maluje koupající se ženy, kreslí je i sochá. Ale především je maluje pastelem. Barevné křídly mu poskytují nesčetné možnosti. Kombinuje je s kvašem, temperami, na pastel fouká páru z vařící vody, mnohokrát jej omývá, chce pastelové barvy zbavit „pestrosti“. Je první, který malbu, kresbu a pastel považuje za rovnocenné.

Ovládat bolest krásou

Svémi akty překvapil, u mnoha lidí pak vzbudil otázky, začali se ptát, proč sám žije tak osaměle. Vincent van Gogh ve svém dopise Emilu Bernardovi třeba píše: „Proč říkáš, že Degas je na lásku valach? Degas žije jako malý úředník a vyhýbá se ženám, protože ví, že kdyby je při své intelektuální nemoci miloval a miloval se s nimi příliš, stálo by ho to impotenci v malířství. Degasovo malování je však mužné a neosobní právě proto, že on sám se rozhodl být jenom skromným úředníkem, který má hrůzu z ženitby. A pozoruje lidské živočichy, silnější v lásce a v milování než je on, a maluje je dobře, právě proto, že sám se toho vlastně vzdal.“

Jaký vlastně byl Hilaire Germain Edgar de Gas, potomek bretaňského šlechtice? Kultivovaný, měl klasické vzdělání, vyznal se nejen ve výtvarném umění, ale i v literatuře a hudbě. Žil vlastně velmi spořádaným způsobem, na hony vzdálený podobě extravagantního umělce 19. století. Uměl být přívětivý, okouzlující, bavil své okolí, ale také uštěpačný, arogantní a samolibý. Paul Valéry, který za ním často chodil do ateliéru, ho

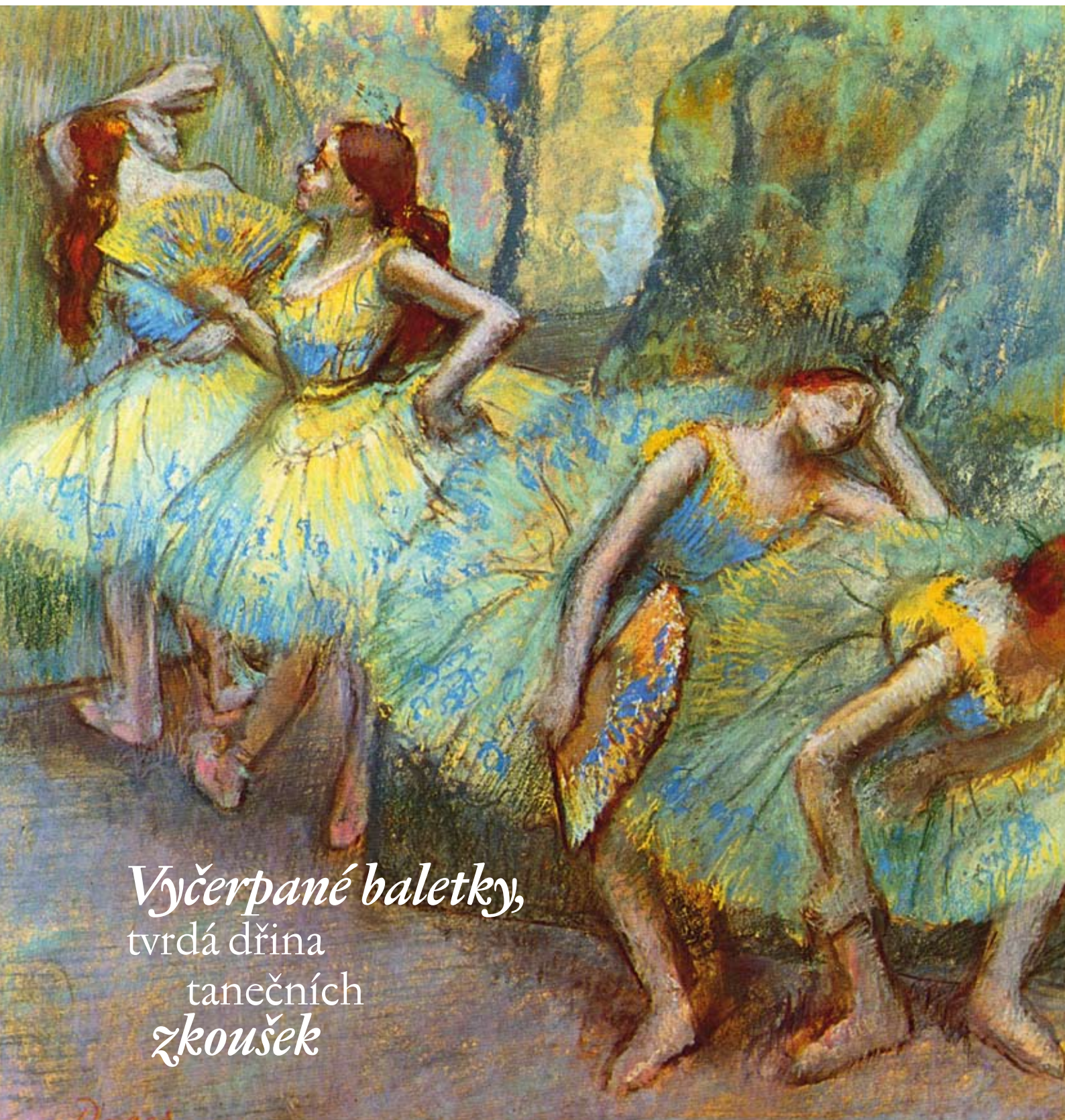

Nahore: Utírající se žena, po roce 1888, pastel, Los Angeles County Museum of Art. Dar od Jeroma K. Ohrbacha.

Na protější straně: Žena utírající si krk, pastel na papíře, 1895–1898, Musée d'Orsay, odkaz hrabě Isaaca de Camondo

*Moje ženy
jsou prosté
lidské
bytosti...*

*Vyčerpané baletky,
tvrdá dřina
tanečních
zkoušek*

Nerad odhaloval své city...

**Na protější straně:
Tanečnice v zákulisí,
1890–1895, olej na plátně**

**Dole: Dvě koupající
se ženy, 1895,
pastel na papíře,
Musée Granet,
Aix-en-Provence,
svěřeno Nadaci Jean et
Suzanne Planque**

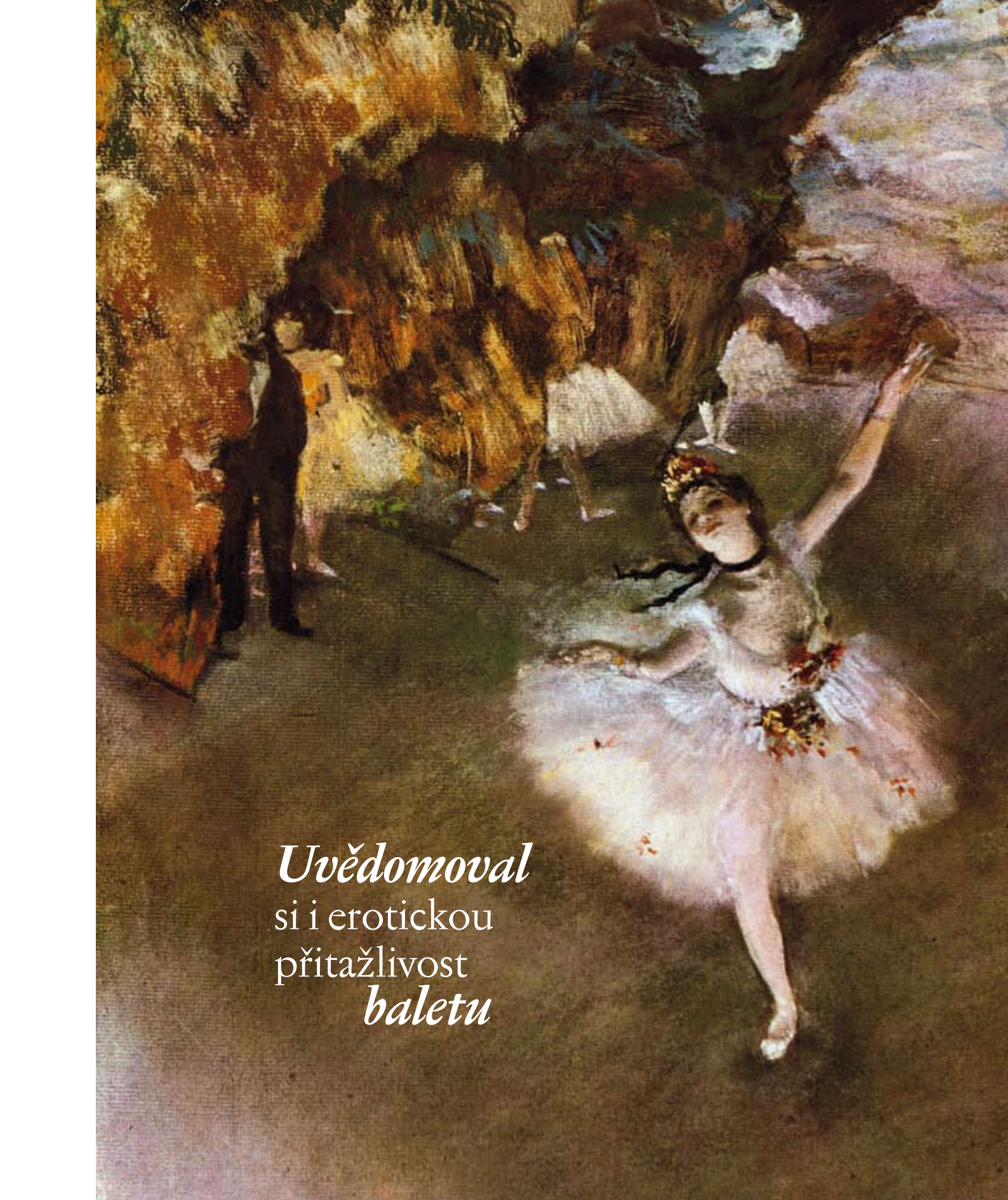
poznal jako „muže plného ducha, elegantního, jenž měl v sobě nejpřirozenější vznešenost. Ale také jako nervózního starce, skoro ustavičně zamračeného, zlostného s nadálými výbuchy zloby nebo duchaplnosti, s dětskou umíněností a netrpělivostí, plného rozmarů.“

Nerad odhaloval své city, říkával, že „umění je ovládnání bolesti krásou“. Zdá se, že sám Edgar Degas nebyl se svým životem příliš spokojen. „Celkem vzato jsem byl méně odvážný, než jsem doufal.“

Tajemství lidského pohybu

Longchampská závodní dráha, žokejové před startem, koně dobíhající do cíle, dáma, která vše sleduje dalekohledem, i to jsou Degasovy obrazy. Ale první, co při vyslovení jména tohoto francouzského malíře každého napadne, jsou tanečnice. Baletky u tyče, na scéně, všechna ta plíeš, à deux-bras, arabesky, nervózní atmosféra v zákulisí i triumf na scéně. Ale také tvrdá dřina tanečních zkoušek, vyčerpané baletky o přestávkách. Francouzský literární kritik a filozof Hippolyte Taine popsal taneční třídy jako

*Uvědomoval
si i erotickou
přitažlivost
baletu*

„trhy s dívčím masem“. Ani Degas to neskrýval. Jenže si uvědomoval i erotickou přitažlivost baletu. Možná proto tak často maloval nohy tanečnic.

Chodil za nimi do dnes už neexistující budovy Opery v ulici Peletier. Všechna ta gesta, tajemství lidského pohybu, rytmus těl si odnášel do svého ateliéru. Do ulice Victor-Massé, čísla popisného 37. „Dlouhá podkrovní místnost se širokým okenním výklenkem, kde se spolu nerušeně honily světlo s prachem. Tam se povalovalo vědro, zašlá zinková vana, ošuntělé župany, vosková tanečnice se stuhou z pravé gázy uvězněná ve skleněné kleci a malířské stojany pod záplavou uhlových zjevení s chybějícím nosem i údy, s hřebenem v ruce nad hustou kšticí, kterou nakačila jiná ruka. U okna, nezřetelně zalitého sluncem, stál úzký stůl, celý zanesený krabičkami, lahvičkami, tužkami, špačky pastelek a oněmi bezejmennými věcmi, které se vždycky mohou nějak hodit...“, vzpomíná na Degasův ateliér Paul Valéry. Tady uprostřed našedivělých stěn, s prostými rekvizitami stál u stojanu a maloval tu zdánlivou lehkost pohybu. Nedůvěřoval práci v plenéru, jakou vyznávali ostatní impresionisté. „Malování není sport,“ říkal.

Velmi miloval kreslení

Když se mu zhoršil zrak natolik, že nemohl malovat, tvořil pouze plastiky. Často své modelování nazýval „řemeslem pro slepce“. A nikdy se nevzdal svých procházek po pařížských bulvárech. Skoro slepého jej tam potkávali přátelé, náhodní kolemjdoucí. Ambroise Vollard jej mnohokrát spatřil, jak obchází ohradu kolem zbouraného domu v ulici Victor-Massé, kde měl ateliér. Smutný stařec škvírami nahlížel na zbořeníště zarůstající plevellem. To místo, kde tvořil a žil, měl tak rád!

Edgar Degas zemřel v ranních hodinách 29. září 1917. Je pochován na hřbitově na Montmartru. Ve své závěti si přál, aby nad jeho hrobem byla pronesena pouze jediná věta: „Velmi miloval kreslení.“ ■ Literatura: Bernd Growe, Degas, Taschen / Slovart, 2004, Paul Valéry, Degas, tanec a kresba, Kovolam, 1998

EDGAR DEGAS ET LE NU, MUSÉE D'ORSAY, PARIŽ, DO 1. 7., WWW.MUSEE-ORSAY.FR

Degas

(1834–1917)

- Francouzský malíř Edgar Degas,
- vlastním jménem Hilaire Germain
- Edgar de Gas, se narodil 19. července
- 1834 v Paříži v rodině zamožného
- bankéře Augustina de Gase.
- I když se účastnil šesti ze sedmi
- impresionistických výstav, sám se za
- impresionistu nepovažoval. Sledoval
- vlastní cestu, zůstal osamoceným
- bojovníkem umění.

Vlevo: Česající se ženy,
1875–76, olej na plátně

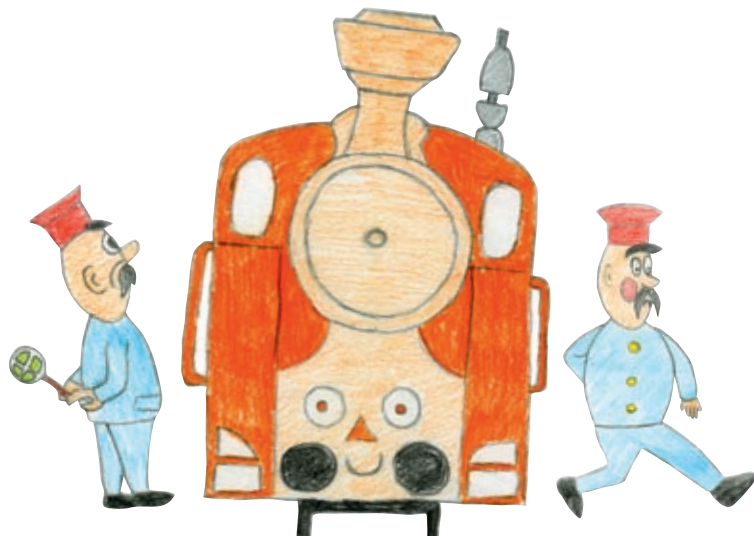
Na protější straně:
Primabalerina,
1878, olej na plátně

Do divadla!

Pražské Divadlo v Dlouhé pozvalo naši dětskou redakci na svůj tradiční festival a jarmark. Kromě toho, že o divadelní přehlídce pro děti napíšeme a nakreslíme do Sanquisu JUNIOR, v sobotu 12. května od druhé hodiny odpolední budeme mít ve foyer divadla také otevřený Ateliér Sanquis. Ten už některé děti znají z interaktivní výstavy Play nebo z knižního veletrhu Svět knihy, kde jsme tuhle hru začali před lety hrát. Pravidla jsou stále stejná: každý kdo přijde, může zkusit namalovat, nakreslit, vystřihnout či jinak výtvarně ztvárnit titulní stránku pro náš časopis. Autory nejzajímavějších návrhů odměníme, jejich obrázky otiskneme v dalším čísle Sanquisu JUNIOR. A na všechny nové spolupracovníky, kteří by s námi chtěli vydávat časopis a učit se novinářskému řemeslu, se těšíme. **VÍCE INFORMACÍ NAJDETE NA WWW.SANQUIS.CZ A WWW.SANQUIS.CZ/JUNIOR.**

KRESBY: ANNA POLENOVÁ, MARIE ZOCHEROVÁ, JOSEF FAJT.

Šéfredaktorka **Irena Jirků** / jirku@sanquis.cz

Redakce **Jana Nekolová** / nekolova@sanquis.cz, **Günter Bartoš** / gunter@seznam.cz, **Lenka Klimtová** / klimtova@sanquis.cz

Artdirector **Luděk Bárta** Webové stránky www.sanquis.cz **Filip** a **Blanka Peškovi** / info@address.cz

Stálí spolupracovníci **Eva Bobůrková, Boris Dožekal, Martin Frouz, Jan Gregor, Tereza Herz, Miloslav Hirsch (Řím), František Houdek, Vladimír Hulec, Josef Chuchma, Jarmila Jelínková, Cecílie Jílková, Klára Klempířová, Jana Klusáková, Jiří Kocourek, Libuše Koubská, Josef Mlejnek, Jiří Machalický, Milan Nakonečný, Milan Odehnal, Karel Pacner, Eva Pivodová, Michael W. Pospíšil, Jitka de Préal (Paříž), Lenka Procházková, Maria Procházková, Bela Schenková, Zuzana Sobotková, Ondřej Šeřců, Jana Vlková, Zdeněk Zahradník, Hana Zallmannová**

Odborná rada prof. MUDr. Michal Anděl, CSc., prof. MUDr. Vladimír Beneš, DrSc., prof. MUDr. Pavel Gregor, DrSc., prof. MUDr. Jiří Mazánek, DrSc., prof. MUDr. Pavel Pařko, DrSc., prof. MUDr. Jan Pirk, DrSc., prof. MUDr. Richard Rokyta, DrSc., prof. MUDr. Antonín Sosna, DrSc., doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.

Předplatné 221 180 229, 221 180 194 / předplatne@sanquis.cz / www.sanquis.cz

Adresa redakce Španělská 10, 120 00 Praha 2, tel. 221 180 194, fax 221 180 280

Za obsah inzerce ručí zadavatel. Za původnost a obsahovou správnost ručí autoři. Právní režim autorských děl nabídnutých redakci se řídí zejména autorským zákonem č. 121/2000 Sb. a dalšími českými právními normami. Přijetím díla k uveřejnění nabývá vydavatel práva k šíření přijatého díla časopiseckou formou včetně možnosti zveřejnění na www stránkách časopisu, vydání na CD-ROM nebo jiným způsobem v elektronické podobě. Všechna práva k uveřejněným dílům jsou vyhrazena. Autorské právo časopisu a navazujícím elektronickým publikacím vykonává vydavatel.

Registrace SANQUIS – MK ČR E 8319, Registrace SANQUIS – EDICE PROFESIONÁL – MK ČR E 18887, ISSN 1212-6535

Cena za předplatné on-line (12 čísel) 300 Kč. Cena jednoho čísla on-line 33 Kč

Vydavatel
Audabiac, o. s.
Španělská 10,
120 00 Praha 2
DIČ CZ26524163

DÍTĚ V DLOUHÉ 2012

11.–16. května 2012 v Divadle v Dlouhé

14. ročník divadelního festivalu
pro děti a jejich dospělé

Všední podvečery pro děti, mládež i dospělé (začátky v 18 h.)

Po 14. 5. Divadlo Radost, Brno

Jiří Brdečka

Limonádový Joe

„Rány, šoky, kuří oka, vše vyléčí Kolaloka!“

Út 15. 5. Divadlo Šumperk

Astrid Lindgrenová, Karel Hoffmann

Pipi Dlouhá punčocha

Pohádka o legendární zrzce s příšerným chováním a nadlidskou silou.

Víkend pro rodiče s dětmi

(začátky představení v 15 h., od 14 hodin divadelní jarmark)

So 12. 5. Divadlo Tramtarie, Olomouc

Vladislav Kracík

Pohádky o mašinkách

Pohádky pro kluky a holky, co se nebojí jezdit tunelem.

Ne 13. 5. Divadlo Lampion, Kladno

František Hrubín, Bela Schenková

O Nosáčovi

*I pyšný princ pochopí, že nezáleží na tom,
jak velký má člověk nos, ale jaké má srdce.*

Původní kresby
Lucie Lomové
pro letošní
Dítě v Dlouhé
najdete
i ve festivalovém
katalogu.

DIVADLO
DLOUHÉ

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

více na www.divadlovdlouhe.cz

Platí jako poukázka na dvě vstupenky
za cenu jedné
na uvedení představení

Text **Irena Jirků**

šéfredaktorka

Sanquis číslo 100

„**Našel jsem v poezii** v podstatě nevědomě vše zásadní. Především odpovědi na ty zásadní otázky. Díky tomu vím, kdo jsem, vím, kam směřuji a vím také, odkud pocházím. To stačí,” říká děčínský básník Radek Fridrich. Jeho básně jsou „osekané až na dřeň, takový básnický hard core”. Mimochodem, Radek Fridrich za ně dostal letošní Cenu Magnesia Litera .

Jakub Schikaneder se v roce 1890 proslavil obrazem Vražda v domě, posléze – a vlastně až do dnešních dnů – sklízí obdiv se svými obrazy se sociální tematikou i pražskými nocturny. V roce 1910 se však sám od společnosti odstříhl, přestal vystavovat a dalších 14 let žil v ústraní. Do svého ateliéru pouštěl pouze nejbližší přátele, jen ti věděli, že tvořit nikdy nepřestal. Naopak. V těch posledních letech maloval moře, pobřeží, přístavy... Trochu jiný Schikaneder, a přitom stále svůj. Zcela svůj, osobitý a neústupný byl i Edgar Degas. Celý život maloval těla tanečnic, koupajících se žen, pradelen. Fascinuje ho lidské tělo, pohyb, a je mu upřímně jedno, že je považován za podivína a samotáře. Do své závěti pak také vepíše prosté přání, aby nad jeho hrobem byla pronesena pouze jediná věta: „Velmi miloval kreslení.“

Myslím, že pro sté číslo Sanquisu jsme našli velmi zajímavou společnost. Přeji dobré počtení a krásné jaro!

P. S. 100 čísel Sanquisu, to je 100 návštěv v ateliéru, 100 zajímavých setkání s výtvarníky, lékaři, vědci... Všechny tyto články najdete v našem archivu na www.sanquis.cz.

SANQUIS

SANQUIS

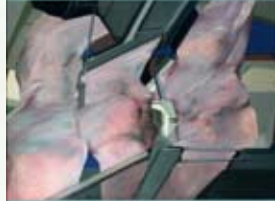
Yves / Touloukij život

SANQUIS

Manfred Jurek: umění, život, Návrat z Ameriky, První světová válka, Psychiatrie a zdraví

SANQUIS

Medicína a její podmínky, Tělo, Obrazotvorné umění, První světová válka, Ploché umění

SANQUIS

Jan Balaž / Jan Balaž

SANQUIS

Orbis pictus • Neurověda a umění • Zena podle Tarasse Kulžymněho

SANQUIS

• Michal Gabrieli a jeho sochy • Imunologie • Quo vadis? • Lidské emoce

SANQUIS

Tandem Pavlaštová & Hlavay • Diabetes • Cesta na Radhoř

SANQUIS

Petr Sís kreslí a píše z New Yorku • Anorexie a ty druhé • Dědictví Darwin

SANQUIS

Jan Balaž a jeho tajemné sny • Vakcinace v 21. století • Četl ve stínu pyramid

SANQUIS

Z jaké budoucnosti? • Medicína a umění • Mikulášské dělení a Panna

SANQUIS

Když maluje Michal Machat • Česká pediatrie • Jak se učí umění

SANQUIS

Fotografie Jiřího Turka • O porodnictví • Když tančí Adéla Pollertová

SANQUIS

Jacques Renoir • 10 roků v moderní medicíně • Michal Viewegh

SANQUIS

Miroslava Jitka Válová • Pražský ortel sloužil 600 let • Alergologie pro děti i dospělé • Psychiatrie versus secese

SANQUIS

Kateřina Čestmíra Sušky • Oční lékařství • Aesopův Josefův Capka

SANQUIS

Knižky Adolfa Borna • Plastická chirurgie a úrazy • Caravaggio

SANQUIS

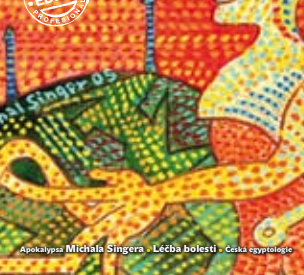
Představy Ivany Lomové • Buněčná terapie • Jan Svěrák píše knihy

SANQUIS

Tomáš Cisarovsky • Moderní ortodontie • Claude Monet

SANQUIS

Apokalypsa Michala Singera • Léčba bolesti • Česká egyptologie

SANQUIS

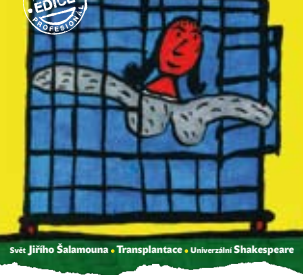
Příběh Karla Škréty • Medicína versus mozek • Moře nezemře

SANQUIS

Antonín Kratochvíl • Lymeská borelióza • Kamil Lhoták

SANQUIS

Svět Jiřího Šalamouna • Transplantace • Universální Shakespeare

SANQUIS

LEŽELO TO V LÁZNÍCH.

SANQUIS

Marc Chagall a jeho anděl Jana Počtová • Jan Merta • Bestiář Isabely Fárové

Jan Merta: *Maluju v hlavě*

Dílo silně odrážející osobní prožitky, obrazy tiché, klidné, bez patosu, přesto podmanivé. Tak píší o tvorbě předního českého výtvarníka **Jana Merty** kritici. Já dodávám lidské a plné laskavého humoru. Přesně takový je i sám malíř.

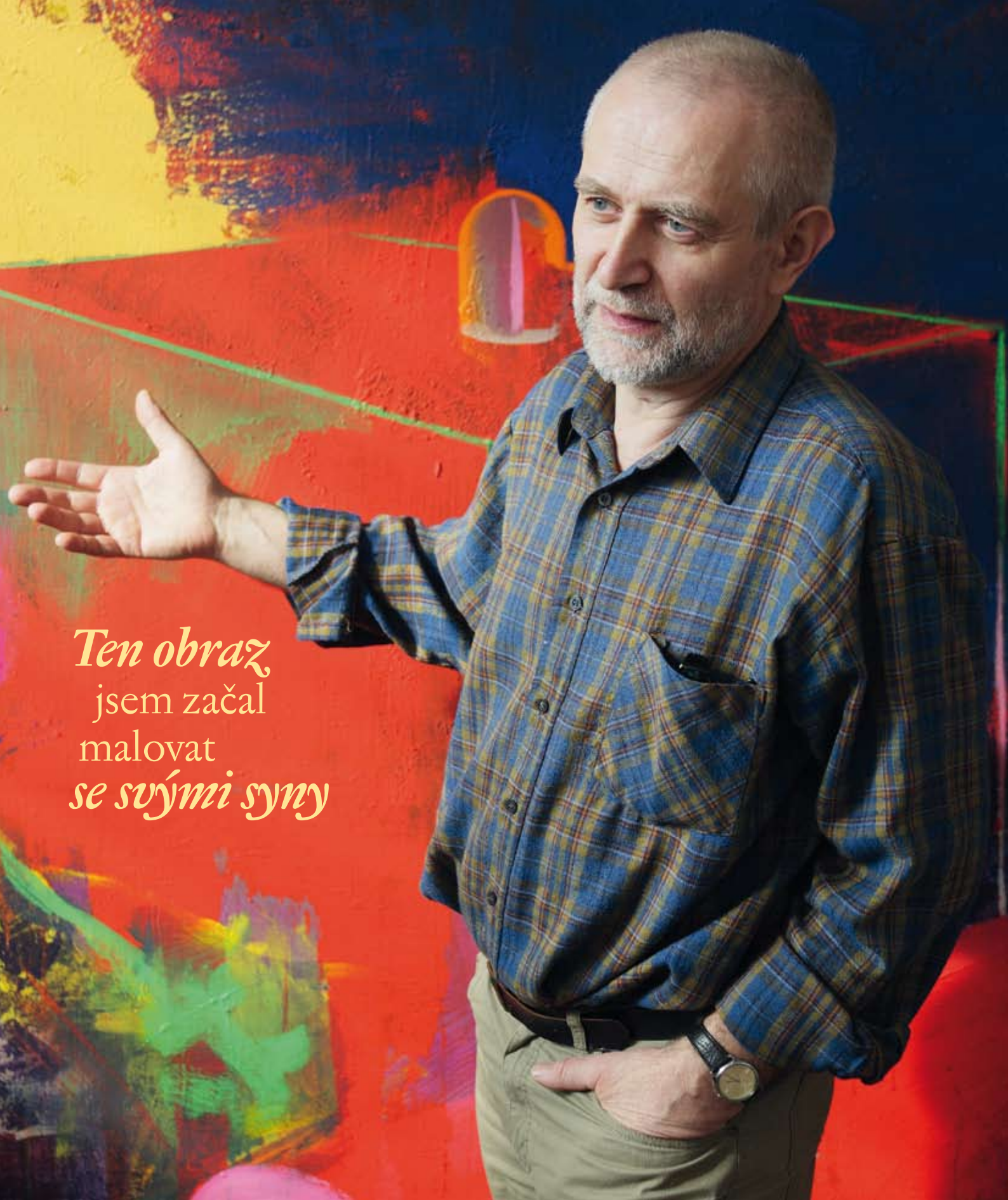
Jarní práce II., 2007–2009,
akryl na plátně

Bývalá budova Dopravních podniků v Bubenské ulici, kde má malíř Jan Merta ateliér, nevzbuzuje v kolemjdoucích zrovna obdiv. Přesto jde o jednu z významných pražských staveb funkcionalistického stylu, památkově chráněnou. Pravda, nyní trochu omšelou. Dnes tu jsou ateliéry, grafická studia i kanceláře. Procházíme ztemnělou chodbou a já mám divný pocit. Jako bych šla na úřad. Jsou tu jedny dveře vedle druhých. Než Jan Merta otevře na konci chodby ty své, zavede nás ještě ke svým sousedkám do galerie Laboratorio, kde bude mít výstavu. Teprve tady začínám cítit zvláštní energii té budovy, uměleckého ducha. A když se konečně otevřou dveře ateliéru, pochyby mě opouštějí. Podél stěn obrazy, na zemi rozmalované plátno, všude štětce, barvy, prostě úžasný tvůrčí nepořádek.

Kombajn, pádlo a vypínač

Sotva si stačím odložit a pořádně se rozhlédnout, stojíme před obrazem a já poslouchám příběh barvami hýřícího plátna. Jan Merta ho začal malovat před devíti lety se svými syny. Starší do něj zakomponoval kombajn, mladší pádlo. A otec? Vypínač. „Vše vzniklo spontánně, věděl jsem, že to kluci, jako všechny děti, umí. Kdyby se mi obraz vymkl z rukou, všechno zachrání. Když jsem ho teď našel, začal mě znovu zajímat. Řekl jsem si, že kombajn ukradnu, prostě taková autorská krádež v rámci rodiny. Sám jsem tam dal vypínač, je to pro mě nový motiv, kterým jsem se nikdy nezabýval. Dá se zapnout i vypnout.“ Právě se obraz pokouší dokončit, slíbil ho vystavit u svých sousedek. Otočím se a nemohu si nevšimnout rozmalovaného plátna na podlaze. Varianta číslo II. Najednou mu byl prostor na obraze malý, a tak vzniká další. Tentokrát bez autorských zásahů synů, kombajn a pádlo tam ale budou.

Devět let. Není to dlouho na jeden obraz? „Někdy maluju obraz dvě hodiny, někdy deset let. Čekám na příležitost. Jsou obrazy, které vypadají, jako by byly namalovány jedním dechem, možná i jsou, ale rozloženým do několika let. Obraz, který vznikne za dvě hodiny, mám už v hlavě. Nemůžu spát, hlavou mi probíhají motivy, které se formují a proměňují. Maluju své obrazy v hlavě.“

A middle-aged man with a grey beard and short hair, wearing a blue and yellow plaid button-down shirt and olive green trousers, stands in front of a large, vibrant abstract painting. He has his right hand in his pocket and his left hand extended outwards, palm up, as if gesturing towards the artwork. The painting behind him features bold colors like red, yellow, blue, and green, with a prominent yellow circular shape in the upper left and a pinkish-orange shape in the center. The overall mood is artistic and contemplative.

*Ten obraz
jsem začal
malovat
se svými syny*

Foto obrazů: Martin Polák

Nemůžu
spát,
blavou mi
probíhají
 motivy, které
 se formují
 a proměňují

Na této straně:
**Mýtickou stopou (Řepa),
 2011, olej na plátně**

Na protější straně:
**Před startem II., 2009,
 olej na plátně**

Dětství – věčná inspirace

Vedle jiných motivů – také Trosky. Předobraz už existuje i na papíře. Respektive jeho záznam, který mi ukazuje. Tužkou načrtnuté dvě tak známé skály. „Můžu si tu poznamenat ‚takový staročeský popík‘. Staročeský, protože chci namalovat něco vlasteneckého.“ A popík? „Bude to trochu stříženě Warholem neboli takový pop-art.“ Na papíře ještě zahlédnu poznámku „ostře růžová, temná šedo-modrá“. Ten obraz je vzpomínkou na školní výlet, při kterém namaloval pastel. Nedochoval se, dědeček jím prý zatopil v kamnech.

Jan Merta se ve svých obrazech do dětství vrací často, nejenom v posledních letech v cyklech Liberec. Dětství pro něj bylo a je velmi zásadní, ve své tvorbě na něj reagoval už ve svých dvaceti letech. K jeho dětství patří poválečný Liberec, kde po odsunutých Němcích zůstaly vily s velkými zahradami anglického typu, nádhernými buky, rybníčkem. V jedné takové vile ve velkém bytě Mertovi bydleli. Jeho tatínek sem přišel jako evangelický farář, maminka byla z rodiny navrátilců. „Když jsem měl výstavu v Mnichově, najednou mi vše došlo, vyrůstal jsem vlastně

v dědictví německého neoromantismu a k tomu do všeho pronikal raný socialismus.“ Pocházet ale z rodiny evangelického faráře nebylo v té době asi moc velké terno. „Ve škole se mi občas smáli, ale většinou mě měli rádi. Rád jsem diskutoval, tatínek mě ponoukal, ať se ve škole zeptám, co bylo dříve, jestli vejce, nebo slepice. Všude jsem narážel na vynucený materialistický výklad dějin, jenomže já jsem měl na svět už od dětství svůj vlastní pohled, který nebyl ani materialistický, ani dogmaticky křesťanský.“ To malíř potvrzuje svým obrazem Lekce pantheismu. Je na něm černá asfaltová stěna a žlábek na klučích školních záchodech. Tam se ho jednou o přestávce spolužák zeptal, zda Bůh je i tady, a on odpověděl, že Bůh je všude. „Vždycky jsem v sobě ale měl a mám nějaký díl pohanství.“

Tři světla

Představa Boha na nebi jako osoby ho nikdy neuspokojovala. Hned má po ruce další obraz. Ukazuje mi ho ve svém katalogu: Před startem II. „Tady by se měly potkat tři druhy světel. Jedno světlo je zšeřelé – to jsou biblické příběhy, z šera minulosti. Jedině ty, když je tatínek vyprávěl, jsem poslouchal. Jinak jsem se v modlitebně díval z okna. A odtud zvenčí pochází reálné světlo – slunce, světlo, které dopadalo na věci za oknem.“ A třetí? „To jsem měl v sobě, přinášel jsem si ho tam. Při bohoslužbách jsem si četl časopis abc, listoval v Neznámkovi, v kapse jsem míval nějaké sci-fi. Ideální světlo, které zalévá raketodrom. Všechna tři světla se na obraze potkávají a zároveň se ruší.“

Tatínek mu byl prvním rádcem v malování. Sám uměl malovat, i když svůj talent nerozvíjel. K malování se však rodiče stavěli trochu skepticky, věděli, že by se tím v té době těžko uživil. Přesto v roce 1968 odjel do Prahy na střední výtvarnou školu Václava Hollara. Na Akademii se dostal až na třetí pokus po deseti letech, jako dospělý muž. Jak příznačné pro tuto dobu. Pocházel z rodiny evangelického faráře, odmítal vstoupit do SSM, byl prostě nežádoucí. Stal se nedělním malířem a těch deset let dělal všechno možné. Provozního technika, uklízeče, vrátného v Národní galerii. Tam si na něj kunsthistorici stěžovali, že si maluje a nehlídá.

Tichý pracovník

Každý z jeho obrazů skrývá příběh. Z jeho života. Odhalí ho divák? Třeba obraz Zelená skříň. „Nejdřív byl na tom plátně Tramvaják. Je to postava z Kaurismäkkiho filmu Mraky odtáhly. Chtěl jsem ho mít na výstavě u Topiče. Nakonec se mně nedařilo ho dotáhnout do konce. Vypadalo to hezky, bylo to šikovně namalováno, ale bylo to na jistotu, a nebyl to obraz. Nešlo s tím hnout. Nakonec jsem ho bez milosti přetřel a během dvou dní namaloval znovu. Tramvajáka II jsem pak vystavil. Nevydařená jednička mě pak najednou dovedla k dávno promyšlenému obrazu Skříň s podtitulem Sebrané myšlenky. V té zelené skříni jsou teď spolu s myšlenkami, které tam uložili manželé Ševčíkovi, i dva kostlivci, Tramvaják a jeho žena... Mohu lidem prozradit, co mě k obrazu vedlo, ale co obraz znamená, je vlastně jejich věc.“

A název obrazu? Ten přeci také může posloužit jako klíč. ECHT, Nostalgie, Krajina po výkřiku, Lanovka opouští tichého pracovníka.... Je jasné, že i názvy jsou pro Jana Mertu důležité. A navíc, rád si se slovy hraje. „Takový tichý pracovník, může být paní u pásu, nebo červ, který pojídá mrtvolu. Napadlo mě to při pohřbu mé tetičky. Jeden z řečníků říkal, že byla tichou pracovnící, já si v tu chvíli představoval, jak je v hrobě a jak tichý pracovník jí její tělo. Nepřišlo mi to zruďné,

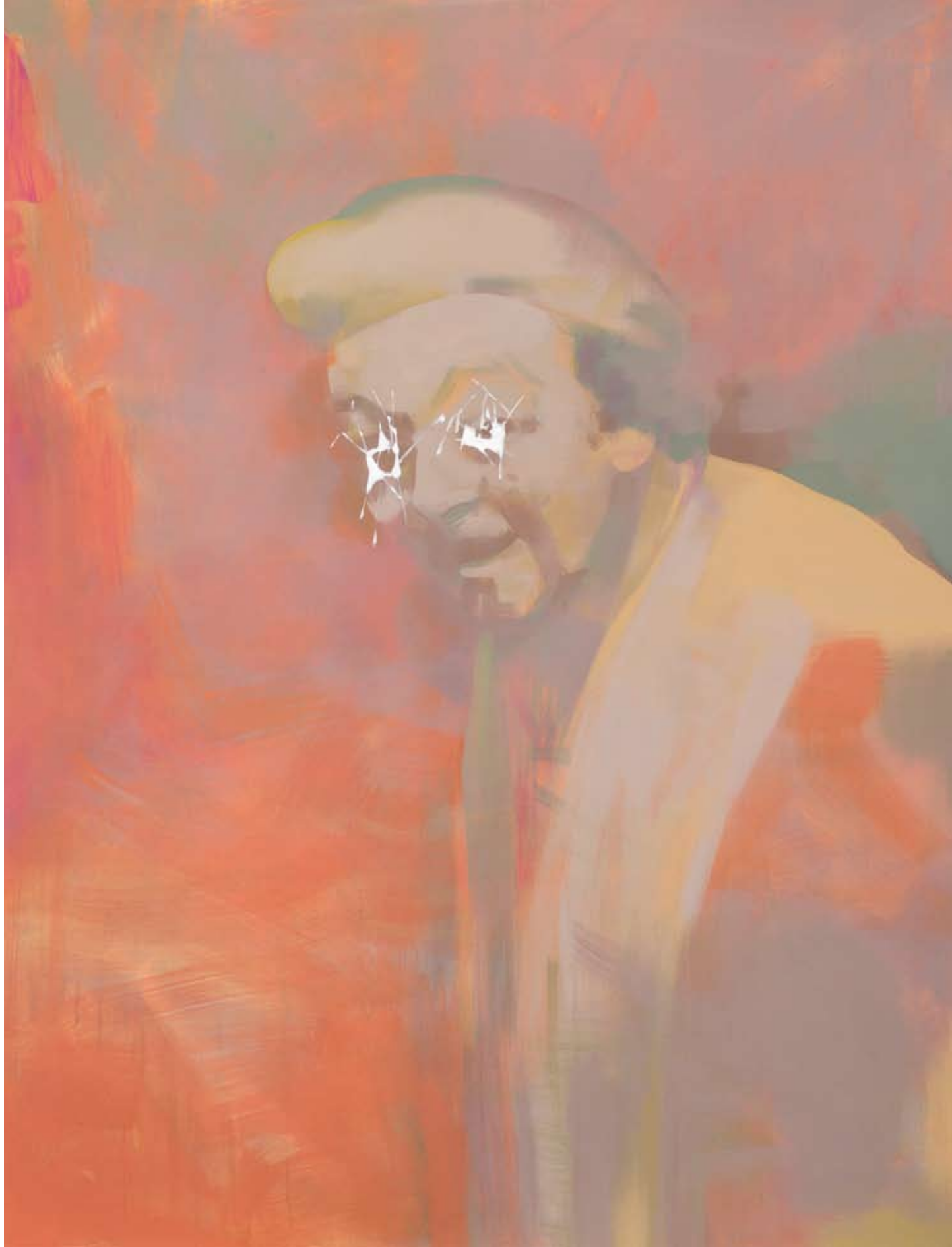
Jan Merta (*1952)

- Významný český malíř patřil
- v devadesátých letech k okruhu
- známé pražské galerie MXM. Je
- jedním z mála českých umělců,
- který má zastoupení i v zahraničí,
- například v berlínské Galerii Johnen
- či v mnichovské Galerii Rüdiger
- Schöttle. Jeho dílo je součástí mnoha
- soukromých i veřejných uměleckých
- sbírek. Věnuje se především malbě,
- ale jeho tvorba zahrnuje i grafiku
- a kresbu. Stal se vícekrát Osobností
- roku za výrazný počín na české
- výtvarné scéně. Je ženatý, má dva
- syny, žije a pracuje v Praze a Českých
- Lhoticích.

**Na protější straně:
ECHT II., 2008,
akryl na plátně**

FEIGHT

**Vlevo: Zorka,
2006–2007,
olej na plátně**

**Na protější straně:
Autoportrét podle
Rembrandta, 2011,
akryl na plátně**

já tetičku miloval. Divák nemusí pochopit, co se mi děje v hlavě, on sám má svůj vlastní prostor, svůj život, své asociace. Nechci mu je brát, spíš naopak.“

Moc obrazů

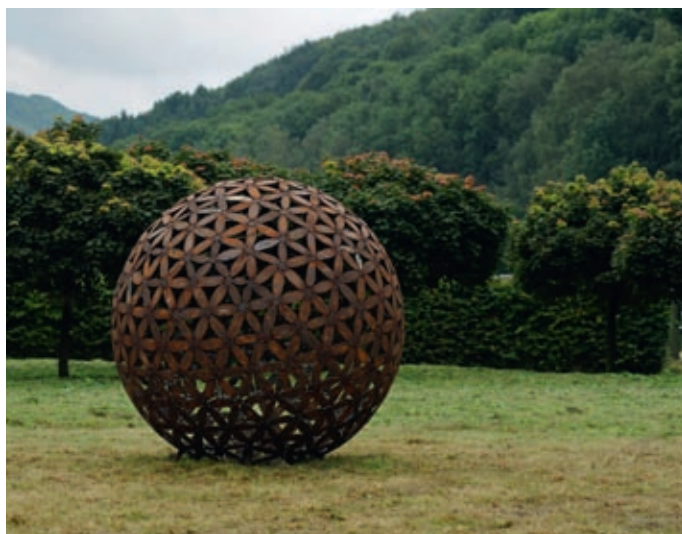
Těch poutavých příběhů jsem vyslechla více. Během vyprávění voda na čaj několikrát vychladla, nebyl na něj prostě čas. Až teď. A já se ještě mohu porozhlédnout po ateliéru, ve kterém když začne svítit slunce, je i 40 stupňů. Firma Orco, která budovu pronajímá, s ní má sice velké plány, ale nemá peníze. Tak vypnula klimatizaci.

O zed' opřený Styčný důstojník mi hledí do očí, vedle něj obraz ženy a dítěte hrajících na piano. „To dítě je moje žena, když byla malá. Stojí u piana, na které hraje její maminka. Za nimi je vánoční stromček, na něm jsou hvězdičky, šarže armádního generála. Vidíte je?“ Jana Mertu zajímají odznaky moci už od osmdesátých let. „Různé formy moci prostupují vše. I obraz má moc, která nějak manipuluje, to je třeba mediální a politický obraz. Takový závěsný abstraktní obraz má taky moc, ale jiného druhu. Když je obraz dobrý, říkáme, že má sílu, může se vás zmocnit.“

Mě už se obrazy Jana Mertu zmocnily. Ráda bych pronikla do jejich příběhů více, ale nechci zdržovat v práci. Slíbil přece dokončit obraz s kombajnem, pádlem a vypínačem. Odcházím a Jan Merta mi galantně nabídne doprovod, abych se v té dlouhé tmavé chodbě nebála a abych se vůbec dostala ven. Vezme kartu, zavře dveře a... zjistí, že klíč zůstal uvnitř! „Tak obraz na výstavě nebude,“ poznamená s klidem a úsměvem na tváři.

Já si ale myslím, že ten obraz v galerii Laboratorio u malířových susedek bude. Přijďte se o tom přesvědčit sami. ■

*Divák nemusí
pochopit,
co se mi děje
v hlavě, má svůj
vlastní prostor,
svůj život,
své asociace.
Nechci
mu je brát.*

Čestmír Suška

Nejen projekt Rezavé květy, ale především dosud nevystavené práce z let 2008–2012 jsou součástí výstavy předního českého výtvarníka Čestmíra Sušky nazvané *Outside / Inside*. Nakladatelství Gallery vydalo při příležitosti výstavy také monografii o Suškově díle. **CENTRUM SOUČASNÉHO UMĚNÍ, DOX, PRAHA, DO 3. 6., WWW.DOX.CZ**

Magnetická pole Jana Švankmajera

Veďte si pět nejslavnějších animovaných filmů velkého českého umělce Jana Švankmajera. Veďte si *Françoise Sarhana* (na snímku), jednoho z nejsobiťejších francouzských hudebníků, a jeho přání vzdát originální hudbou počtu světu zmíněného filmaře, který ho odjakživa fascinoval. K nim přidejte sedm sólistů souboru *Prague Modern* – zpěvák, perkusista a dokonce i ručaře – a dostanete nejcelistvější představení, jež v maximální míře rytmizuje zvuky, obrazy, zpěvy, improvizace, nálady a mnoho dalšího. To vše 15. května na Pražské konzervatoři. **VÍCE NA WWW.PKF.CZ**

Doktor Faustus v Brně, jazz a výstava...

Finské pohádky

Výběr finských vyprávěnek s neotřelými tématy a naturalistickým příběhem představí knihkupectví *Kosmas* v Perlové ulici. Knihu vydalo nakladatelství *Marek Světlík M.E.S.S.* **KNIHKUPECTVÍ KOSMAS, PRAHA, 16. 5., V 19H30**

Rok konopí Máme právo pěstovat doma konopí jako léčivou rostlinu? Na tuto otázku hledá odpověď nový český dokument *Petra Slabého*. **WWW.AEROFILMS.CZ**

3 Cohens

Tři sourozenci *Anat, Yuval a Avishai*, dva saxofony a trumpeť. To je rodinná kapela *3 Cohens*. V květnu zahrají v Praze. **AGHARTA JAZZ CENTRUM, PRAHA, 21. 5., WWW.AGHARTA.CZ**

Doktor Faustus

Román *Thomase Manna* na pozadí dějin dvacátého století v režii *Jana Mikuláška* uvádí divadlo *Husa na Provázku*. Hra je výpovědí o pocitech apolitického umělce. **WWW.PROVAZEK.CZ**

TANEC PRAHA

24. Mezinárodní
festival současného
tance a pohybového
divadla

28. 5. – 2. 6. 2012

↓
DEŤEM

www.tanecdetem.cz

TANEC PRAHA

Ponec | Studio ALTA
Dům dětí a mládeže Praha 3 – Ulita

Hlavní
partner

Za
podporu

Hlavní
mediální
partneři

Spolupřadatelé
představení

Min Tanaka

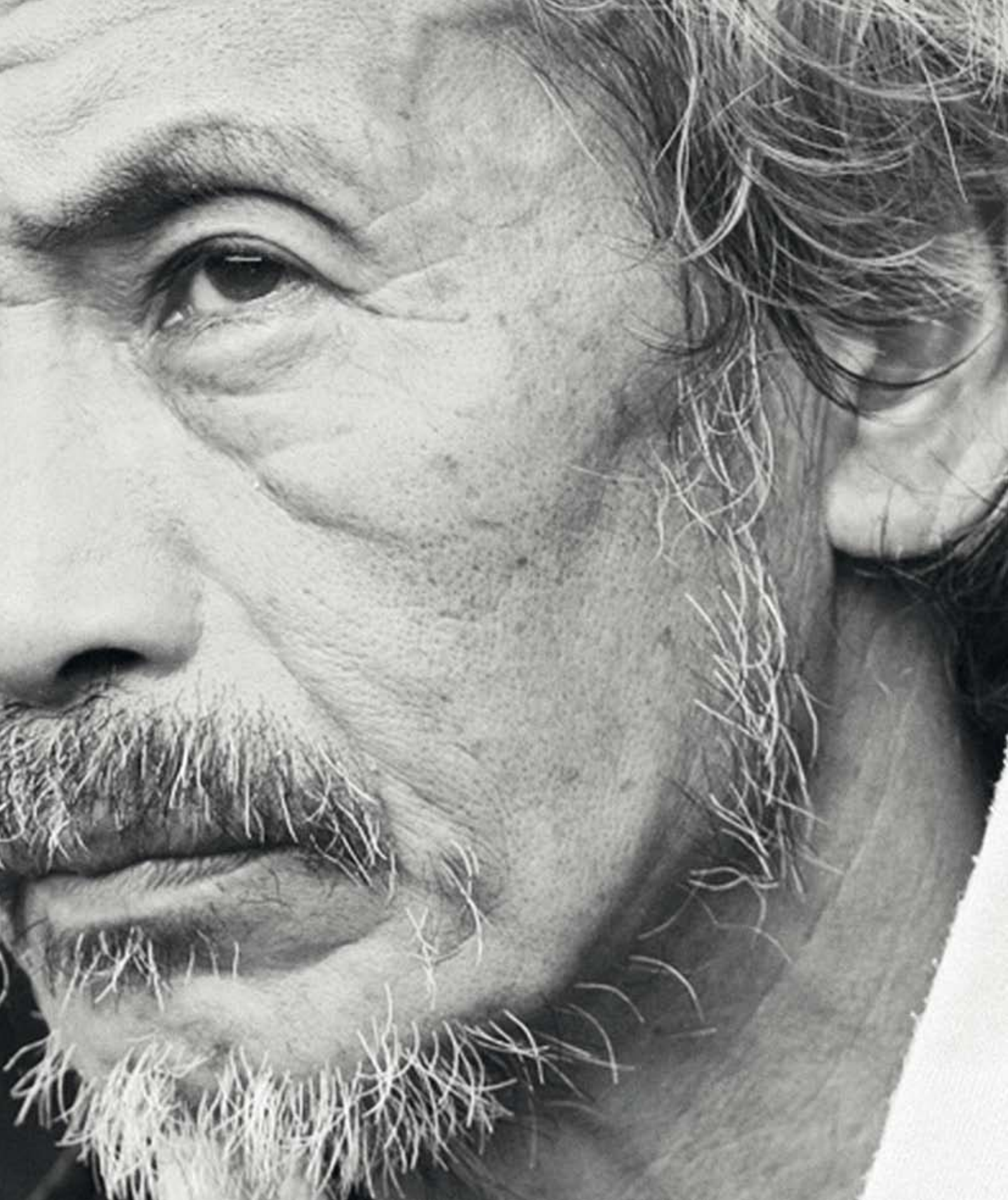
Na potemnělé scéně se objeví tanečník, svým tělem i výrazem obličejem naléhavě promlouvá k divákům. Jsou to nejvnitřnější pocity člověka vyjádřené fyzickým pohybem. Tanec mu je prostředkem k pochopení smyslu lidské existence. Na té scéně tančí Min Tanaka, legendární představitel butó – japonského tance temnot.

Tanečník, režisér a farmář Min Tanaka není českému divákovi neznámý. Poprvé tu vystoupil roku 1984 v žižkovském klubu Na Chmelnici. Tajně. Představení tehdy vidělo pár vyvolených. Po roce 1989 se Tanaka do Prahy vrací častěji. V Národním divadle roku 1992 představil Svěcení jara, společně s Johnem Calem vystoupil při slavnostním otevření Divadla Archa, tančil uprostřed proudu Vltavy při znovutevření Archy po povodních v říjnu 2003.

Kam došel tanečník, který celý svůj život „funguje jako most mezi světy východu a západu, mezi městem a venkovem, mezi stářím a mládím, nicotou a nejhlubším smyslem existence“? Během tří květnových večerů lze na tuto otázku najít odpověď. První dva dny je na programu Tanakovo sólové vystoupení Locus Focus, třetí večer zatančí společně s tanečnicí Šiho Išiharou v představení Krok do neznáma. ■

3X MIN TANAKA, DIVADLO ARCHA, PRAHA, 7., 8. A 9. 5., WWW.ARCHATHEATRE.CZ

Tanec mu je
prostředkem k pochopení
smyslu *veškeré*
lidské existence

Uměění, pravda, skutečnost

Nahoře:
Gloria Friedmann,
Zvláštní vyslanec,
2005

Na protější straně:
Jonathan Meese,
Tisková stáj, 2012

Co spojuje tisk a obrazové umění?

Tisk a umění – významná výstava na toto téma Art and Press se právě odehrává v Berlíně za účasti malířů a sochařů světových jmen. Hvězdy dvacátého století i zcela současní umělci zde představují svá díla ovlivněná existencí novin.

Nedaleko moderního, životem kypícího Potsdamer Platz i legendárního historicky naléhavého Checkpoint Charlie v samotném srdci kdysi rozpolceného Berlína stojí i impozantní budova Martin-Gropius-Bau. Pojmenována je po architektovi, podle jehož návrhu byla v letech 1877–1881 postavena. Stavba v italském renesančním slohu je již od roku 1966 zařazena na seznam historických památek a má mnoho nadšených obdivovatelů. Již to samo by stálo za návštěvu – avšak budova je ještě navíc jednou z nejdůležitějších německých a evropských galerií moderního umění. Dokazuje to i současná výstava Art and Press, Umění a tisk. Přehlídku děl světoznámých jmen, které se zabývají fenoménem tisku, je možné vidět do 24. června 2012.

Pravda i lež

Originální a atraktivní je i téma, nad kterým se tito světoznámí umělci sešli. Fenomén tisku, médií a umění. Ne nadarmo výstava nese podtitul „Umění. Pravda. Skutečnost“. Existence tisku a novin provokuje k mnohým otázkám již od svého vzniku v polovině devatenáctého století. Schopnost novin informovat široký okruh čtenářů, ale také je manipulovat a předkládat jim hotové názory, samozřejmě odedávna zajímá i umělce. Co spojuje tisk a obrazové umění? Jak ovlivňovaly noviny společnost? Jak vycházejí dnešní umělci s tímto druhem médií? To jsou tedy ony naléhavé otázky, na které hledá a nachází velkoryse a důkladně pojatá výstava odpovědi. A jak je na vystavených dílech rovněž názorně vidět, noviny jsou také výborným objektem, námětem i použitelným materiálem. Rovněž jména jako Paul Cézanne, Pablo Picasso, George Braque, Andy Warhol, Joseph Beuys, Sigmar Polke, Gerhard Richter, Julian Schnabel, Anselm Kiefer či Damien Hirst, Mario Merz nebo Melissa Gordon nenechávají nikoho na pochybách, že výstava, která se v Martin-Gropius-Bau odehrává, je opravdu významnou uměleckou událostí.

Jména nejstarší – kromě Cézanna a dalších již jmenovaných – také Daumiera, Grise, Hausmanna, nabízí i historický pohled na roli novin v životě lidí. Noviny a jejich čtenáře zobrazené na plátnech však výstava nenabízí v originálním balení – nýbrž prostřednictvím iPadu. Daleko významnější část výstavy však představuje cestu, jakou se s tiskem vyrovnávají a jak s ním vycházejí umělci ryze současní.

Až počínaje rokem 1990 umělci pojmají noviny nejen jako námět, ale také jako materiál, předlohu i politické prohlášení. A tak od obrazů Sigmara Polkeho

ze série Originál a padělek, jejichž námětem a inspirací se staly různé novinové články, „fotografických“ obrazů Andyho Warhola Ambulance Disaster – Neštěstí v sanitce či videoperformance Josepha Beuysa I like America and America likes me z 60. a 70. let můžeme pozorovat proměnu novin jako materiálu a zároveň výpovědi o světě například v nejnovějších dílech Anselma Kiefera, který zde představuje Písmena – zdáli obří kovové květiny, zblízka staré tiskařské stroje, Farhada Moshiriho se svým Kioskem kuriozit, což jsou koberce utkané do podoby titulních stran barevných magazínů, Olafa Metzela, který vystavuje „novinový“ objekt A teď ještě počasí a nebo stěny vytvořené z novinových zpráv, titulků a fotografií o zločinech a vraždách umělecké dvojice Gilbert and George či další novinové stěny Rirkity Tiravanji s názvem The days of this society is numbered, Dny tohoto světa jsou sečteny.

Naberlínské výstavě můžeme sledovat a porovnávat, jaké pojetí a postoje vůči médiím jednotliví autoři druhé poloviny 20. a začátku 21. století zaujmají, jakou roli noviny a jiná média hrají v jejich životě, práci a představitosti. Ostatně, ti žijící obrazy či instalace pro tuto výstavu speciálně vytvořili nebo sami vybrali. Výstava Art and Press představuje 56 různých uměleckých postavů k tomuto tématu – a i my zároveň můžeme nad díly přemýšlet, nakolik nás samotné svět médií ovlivňuje, co v našem životě znamená a nakolik mu sami věříme a jak jej používáme. A kromě toho všeho můžeme obdivovat budovu muzea – je načase, neboť na podzim se chystá jeho velká rekonstrukce. ■ MARTIN-GROPIUS-BAU

BERLÍN, DO 24. 6., WWW.BERLINERFESTSPIELE.DE/GROPIUSBAU

**Nahore: Sigmar Polke,
Originál a padělek 19
(Kapitán a hořící lod)
1973**

Jakou roli noviny hrají v našem životě, práci a představitosti

**Vlevo: Andy Warhol,
Pět mrtvých, 1963**

**Na protější straně nahore:
Gerhard Richter,
Osm studentek zdravotní školy,
1966,
dole: Olaf Metzel,
A pak ještě počasí, 2010**

V poezii jsem našel odpovědi

Poezie děčínského básníka Radka Fridricha je obdobně ostrá a nekompromisní, jako byl dřív život na krušném severu. Za poslední sbírku Krooa krooa obdržel letošní cenu Magnesii Literu za poezii.

Co v dnešní době znamená či obnáší být básníkem?

Pro mě to především znamená žít úplně obyčejný život a v jeho obyčejnosti vidět střípky poezie. Zakázal jsem si velké sny. Potřebu poezie si plním rutinně, každodenně, když třeba cestou do práce nebo během jízdy na kole něco vidím, nějaké detaily, střípky. Poezie každodennosti se skládá do celků, ze kterých pak lezou básně a knížky.

Odříznout se od obyčejného světa, jako třeba J. H. Krchovský, a žít jen uměním, to vás nelákalo?

Ani ne, parametry takového básníka nespĺnuji. Teď se například hodně věnuji tělu, jezdím na kole a plavu. Prototyp dekadentního básníka, který se válí po hospodách a má dlouhé, vypelichané vlasy, to mě nikdy nebralo.

Co vás ještě nebere?

Nemám rád věci orientované na výkon, nesnažím se to rvát. Proto na kole nejedím jako závodník, ale spíš jako vytrvalec. S poezií to dělám stejně. Kousnu se do tématu a dělám na tom několik let. Dokud nejsem s výsledkem spokojený.

Proto vaše poslední sbírka Krooa krooa vznikala sedm let?

Měl jsem vizi, jak by kniha mohla vypadat. Potom jsem se snažil své představy naplnit a strašně jsem se s tím zápasil. Za rok jsem třeba napsal jen osm básní, potom čtyři vyhodil a zase čekal, až to přijde. Dva roky jsem pracoval na kompozici sbírky, aby fungovala jako knížka.

Neměníte se během těch dlouhých sedmi letech jako člověk? Neovlivňuje to vaše psaní?

Jen částečně. Během psaní sbírky se mi rozpadlo manželství, mám dva syny, proto tam trochu řeším otázku otcovství a synovství. O sobě píše nerad a nemám rád autorské zpovědi. Své pocity jsem přetavil do jiných postav.

Když je vaše poezie neosobní, co je tedy jejím hlavním zdrojem?

Především krajina a její paměť, z čehož nějakým způsobem tavím příběhy. Proto se v krajině hodně pohybuji, čtu místopisné publikace, navštěvuji archivy. Z toho všeho se snažím reflektovat příběhy. V krajině si „naskenuji“ podněty do hlavy a potom je pomocí poezie znovu vyvolávám.

Czeslaw Milosz píše, že ani neví, jak jeho poezie vzniká. Ivan Vyskočil říkával, že „básník musí být maličko blbej, podstatě své tvorby nerozumí“. Je i pro vás psaní nevědomou činností?

Na tom je kus pravdy. Text se nevytváří tak, že tam vědomě, jako přísady, dáte tři metafory, dvě metonymie, dva příklady, a nakonec synestezii a něco z toho bude... Poezii vnímám jako do slov překódované obrazy. Obrazy z mé hlavy musím překódovat tak, aby byly alespoň trochu srozumitelné. V tom vidím hlavní úskalí básnické tvorby. Jako básník si se slovy hodně hraji, přitom některá ani nedokážu významově dešifrovat. Jeden kamarád připodobnil čtení mé poezie k zaboření rukou do hlíny, jako když mezi prsty mnete rašelinu.

Vaši práci s jazykem signalizují už názvy sbírek Molchloch, Krooa krooa, Erzherz, tajemná zvukomalebná slova.

Jde o dvojí kódování. Jako polo-
vičnímu Němci mi lépe znějí německá slova. Nechci adorovat německou kulturu, ale když třeba srovnáme Mločí díra a Molchloch, což jsou děčínské lokální názvy, tak německý ekvivalent má větší hravost a zvukomalebnost. Také „Ra-

Tavím
příběhy
především
z krajiny a její
paměti.

Radek Fridrich (1968)

- Trvale žije a tvoří v Děčíně. Básník, příležitostný překladatel a recenzent, výtvarný autodidakt, učitel. Vydal jedenáct knih, z nichž nejzásadnější jsou: V zahradě Bredovských (1999), Erzherz (2002), Molchloch (2004), Žibřid (2006), Krooa krooa (2011) - Cena Magnesia litera za poezii, Nebožky/Selige (2011). Jeho básně byly také přeloženy
- do němčiny, angličtiny, polštiny ad, měl i řadu výstav svých koláží a frotáží.

Díky *poezii* vím, kdo jsem...

Stammtisch

Sousedé se z večera scházejí.
První tuplák, řihnutí radosti.
Stammtisch je plný svícených očí piva.

Na hranu tůkáš, odpoví,
ztvrdlýma rukama od motyk a vidlí.
Usedáš mezi zachmuřené anděly
černého ohně.

(V zahradě Bredovských)

Forman Richter varuje před Kroumanem

Chraň se potkat ho
na bludných stezkách.

Skrývá se ve vlhkém zátiší.
Hřívnatý chlapík, jenž ve stoje spí.

Pofrkává, střihá ušima,
kopnutím zabíjí.

Zaženeš ho pouze vůní
ňader panny.

Udobříš ho chlebovou střidou
v nekrčené dlani.

(Erzherz)

Theresia Brehmer (zem. 13.1.1929 v 69 letech) mluví k revenantovi

Stále se vracíš do své cimry,
ke své ženě, do svého hrobu.

Kdy jen zaplašíš
toulavý neklid smrti?

Vždyť všichni již splatili,
cos dlužil.

Větroplachu!
Cuchel!

(Erzherz)

dek Fridrich – Krooa krooa“ z obálky
poslední sbírky zní strašně drnčivě, což
je samozřejmě úmysl.

Dva jazyky jsou básníkovi výhodou?

Můžete mezi nimi přepínat. V mém
případě nejde z hlediska jazykové teorie
o makaronismy, kdy autor, jako napří-
klad Škvorecký, používá vědomě nějaké
anglicismy. Můj čtenář to má poněkud
ztížené. Měl by vlastně umět dobře
německy a mít básnický vhled, aby text
pochopil. Vychovávat čtenáře ale není
můj úkol. Tím je psát poezii, která je ně-
jakým způsobem zajímavá a neobvyklá.

V sbírce Erzherz se objevují ještě další německá slova s předponou erz – Erz- tod, Erzscherz. Co znamenají?

Krušné hory se německy jmenují
Erzgebirge, což znamená Rudoho-
ří, protože se tam těžila ruda (Erz).
Erzherz coby krušné nebo rudné srdce
symbolizuje, že člověk uvnitř této kraji-
ny něco hledá. Erztod jako krušná smrt
posouvá význam dál. Postavy z básní
promlouvají s démony, prochází mezi
nimi smrt. Moje texty se odehrávají
na hranici života a smrti.

Mrtvým lidem také dáváte hlas. Proč?

Asi tím bojuji proti fenoménu
zapomínání. Dnes musíme být všichni
krásní, vymodelovaní, úspěšní, ošk-
livé věci a smrt odsouváme stranou.
V starých příbězích nacházím věci, které
v naší době postrádám – vztah ke kraji-
ně, k místu, a hlavně opravdovost života
a nekompromisnost. S těmi osudy vedu
vnitřní dialog a ptám se, zda bych v situ-
acích, kdy třeba začíná válka, obstál.

Stačí vám jen pár úsporných veršů a obraz dávnou zemřelých či pocit z nich vyvstává. Je silný. Jak toho docilujete?

Své texty osekávám až na dřev. Ne-
mám rád „lyrické blátíčko jako přípravu

na jádro textu. Pálím to od prvního
verše, seký jako v karate, a pryč od toho.
Je to takový básnický hard core.

Dora Kaprálová popisuje váš styl slovy „epické zaklínání, černokněžnická úsečnost i fantasmagorie, břitkost a přerývanost“. Co byste ještě přidal?

Nelibozvučnost, hra se slovy, re-
vokace pazvuků... Ovlivnila mě hodně
experimentální poezie, ale i surrealis-
mus, Skupina 42.

Lidé a zvláště politici dělají rádi tlusté čáry za minulostí, chtějí zapomenout. Pro Sudety, kde žijete, to platí dvojná- sob. Lze vůbec minulosti uniknout?

Myslím, že to nejde. V Děčíně
se minulost připomíná německými
nápisy na deklech od kanálů, prosvítají
na fasádách, a buď to chcete vidět, nebo
nikoliv. Pro mě jsou příběhy z minulos-
ti důležité i proto, abychom porozu-
měli současnosti.

Ambici předjímat budoucnost, pře- mýšlet, kam se hýbe svět, jako to třeba učinil Goethe ve Faustovi, tu nemáte?

Tohle neumím, mluvit do bu-
doucna, a ani nechci. Úloha básníka
je dnes jiná, nechce změnit svět jako
předválečná avantgarda. Ještě Kolář
a Hiršal makali na tom, že jsou evropští
básníci, a něco tím mohou ovlivnit.
V devadesátých letech, kdy jsem vstu-
poval do literatury, všichni na nějakou
angažovanost rezignovali a politikou se
nezabývali. Každý utíkal do nějaké své
poetiky a něco hledal.

A co jste našel vy?

Našel jsem v poezii vše zásadní.
Především odpovědi. Díky tomu vím,
kdo jsem, vím, kam směřuji a vím také
odkud pocházím. To stačí. Zbytek, jako
například Cena Magnesia Litera, je
příjemná nadstavba. ■

KRÁSA DNEŠKA

Úterý 15. května 2012, 19.30 hodin

PRAŽSKÁ KONZERVATOŘ

MAGNETICKÁ POLE JANA ŠVANKMAJERA

Magický svět krátkých filmů J. Švankmajera
v novém hudebním ošacení **Francoise Sarhana**

PROJEKCE FILMŮ: Tichý týden v domě, Byt,
Možnosti dialogu, Jídlo, Tma - světlo - tma

PRAGUE MODERN

Vstupenky na www.pkf.cz

Hlavní město Praha přispívá na činnost PKF v roce 2012 částkou 7,96 mil. Kč

HLAVNÍ PARTNEŘI PKF:

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNEŘI PKF:

PARTNEŘI PKF:

Edgar Degas: Žena ve vaně otírající si nohu,
kolem roku 1883, pastel na monotypu,
Musée d'Orsay, Paříž, odkaz hraběte Isaaca de Camondo

Degas

POZNÁNÍ

Pohyblivé krajiny
• Příběh Audabiac
Filozof přírody Henry Thoreau •
Berlín jako nový Řím

Genius loci, rozhovor, výročí

Příběh Audabiac

Děti z dětských domovů s řadou umělců připravily v pražském Domě U Kamenného zvonu expozici, která představuje jejich společnou práci v rámci projektu Uměním ke svobodě. Ten vznikl před deseti lety v jihofrancouzském městečku Audabiac.

Podívejte se, kde v jižní Francii trávil děti každý rok prázdniny...
[klikněte zde](#)

Projekt Audabiac slovem a obrazem zde.

Příběh Audabiac se začal psát v roce 1998. Tehdy, po ničivých záplavách na Moravě, mi zavolal jeden novinář a zeptal se, zda by náš podnik nemohl nějak pomoci zaplaveným dětským domovům. Děti už několik týdnů žijí v provizorních ubytovnách, teď se však musí vrátit do domovů – a ty jsou stále vlhké, plné plísní. Ten novinář věděl, o čem mluví, při svých reportážích projížděl Moravou křížem krážem...

Slíbil jsem, že něco vymyslíme. A vymysleli. Společně s dalšími firmami jsme nakoupili stovky speciálních čističek vzduchu, které jsme postupně rozváželi do dětských domovů a umísťovali v pokojích, kde spaly děti. Při té příležitosti jsme se s nimi osobně poznali, dostali jsme příležitost nahlédnout do jejich života a možná jsme i leccos pochopili.

Co nás nejvíce překvapilo? Nedostatek podnětů. Uvědomili jsme si, že děti v kolektivních zařízeních nemají dostatek prostoru, aby mohly rozvíjet svou tvořivost. A jelikož s tvořivostí a s tvůrčí fantazií bezprostředně souvisí lidská svoboda, dá se vlastně říct, že tyto děti nejsou vychovávány ke svobodě.

Samozřejmě je nám všem jasné, že nejlepší by pro všechny děti žijící v ústavních zařízeních bylo, kdybychom pro ně našli rodiče. To bohužel v našich silách není. V České republice žije dnes v ústavech příliš mnoho dětí – téměř 20 000.

Ideální místo pro tvůrčí prázdninová *setkávání...*

První příjezd dětí na Audabiac

Nahore: Pevnost Audabiac dominuje vesničce

Jak jim můžeme pomoci? Rozhodli jsme se vsadit na umění, jehož se v ústavech vyskytuje tak málo. Vsadili jsme na umělce, kteří by byli ochotni pootevřít opuštěným dětem dveře do svých oborů, naučit je základům řemesla a podhalit jim kouzlo svobodné tvorby – a tak případně pozitivně ovlivnit jejich budoucnost.

Projekt jsme nazvali „Uměním ke svobodě“ a za místo, kde by si děti mohly v uměleckých dílnách společně s výtvarníky, fotografy, hudebníky a dalšími umělci osvojovat základy svobodné tvorby, jsme vybrali jihofrancouzskou Provence. Už dříve nás okouzila svojí jedinečností, silou přírody a barev. Ideální prostředí pro taková tvůrčí prázdninová setkávání...

Společně s manželi Bedelovými z Paříže a Vovsovými z Prahy jsme tedy začali hledat na jihu Francie to správné místo. Hledali jsme místo inspirativní, tajemné, s neopakovatelnou atmosférou... Po třech letech jsme našli starobylou protestantskou tvrz uprostřed kamenné vesničky Audabiac, jež se nachází nedaleko Avignonu. Podle ní jsme nazvali i naše občanské sdružení.

První úkol byl prostý – zchátralou tvrz opravit, vrátit jí původní lesk a citlivě ji přizpůsobit našim plánům. Rekonstrukce byla dokončena v červnu 2002, v červenci toho roku přijely poprvé na Audabiac děti ze dvou dětských domovů – z Hranic na Moravě a z Nového Strašecí.

První prázdniny

První prázdniny na Audabiaku musely být pro děti zcela novou situací – a pro nás stejně jako pro umělce, které jsme přizvali ke spolupráci, zrovna tak. Tyto prázdniny se nedaly srovnat s žádným letním táborem či jinou letní aktivitou, výjimečné nakonec byly i vztahy, které během nich vznikly a z nichž řada přetrvává dodnes.

Každý dětský domov strávil v Audabiaku tři týdny – v červenci přijely nejprve děti z Nového Strašecí, v srpnu jsme vítali děti z Hranic na Moravě. Přijížděly zvědavé, nadšené... Na první pohled je okouzila Provence, nezvyklá příroda i půvabná starobylá tvrz, kterou nejprve řádně probádaly. Pak se seznámily s umělci, kteří za nimi přijeli z Čech a připravili zajímavé workshopy. Děti se dozvěděly, na čem se bude v jednotlivých dílnách pracovat, čemu se

mohou věnovat, případně, jaké společné dílo budou vytvářet, a pak už bylo na nich, co si vyberou. Nabízela se jim tak možnost svobodné volby. Před snídaní se všichni sešli na nádvoří bastidy a zapsali se do vybraných dílen, po snídani se dali do práce...

Některé děti zvolily divadlo, jiné malovaly, modelovaly či připravovaly hudební vystoupení, další se toulaly v okolí Audabiaku a lovily ty nejlepší záběry, jiné vařily, vyráběly loutky nebo kostýmy pro herce. S lidmi, kteří je svému řemeslu učili, navázaly záhy naprosto bezprostřední, rovné a veskrze přátelské vztahy, což se pozitivně projevilo v celkové atmosféře a náladě v Audabiaku. Děti pracovaly nadšeně, se zaujetím, které nás všechny doslova nakazilo. Na konci týdne jsme se už společně těšili na sobotní odpoledne, kdy uvidíme výsledky jejich snažení.

Každá dílna dostala totiž ve slavnostním odpoledni prostor ke své prezentaci a děti se velmi těšily, až se budou moci pochlubit, co vytvořily. Když náhodou během týdne došlo ke zdržení při práci, musely ovšem nezřídka také volit – pojedu s ostatními k moři, anebo raději zůstanu a dokončím ten obrázek, pořídím ještě pár fotografií, došiju ten kostým? Malá dilemata, která je však vedou k odpovědnosti vůči kamarádům, vůči společné práci. O to víc pak chutná sladká odměna v podobě potlesku a obdivu kamarádů, vychovatelů, umělců a také třeba francouzských sousedů, které jsme na sobotní představení a výstavy pozvali.

A když konečně spadne poslední opona? V pondělí začíná další týden, za dětmi přijeli noví umělci a na nádvoří bastidy se zase koná burza uměleckých dílen...

Každé ráno se koná burza workshopů

Zleva: Děti se zapisují na nádvoří bastidy do workshopů, pracují v místní kovářské dílně a tvoří v keramické dílně

Vpravo: Divadelní dílna a výtvarný workshop na hradbách pevnosti

Děti na Audabiaku a při práci v umělecké dílně s kapelou Grafičanka – podívejte se a poslechněte si [zde](#).

Radka Dubanská se věnuje fotografii a tomuto řemeslu učí děti z dětských domovů. [klikněte zde](#)

Nadšení děti nás všechny nakazilo

Hráli jsme si všichni,
přišli i francouzští sedláci

Každou sobotu se ve stodole sešlo početné publikum: děti, čeští umělci, francouzští sousedi, naši přátelé...

Vlevo dole: Petr Nikl postavil pod pevností své Vyhlídkové zařízení FLIP

Manželé Křenovi o prázdninách s dětmi natáčejí videa.
klikněte zde

Projekt Orbis Pictus aneb... představuje několik interaktivních putovních výstav.
klikněte zde

**Finanční dary je možné zasílat na bankovní účet číslo 170698931/0300
Děkujeme!**

Dárce má nárok na doklad o daru. Občanské sdružení Audabiac jej vystaví vzápětí poté, co je předmětná částka poukázána na jeho bankovní účet. Prosíme dárce, aby nám za tímto účelem poskytli základní údaje o sobě, tzn. jméno, příjmení a celou adresu bydliště.

O svobodě rozhodování

Být „děckem z děcáku“ není vůbec jednoduché. Aby takový nelehký životní zápas děti vyhrály, musejí především chtít vyhrát. Teprve potom platí, že „chce-li člověk opravdu něco uskutečnit, spojí se celé nebe a pomůže mu“. Ale to vyžaduje představivost, tvůrčí fantazii a dobré příklady.

Velký rozdíl je ale mezi chtěním a sněním, a to nejen u dětí z dětských domovů, ale u celé společnosti. Většina lidí jenom sní, bez pevné vůle svůj sen realizovat. Aby se sen stal skutečností, musí člověk nastoupit cestu odříkání, překonávání problémů, zkoušek trpělivosti a hledání řešení. Ale pak, když je dílo hotovo, přijde radost. A obdiv ostatních. Ten potlesk budou slyšet ještě dlouho a bude pro ně motivací. Budou chtít jít do toho znovu.

To je velmi zjednodušeně vyjádřena podstata výchovného principu, který jsme se pokusili aplikovat v Audabiacu. Děti procházejí tímto procesem, vlastně mimoděk „trénují“ a rozvíjejí své schopnosti – a to vše nenásilnou formou, prostřednictvím umělecké tvorby, což navíc rozvíjí jejich tvůrčí fantazii. A tu budou skutečně potřebovat po celý život, nechtějí-li se stát loutkou, kterou vede někdo jiný.

Naše spolupráce s dětmi z dětských domovů má ještě další rozměr. Během těch více než deseti let se nám podařilo navázat osobní kontakty, které jsou obzvláště důležité v momentě, kdy děti opouštějí ústavy a vstupují na vlastní životní dráhu. To je jedno z nejobtížnějších období. Mladí lidé si uvědomují samotu. Jsou vytrženi ze své sociální skupiny, těžko si hledají nové přátele, mají mizivé finanční prostředky, jsou často bez zaměstnání a zpravidla těžce hledají i bydlení. Chybí jim zázemí, blízcí, kteří by jim situaci usnadnili. My se snažíme těm, kteří o to stojí, poskytnout pomoc i v tomto momentu. Při hledání vlastní cesty jim přitom mohou být velmi užitečné i zkušenosti a znalosti, které získaly v našich uměleckých dílnách.

Náš projekt jsme koncipovali jako modelový, je aplikovatelný kdekoli a kdykoli a nejen pro děti z dětských domovů. A nyní čekáme, najde-li se někdo, kdo pochopí, že prevence je levnější než léčba, a pomůže nám pokračovat v započatém díle.

Orbis Pictus aneb....

V roce 2004 jsme pozvali na Audabiac výtvarníka a hudebníka Petra Nikla, a ten nainstaloval do provensálských polí své Vyhlídkové letecké zařízení FLIP.

Nebylo pochyb, že interaktivní umělecké dílo okamžitě zaujme „naše“ děti a strhne je k nekonečným hrátkám. Co jsme ovšem netušili, že se začnou chodit na pole bavit a hrát si i k umění celkem neteční francouzští sedláci a další kolemjdoucí. Hrají si a hrají, a to bez rozdílu věku, národnosti i pohlaví. A když se nakonec jednou v podvečer vracely ovce z pastvy a místo do ohraďdy to zatočily na pole k Petrovu Flipu, aby si pohrály s ozvučnicí klavíru, bylo rozhodnuto: Petra Nikla jsme přizvali k dlouhodobější spolupráci. Bylo nám přitom jasné, že náš projekt už není určen výhradně dětem, ale společně s Petrem Niklem můžeme oslovit i všechny dospělé. Tedy ty, kteří ještě dokážou rozvíjet svou fantazii.

Tak vznikl projekt mezinárodních putovních interaktivních výstav, který jsme společně s Petrem Niklem nazvali Orbis Pictus aneb.... Srdcem projektu

je expozice Orbis pictus aneb Brána do světa tvořivé lidské fantazie, inspirovaná dílem J. A. Komenského Labyrint světa a ráj srdce.

Jednotlivé expozice se snaží rozvíjet imaginaci a tvůrčí fantazii prostřednictvím interaktivních nástrojových uměleckých objektů a obrazů a jednotlivé výstavní soubory se zaměřují zejména na fenomén hry – na kreativní poznávání světa i sebe sama skrze vlastní smysly. Projekt zrcadlí sílu tvořivé touhy po poznání a navazuje tak na poselství J. A. Komenského.

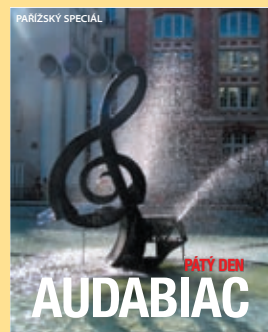
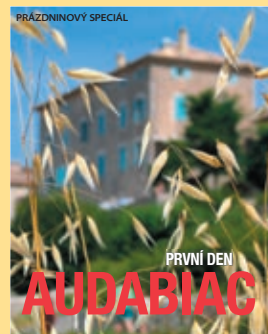
Dětský časopis

Také příběh dětského časopisu SANQUIS JUNIOR, který píšou, kreslí a malují děti, se začal psát v jihofrancouzském Audabiacu a postupně se stal součástí našeho projektu Uměním ke svobodě.

V roce 2007 jsme pozvali na Audabiac novinářku Irenu Jirků, která v jednom z pokojů na bastidě vybudovala improvizovanou redakci. První den, po tradiční burze na nádvoří, se však do novinářské dílny přihlásily jen dvě děti a zdálo se, že tenhle projekt nebude pro prázdninový čas asi ten pravý. Jenže – do večera ti dva odvážlivci s Irenou sepsali článek o historii Audabiacu, pořídili rozhovor s Jurajem Herzem, který přijel dětem představit své filmy, a s jeho ženou Terezou Herz Pokornou, která zase v jiné dílně vyráběla ozdobné svíčky, uspořádali anketu mezi dětmi... A když fotografická dílna dodala snímky, bylo první číslo novin Audabiac na světě. Mělo čtyři stránky a ráno ještě před snídaní už kolovalo z ruky do ruky. Další dny se v novinářské dílně doslova netrhly dveře, každý den vycházelo nové číslo, děti nadšeně psaly reportáže, rozhovory, učily se řemeslu. Celkem za pět dní sepsaly a nafotily 30 tiskových stran, tedy pět novinových čísel a z toho jeden Speciál z jednodenní výpravy do Paříže.

Novinářská dílna se uskutečnila pak ještě v roce 2011 v Albrechticích v Jizerských horách a vlastně pokračuje dodnes v dětské redakci JUNIOR. Ta se v průběhu posledních dvou let zformovala při časopisu SANQUIS, který vydává také sdružení Audabiac. ■

VŠECHNY AKTIVITY OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ AUDABIAC JSOU PŘEDSTAVENY V PRAŽSKÉM DOMĚ U KAMENNÉHO ZVONU. VÝSTAVOU VÁS PROVEDOU DĚTI Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ, KTERÉ SE DO PROJEKTŮ PRAVIDELNĚ ZAPOJUJÍ. EXPOZICE JE OTEVŘENA OD 4. DO 31.5. 2012.

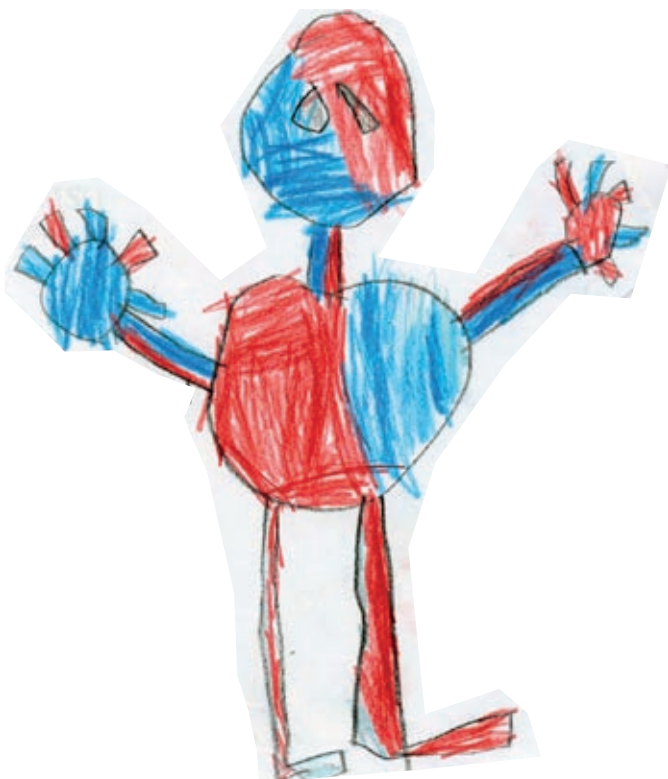

Nahoře: V Audabiacu každý den vycházely noviny, které připravovaly samy děti v novinářské dílně.

SANQUIS JUNIOR měl premiéru na výstavě PLAY v pražském Mánesu.

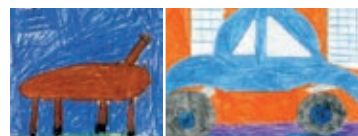
Všechna čísla časopisu SANQUIS JUNIOR si můžete prolistovat [zde](#).

Nakreslil Kristian Laštovka

Namalovali Veronika Dostolová (obrázky nahoře), Jakub Davison a Josef Jicha (obrázky dole)

NÁŠ SVĚT

- 6 **Výstava měsíce – PLAY!** V polovině listopadu jsem byl s naší rodinou v pražském Měnesu na interaktivní výstavě Play.
 10 **Co se stane za 5000 let?** Vybouchně Slunce a naše Galaxie bude zničena, anebo se nic, ale vůbec nic nestane? Zamyslete se s námi.
 12 **Naši mašičky.** Pev Árida, šelci Němci a Bubínka a pak také andulky Robiček a Kiki.
 25 **Máte doma nádobíčko?** Aneb vaření pro malé i větší.

ZÁHADY – POHÁDKY – SNY

- 16 **Existují upíři?** Rozhovor s Drákulou, Van Helsingem a Lucy, známou upírkou.
 18 **Vim, kde leží kouzelný les** a kde žijí bájní draci.
 20 **O diamantovém zámku,** rytířích a jednom představení v Národním divadle.
 22 **Anděl strážný je** pro každého člověka důležitý. A víte, kde začíná Tramtárie?
 34 **Naše hra nekondí.** Chcete se učít novinářskému řemeslu?

SANQUIS®
EDICE JUNIORSANQUIS – EDICE JUNIOR
číslo 1/2011Vydavatel Audalbac, o. s.,
Adresa Španělská 10, 120 00 Praha 2
DIČ CZ26524163

Zvláště vydání vychází 18. 2. 2011 v Praze

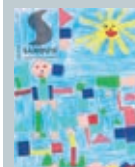
Redakce:
– vědecký děle, které přiláka do Audalbac Sanquis
na interaktivní výstavě PLAY v pražském Měnesu
ve dnech 3. 11. 2010–20. 2. 2011

– žáci 4.A z Základní školy sv. Vojtěcha v Praze 1

Irena Jirků / jirku@sanquis.cz
Lenka Křiváková / křivakov@sanquis.cz
Eva Pivodová / pivodova@sanquis.cz
Ondřej Pešek / pesek@sanquis.czAdresa redakce:
Španělská 10, 120 00 Praha 2
tel: 221 180 156, fax: 221 180 280
přijímání: 221 180 220, 221 180 194
e-mail: produkce@sanquis.cz

Tisk ART living, s.r.o., Praha

Toto číslo je neprodává.

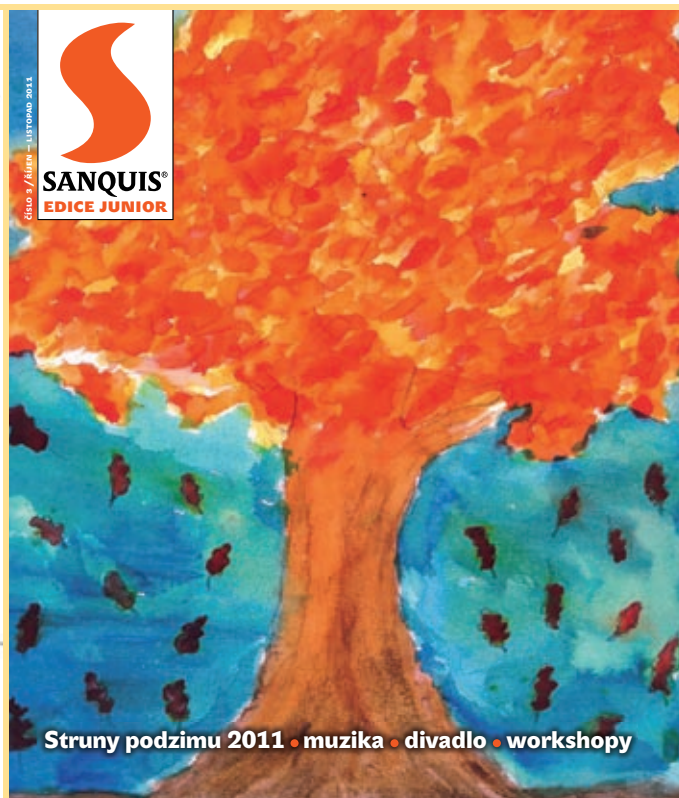
Titulní stránka Filip Drák

Za původnosti a obsahovou spřízněnost naší autorky.
Právě režim autorových děl habilitačních redakcí se
má zejména autorovým zájmem č. 121/2000 Sb.
& dalšími českými právními normami. Přílohu díla
& uveřejnění následky vydávání práva k dílu připadají
díla časopiseckou formou včetně možnosti uveřejnění
na www stránkách časopisu, vydání na CD-ROM
nebo jiným způsobem v elektronické podobě. Všechna
práva k uveřejnění dílem jsou vyhrazena.

www.sanquis.cz

Babička a já • Kudy chodí Ježíšek? • Dědovy vtípky

Struny podzimu 2011 • muzika • divadlo • workshopy

Pohyblivé krajiny

Filozof Vilém Flusser (1920–1991) se v textu *Za filozofií fotografie* zabývá vlivem fotografického přístroje na výsledný fotografický obraz. Fotoaparát je podle Flussera tak komplexní hračka, že ti, kteří si s ní hrají, ji nemohou prohlédnout. Proto má fotoaparát moc nad fotografem, programuje či určuje jeho gesta. I když fotograf rozhoduje co, kdy a kde bude fotografovat, typ přístroje významně ovlivňuje, jak se bude postupovat a jaký bude nakonec výsledek. Skutečně to tak je. Mezi focením s mobilem a řekněme klasickým deskovým aparátem je obrovský rozdíl, v postupu i ve výsledku. Někteří umělci se „moc aparátu nad fotografem“, jak to nazývá Flusser, pokoušejí překonat. Fotoaparát používají neobvyklým či nestandardním způsobem, aby narušili či obelstili jeho „program“ a pomocí této hry si zachovali svou svobodu.

Fotograf Jan Jedlička vydal v roce 1996 fotografickou publikaci *Zimní cesta k moři* (ECM Records), kterou Flusserův text inspiroval. Jel vlakem z Basileje do Haagu a během cesty nafotografoval přes okno jeden svitek kinofilmu, celkem tedy 36 obrázků. Všechny záběry, včetně technicky nepovedených, uveřejnil bez jakéhokoliv výběru ve své knížce. I když Jedlička rozhodoval o tom, kdy zmáčkne spoušť a kterým směrem zaměří objektiv, vše ostatní bylo v moci automatického fotoaparátu a pohybujícího se vlaku. Proto mají na působivém výsledku určitý podíl.

Vše ostatní
bylo *v moci*
automatického
fotoaparátu
a pohybujícího se vlaku

„Svoboda je strategie, jak podřídit náhodu a nutnost lidskému záměru. Svoboda je hra proti aparátu.“ Viktor Flusser

Jedličkův experiment jsem po více než deseti letech zopakoval, byť ne tak důsledně. Také jsem fotografoval krajinu z jedoucího vlaku, také jsem se zcela spoléhal na automatiku digitálního přístroje. A také jsem si vybral zimu, protože zimní krajina bez listů je víc transparentní. Nejzajímavější na fotografování „z rychlíku“ je to, jakým způsobem vnáší do celého procesu nejistotu a náhodu. Někdy ani pořádně nevím, co vlastně vidím, a nikdy si nemohu být jist, co na výsledné fotografii nakonec bude, protože scénérie za oknem se neustále proměňuje. I okamžik mezi rozhodnutím o stisknutí spouště a vlastní expozicí je dost dlouhý na to, aby se přestavěly prvky v obraze, nebo se celý změnil. Nahodilé prvky a kompozice však narušují schematičnost či předvídatelnost obvyklého fotografování a ve šťastných případech obraz obohacují. ■

Nejzajímavější na *fotografování* „z rychlíku“
je to, jak vnáší nejistotu a náhodu

NOC LITERA TURY

16/5/2012
18.00–23.00
Praha 5-Smíchov

MÍSTO	ČTE	AUTOR A DÍLO
Portheimka	Jan Budař	Josef Haslinger: Jáchymov
Palác Křížík	Miroslav Táborský	Peter Terrin: Hlídač
Městská knihovna	Jan Potměšil	Marianne Sluszny: Bratr oběšence
Francouzské lyceum	Matěj Hádek + Kryštof Hádek	Boualem Sansal: Němcova vesnice aneb Deníky bratrů Schillerů
Foglarova věž VRV	Vladimír Javorský	Michael Kumpfmüller: Nádhera života
Lokálblok	Jan Bidlas	Krisztián Grecsó: Taneční škola
Wine Food	Ladislav Frej	Claudio Magris: Poslepu
Jazz Dock	Daniela Kolářová + Emil Viklický	Anna Enquist: Kontrapunkt
Futurum	Igor Bareš	Roy Jacobsen: Zázračné dítě
Staropramen	Jiří Ornest	Janusz Rudnicki: Mein Kampf a moje jiné boje
Tiskárna Libertas	Karel Dobrý	José Saramago: Kain
Studio Švandova divadla	Jan Kačer	Mario Vargas Llosa: Keltův sen
Literární kavárna Symbiosa	David Novotný + Lenka Krobotová	David Nicholls: Jeden den
HUB	Bára Hrzánová	Melinda Nadj-Abonji: Holubi vzlétají
České dráhy	Aleš Procházka	John Ajvide Lindqvist: Jak zacházet s nemrtvými

Program Kultura

Čtení probíhají paralelně na všech uvedených místech od 18.00 do 23.00 v půlhodinových intervalech. Sami si můžete zvolit pořadí míst, která během večera navštívíte. **VSTUP ZDARMA. S podporou programu Evropské unie CULTURE.**

Organizátor projektu

Spoluorganizátor

Generální partner

Generální partner
Českých center

Hlavní partneři

Obklopena šperky

Od chvíle, co její pradědeček založil v New Yorku firmu na výrobu umělých perel, uplyne brzy bezmála 100 let. **Viktorie Beldová** dnes pokračuje v rodinné tradici. Jen ještě neví, jestli se rozhodne nakonec pro šperk či design.

Viktorie Beldová (*1987)

- Vystudovala gymnázium,
- poté pracovala pro rodinnou firmu. Nyní studuje druhý ročník VŠUP v ateliéru Olgoj Chorchoj. Podle jejího návrhu vznikla cena Louskáček.
- Kromě studia designu se podílí i na rodinné firmě Beldafactory. V poslední době přemýšlí o tom, že by navrhla šperk pro muže.

Vždy když procházím kolem nenápadného obchodu v Mikulandské ulici, neubráním se, musím se zastavit a musím se prostě potěšit pohledem na ty krásné šperky. Prsteny, náhrdelníky, náramky – jednoduché, čisté tvary, přesto velmi originální. Vše z dílny rodinné firmy Belda Factory. Designér a šperkař Jiří Belda, jeho manželka, výtvarnice Alena, i dcera Viktorie se v obchodě pravidelně střídají. S pravnučkou zakladatele rodinné šperkařské tradice, studentkou designu na VŠUP Viktorií jsem si povídala o šperku i o tom, jaké je vyrůstat obklopená šperky.

Proč vlastně nestudujete obor šperk, ale design?

Šperku se věnuju, pracuju pro naši firmu, ale táta ještě nekončí, tak se nemusím rozhodovat, zda pokračovat v rodinné šperkařské tradici, nebo dělat jenom design. Vlastně

sama ani nevím, proč jsem nechtěla šperk studovat.

Byla v tom revolta? Dědeček, tatínek i sestra jsou šperkaři...

Spíš jsem cítila, že by mě šperk moc svazoval. Napadají mě věci podobné těm tátovým, tedy těm, které mě od dětství obklopují. Člověk se pak těžko odpoutává.

Kdy jste vytvořila svůj první šperk?

Na gymnáziu. Byly to náušnice, malé, jednoduché, s černým grafitem. Říkali jsme jim uhláky.

Jak to, že jste nešla na uměleckou střední školu, ale zvolila gymnázium?

V naší rodině jsou samí výtvarníci, chtěla jsem zkusit něco jiného. Vlastně jsem se před gymnáziem ještě přihlásila na konzervatoř – na zpěv, naštěstí jsem se tam nedostala. Sestra Tereza střední šperkařskou vystudova-

Cítila jsem, že by mě šperk příliš svazoval

Nenosím bižuterii, *nesnáším* falešné věci

la, ale nevěnuje se tomu. Chvilí nám dělala produkci, je dobrá na organizační věci. Teď žije v Irsku, má dvě malé děti. Asi jsme si to v minulosti měly vyměnit. Já jsem měla jít na šperkárnu a ona na gymnázium. Dost jsem se tam totiž na začátku trápila. Matika a fyzika nepatřily k mým oblíbeným předmětům. Měli jsme ale výborného profesora na biologii a já jsem tedy uvažovala dokonce i o studiu biologie.

Nakonec to dopadlo úplně jinak.

V době, kdy jsem měnila názory poměrně často, mi táta napověděl, zda by nebylo dobré se také zamyslet nad možnostmi studia na vysoké výtvarné škole. Oba rodiče mi pak celkem nenápadně, ale systematicky naznačovali, jak byl umprumácký život prima. Teď jsem ve druhém ročníku, v ateliéru Olgoj Chorchoj. A umprumáckého života si opravdu užívám. I když jsem začala studovat až ve třidvaceti letech. Nebo možná právě proto.

Ovlivnilo vás, že jste vyrůstala obklopená šperky?

Určitě. Nenosím bižuterii, nesnáším falešné věci, nevzala bych si něco, co si na zlato jenom hraje. Nekoupila bych si koženkovou kabelku, když ne koženou, tak raději plátěnou. To mám od mámy a táta by mě asi přizabil, kdybych si vzala nekvalitní šperk.

Umí Češi nosit šperky?

Většinou ne. Bojí se. Když přijedete do New Yorku, ženské tam na sobě mají velké věci a nemusí být nutně drahé. Mají větší odvalu.

Proč tomu tak je?

Asi jsme ztratili vkus. Za první republiky tu byly módní salony, lidé si

nechali šít šaty na míru. Dnes to skoro neexistuje. Často vidím ženu s pěti zlatými prstýnkami na jedné ruce. Jejich výtvarná hodnota se rovná nule. Zatím tady lidé spíš touží po pozlátku. Bohatší lidé zase chtějí, aby bylo na první pohled vidět, že jde o drahou záležitost. Ale pomalu se to lepší. Sice není moc lidí, kteří si koupí něco od českého návrháře nebo šperkaře, ale najdou se. I my už máme zákazníky, kteří se k nám pravidelně vrací.

Možná proto, že pro mnoho lidí je hodnotným šperkem pouze ten ze zlata. Nic jiného neznají, nebo nemají důvěru v nové materiály.

Samozřejmě, titan, corian, perspex – lidé si myslí, že šperky zhotovené z těchto materiálů nejsou dost cenné. Jenže ony mohou mít hodnotu jinou – výtvarnou. A to je také důležité.

Co jsou corian a perspex?

Perspex je vlastně plexisklo, je průhledný a poskytuje úžasnou škálu barev. Corian je umělý kámen, z minerálních prášků, přidává se tam i pryskyřice, aby vše spojila. Nejvíce teď ale používáme stříbro. Je tvárné, dobře se s ním pracuje, má hezkou barvu, je nejlevnější z drahých kovů. Dá se povrchově upravovat, leštit, matovat. Zlaté věci děláme spíše jen na zakázku.

Šperky podle návrhů Viktorie Beldové. Dole náušnice, které navrhla na gymnáziu. Říká jim uhláky.

1**2****3****4**

BeldaFactory

Když Ladislav Belda vystupoval v newyorském přístavu z lodi, jistě netušil, že za téměř jedno století budou jeho potomci vystavovat své šperky na newyorském veletrhu. A že budou pátrat po místech, kde otevřel první dílnu na výrobu umělých perel. Ladislav Belda si za velkou louží splnil svůj smělý sen. V roce 1915 založil svou vlastní firmu CzechoslovakBead Co. Když v Evropě skončila válka, vrátil se domů, oženil se tu a roku 1922 otevřel v Turnově firmu další – Belda a spol. Do Ameriky už jenom občas zajížděl, aby dohlédl na výrobu. Pak ale přišel Černý pátek na newyorské burze. Ladislav se rozhodl firmu v Americe uzavřít a veškerou svou energii věnovat výrobě bižuterie a stříbrného šperku v Čechách. Firma až do roku 1948 prosperovala, pak byla znárodněna, ale zcela nezanikla. Ladislavův syn Jiří, který se narodil roku 1932, se rozhodl jít ve šlépějích otce a vystudoval střední uměleckou školu v Turnově. Po vojně, kterou absolvoval u Černých baronů, získal práci ve šperkařském družstvu Granát a roku 1965 nastoupil na střední uměleckou školu v Turnově. Tady spolu se svými kolegy dostal zakázku na opravu českých korunovačních klenotů. Když přišla tato nabídka podruhé, pracoval již se svým synem. Jiří Belda senior se o korunovační klenoty stará dodnes. Jiří Belda ml. se po maturitě na střední umělecké škole rozhodl pro studium na VŠUP. Tam se také seznámil se svou budoucí ženou, textilní výtvarnicí a malířkou. Když po roce 1989 restituovali turnovskou dílnu, rozhodli se obnovit šperkařskou rodinnou firmu. Do práce se zapojila celá rodina. Dnes vyrábějí především zlaté a stříbrné designové šperky, ale také šperky z titanu, oceli a různých umělých hmot. Na poslední kolekci BeldaFactory se podílelo mnoho známých českých výtvarníků a designerů.

[1] Ladislav Belda, zakladatel firmy
[2] Pohled do newyorského obchodu
[3] Beldové v turnovské dílně **[4]** Při opravě korunovačních klenotů

Jak šperk vyrábíte?

Já osobně šperk nevyrábím, ne-naučila jsem se řemeslu. Jenom dělám návrhy, podle kterých jej vyrobí někdo jiný. Táta, děda, máme v dílně ještě dva zaměstnance.

Dobře, jak tedy vzniká váš návrh?

Někdy mě inspiruje nějaký tvar, jindy přírodní vjem, moře, něco z mé oblíbené biologie...

Pokud je šperk na zakázku, potřebujete poznat člověka, kterému šperk děláte?

Nejde moc o velkou psychologii. Nejdůležitější je dohodnout se na materiálu a samozřejmě se musí mluvit o ceně. Dělala jsem na zakázku brož. Na internetu jsem hledala anděly pro inspiraci, pak jsem návrhy posílala ke schválení a společně jsme došli ke konečné podobě.

Jak ta brož nakonec vypadala?

Jako stylizované křídlo.

Pracujete spolu s tatínkem. Hádáte se někdy?

Často, ale naše hádky se moc netýkají výtvarného pohledu. Jsou to takové hlouposti, možná generační. Například přístup k počítači, používání mailu... Nic zásadního.

Předpokládám, že vy děláte návrhy i na počítači.

Dělám je jenom na počítači. Nejsem totiž tak zdatný kreslíř, chybí mi manuální zručnost, nemám zkušenost. Všechno mi trvá déle. Víte, ale vlastně jsem moc ráda, že jsem vystudovala gymnázium. Dnes není populární, aby šel někdo studovat řemeslo na učňák. Jde

Šperky z poslední kolekce BeldaFactory. Shora Olga Chorchoj, Petr Dvořák a René Šulc.

na uměleckou školu. Není tam matematika, fyzika... Jenže tam nemají ani pořádnou češtinu, dějepis. Tím samozřejmě nechci říct, že absolventi středních uměleckých škol jsou nevzdělaní. Ale systém umělecké školy jim obecnou vzdělanost neposkytuje. Umělec přece nemá být blbec!

Takže po škole vy budete navrhovat a vyrábět bude někdo jiný.

U šperku bych to tak chtěla. Jinak bych se z toho asi zbláznila. Taky proto, že jde o samotářskou práci. Sedíte sama u ponku a jedete. Dennodenně něco vyrábět o samotě, to nechci. Počítám, že budu s někým pracovat – s tátou, se spolužáky, nebo třeba se sestrou. Doufám, že se ke šperku časem vrátí.

Váš pradědeček kdysi odjel za prací do zahraničí a byl velmi úspěšný. Neláká vás také cizina?

Říkám tomu syndrom jednoho sourozence. Pradědeček byl ze tří dětí a sám odjel. Měl také tři děti, jedna z jeho dcer utekla do Brazílie. Můj děda měl dvě děti, teta žije v Kalifornii. A táta má dvě děti a moje sestra žije v Irsku. Já ovšem nechci odjet. Na rok dva, na zkušenou, proč ne. Příští rok jedu například na stáž do Milána. Ale odstěhovat se z České republiky nechci. Mě to tady samozřejmě někdy strašně štve. Když vidím naše politiky, česká povaha mě také občas dovede vytočit. Ale mám Čechy ráda, mám tu své přátele, rodinu, chci si určitě vzít Čecha. Když při štedrovečerní večeři máme na stole počítač a skypujeme s Kalifornií a potom s Irskem, přijde mi to divné. Chci prostě žít tady. ■

Filozof přírody v nástupu průmyslového věku

„Řád některých věcí by měl být změněn; sedmý den v týdnu by měl být dnem dřiny, kdy by měl člověk vydělávat na živobytí v potu tváře; a dalších šest dní by měl mít Sabbath pro své zájmy a duši, aby mohl rozšiřovat její rozprostřenou zahradu a opájet se něžným působením a posvátnými zjeveními přírody.“

Před 150 lety
zemřel
*Henry David
Thoreau*

Jednoho červnového dne roku 1846 si mladý Henry David Thoreau vyrazil z lesů, kde zrovna trvale pobýval, do nejbližšího městečka, aby si u ševce nechal spravit boty ošlapané neustálým chozením v terénu. Přitom ho natrefil tamější státní úředník Samuel Staples a vyzval ho k zaplacení tzv. daně z hlavy. Dokonce mu nabídl, že pokud je zrovna „švorc“, zaplatí ji za něho on sám. Thoreau však odmítl s tím, že daň neplatí proto, že by na ni neměl, ale z vyššího principu. Nehodlá podporovat vládu, se kterou nesouhlasí – obecně šlo především o její kladný vztah k otroctví, konkrétně pak o právě zahájenou dobovačnou válku s Mexikem. Když mu úředník formálně pohrozil vězením, Thoreau ho vybídl, ať neztrácí čas a rovnou ho zavře... Obnos pozdě večer zaplatila Thoreauova tetička (a to pro jistotu na několik let dopředu); přestože i ona byla proti otroctví, nesnesla pomyslení, že by její synovec měl být vězněn.

Hned ráno přišel Staples Thoreaua propustit, ale ke svému překvapení s tím Thoreau nesouhlasil. Chtěl svým protestním pobytem ve vězení donutit státní soudy, aby osvobodily otroky. Nakonec ho Staples, zděšený takovým názorem, musel z cely vytlačit silou.

Když se pak sousedé Thoreaua ptali, proč chtěl zůstat uvězněn, rozhodl se vysvětlit své pohnutky veřejně. Sepsal je jako přednášku pro Konkordské lyceum, kde dříve vyučoval. V roce 1849 ji místní časopis vydal ve formě eseje, jehož název se časem ustálil jako Občanská neposlušnost.

Vůdčí myšlenkou eseje je názor, že v demokratické společnosti každá společenská reforma začíná reformou jednotlivce. Pokud se nějaký zákon státu střetává s vnitřním mravním kodexem občana, má tento člověk nejen právo, ale přímo povinnost takového zákona neuposlechnout, i kdyby za to měl pykat. Je naděje, že jeho čin přiláká pozornost a možná i následovníky. Pokud bude takto uvězněno dost lidí, nasype to písek do chodu státní mašinerie a špatný zákon nakonec přestane být v praxi uplatnitelný.

Urozený divoch II

Henry David Thoreau se narodil roku 1817 v Concordu (Massachusetts, USA) v rodině výrobce tužek. Od mládí ho fascinovala příroda; jako malý kluk prý jednou noc strávil pozorováním hvězd v naději, že za nimi spatří Boha...

Společenská reforma začíná reformou jednotlivce

Ve dvaceti promoval na Harvardu, kde studoval francouzštinu, latinu a řečtinu (naučil se i německy, španělsky a italsky), ovšem ovládal i zeměpis, dějepis, přírodopis, znal řecké klasiky i anglickou poezii, později také orientální kulturu. Jakkoli mu kynula kariéra veřejného intelektuála a lva salonů, Henry o tuto roli nestál; místo ní dával přednost samotě a soukromí.

Po smrti milovaného staršího bratra Johna a třech letech tápání se symbolicky na Den nezávislosti (4. července) 1845 uchýlil k jezeru Walden, kde si postavil srub a šestadvacet měsíců žil v souladu s přírodou – sedlačil (byl vegetarián, výjimečně jedl ryby), chodil (procházku kratší než čtyři hodiny neuznával), pozoroval, přemýšlel.

I další léta strávil převážně putováním po severovýchodě USA. Z jeho eseje Chůze (1862) alespoň krátká ukázka: „Dnes už nepodnikáme žádná smělá a nekonečná tažení. Naše výpravy jsou pouhé vycházky do okolí, jež se s večerem stáčí zpět k rodinnému krbu, odkud vyšly. Polovinu cesty se pouze vracíme ve vlastních stopách. Měli bychom jít vpřed nejkratší cestou, kam nás zaneše náhoda a touha po nehynoucím dobrodružství, nepomýšlet na návrat a být připraveni poslat zpět do osiřelého království jen svá nabalzamovaná srdce jako relikvie. Jste-li ochotni opustit otce a matku, bratra a sestru, manželku a děti, a nikdy už je nevidět – pokud jste zaplatili všechny dluhy, sepsali závěť a urovnali své záležitosti, a jste-li svobodný člověk – pak jste připraveni jít na procházku.“

Život v lesích

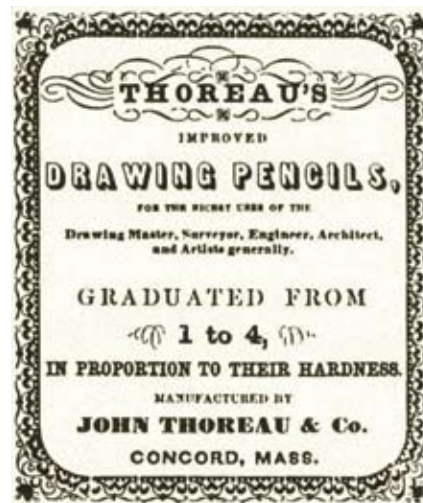
Svůj pobyt u Waldenského jezera z let 1845–47 popsal ve své nejznámější knize Walden neboli život v lesích (1854). „Většina přepychových věcí a mnohé z toho, co nám takzvaně zpřijemňuje život, je nejenom postradatelné, ale rozhodně brání zušlechtění lidstva. Pokud jde o přepych a pohodlí, ti nejmoudřejší žili ještě prostěji a skromněji než lidé chudí. Staří filosofové – čínští, indiští, perští a řečtí – patřili k těm, nad něž nikdo nebyl chudší na statky pozemské a bohatší svým duchem... To platí i o novodobějších reformátorech a dobrodincích člověčenstva. Jen ten může být nestranným a moudrým pozorovatelem lidského života, kdo jej nazírá z nejpříhodnějšího postavení, z postavení, které bychom mohli nazvat dobrovolnou chudobou.“

Toto poetické, žánrově těžko zařaditelné dílo o vztahu člověka a přírody v proměnách lidského života a ročních dob fascinuje svojí hloubkou stejně jako až naivní opravdovostí.

Cynikovi může místy až připomínat Járu Cimrmana, nicméně na Thoreaua ještě dojde; možná to ani nebude trvat moc dlouho a ti, kdož se nyní jeho názorům vysmívají, mu (zejména ohledně významu dobrovolné skromnosti) se skřípěním zubů dají za pravdu. Sám pro sebe jsem si jeho odkaz zredukoval do tří bodů:

1. Hledání smyslu života začíná jeho zjednodušením.
2. Příroda činí člověka lepším.
3. Vyšší pravdy vyvstávají prostřednictvím přírody.

Henry David Thoreau, první ekolog celoživotní volbou, zemřel ani ne pětadvaceti lety 6. května 1862 v Concordu na tuberkulózu. ■

Thoreau pocházel z rodiny výrobců tužek ve městě Concord

Příroda činí
člověka
lepším

Reklama na článek Henryho Davida Thoreaua

Překvapivé vlastnosti hvězdy Polárky

Asi nejnámější hvězdou severní oblohy je Polárka. Přitom zdaleka není nejjasnější. V minulosti byla nesmírně důležitá pro snadné určování severu. Dnes už ji sice k tomu nepotřebujeme, ale Polárce to na zajímavosti neubralo. Skládá se totiž ze tří různých hvězd a ještě k tomu pravidelně mění svou jasnost.

Všem je jistě známo, že Polárka měla pro lidstvo velký význam. Spolehlivě každou jasnou noc ukazovala k severu, protože se na obloze náhodou nachází u místa, kam se promítá severní zemský pól. Snad každé dítě o Polárce někdy slyšelo, určitě právě kvůli její roli při navigaci. Je to také jediná hvězda, o které můžete v každém okamžiku říct, kde se nachází. Je na obloze celý rok na stejném místě a ostatní hvězdy kolem ní opisují kružnice. Už jen z tohoto důvodu je naprosto výjimečná, i když v době navigačního systému GPS její význam pro určování polohy až na výjimky upadl do historie. Pro astrofyziky ale poloha Polárky nad severním pólem zajímavá není. To je skutečně jen otázka náhody. Ostatně zemská osa nemíří stále stejným směrem, ale pomalu mezi hvězdami opisuje kružnici. K Polárce se vrací každých 26 tisíc let a této periodě se říká Platónský rok. Teď je tedy pól u Polárky, ale za 12 tisíc let bude mířit ke hvězdě Vega v souhvězdí Lyry. Odborníky však Polárka zaujala něčím úplně jiným.

Jako maják

Mnohem zajímavější je, že Polárka je proměnnou hvězdou. Těch je dnes známo ve vesmíru přes sto tisíc. Tyto hvězdy se mění z různých důvodů a lze je rozdělit do několika skupin. Skupina hvězd, do které patří Polárka, se jmenuje cefeidy. Podle hvězdy Delta v souhvězdí Cefeja, která je v této skupině prototypem.

Cefeidy jsou hvězdy, které přísně periodicky mění svůj objem, nafukují se a zase smršťují s železnou pravidelností. Tento zajímavý jev můžeme také pozorovat na vlastní oči. Je totiž doprovázen změnou jasnosti hvězdy, která se opakovaně zjasňuje a zase slábne. Atmosféry cefeid nejsou v rovnováze, a tím se vysvětluje její chování. Střídavě má navrch záření deroucí se z nitra hvězdy – hvězda se zjasní. Proti tomu působí neprůhlednost vrstvy ionizovaného helia. Když převládne její vliv, světlo z hvězdy neunikne a hvězda nám na obloze pohasne. Děj se opakuje u různých cefeid v řádech dnů až desítek dní.

Na protější straně: Polárka leží poblíž bodu, kam se promítá severní zemský pól. Proto se během noci všechny ostatní hvězdy otáčejí kolem ní.

Cefeidy jsou hvězdy, které mění svůj objem. Nafukují se a zase smršťují s železnou pravidelností.

Polárka vůbec není osamělá *hvězda*...

Cefeidy jsou velice užitečné hvězdy, jenž nám pomáhají určovat vzdálenosti ve vesmíru. Už od počátku 20. století je totiž známá závislost mezi periodou pulzací a jasností hvězdy. Umíme-li spočítat skutečnou jasnost hvězdy a změřit tu pozorovanou, umíme také vypočítat, jak daleko od nás hvězda září. Astronomové si tak pomáhají při zjišťování vzdálenosti hvězd samotných, ale také galaxií, ve kterých se podaří nějakou tu cefeidu najít. Polárka má mezi pulzujícími hvězdami také své nej. Je ze všech nejbliže k naší Sluneční soustavě.

Nic netrvá věčně

Proměnnost Polárky byla známa už na konci 19. století. Dnes víme, že je hvězda asi třicetkrát větší než Slunce a periodicky mění svou jasnost. Její pulzace probíhají s periodou skoro přesně čtyři dny. Změny jasnosti jsou ale nevýrazné a běžný člověk si jich okem nevšimne. Jen zkušený pozorovatelé proměnných hvězd dokáží její změny sledovat a díky nim existují dlouhodobé záznamy jejího chování. V osmdesátých letech minulého století astronomové porovnali její tehdejší chování s chováním na počátku dvacátého století a dočkali se velkého překvapení.

Amplituda změn jasnosti začala klesat, hvězda se měnila stále méně a méně. Změny jasnosti přestávaly být měřitelné, a to nejen okem, ale i tehdejšími přesnými fotometry. Jako by se pulzace začaly utlumovat a mechanismus, který je držel v chodu, přestal fungovat. Byl to skutečně ojedinělý případ a teoretici jen bezradně kroutili hlavami. Nakonec se vesměs shodli na tom, že hvězdu sledují ve fázi, kdy přestává být proměnnou hvězdou a nestabilita její atmosféry je nahrazována hydrostatickou rovnováhou. Víme, že hvězdy se

Nahore:
Polárka se opakovaně
zjasňuje a zeslabuje

Na protější straně:
Hvězda Polárka
je částečně zahalena
v namodralé mlhovině

Polárka je
*třicetkrát
větší*
než Slunce
a periodicky
mění svou
jasnost

nemění věčně, že jednou přestanou být proměnnými, a tohle mohl být právě první takový zaznamenaný případ. Polárka ale byla proti.

Po spánku probuzení

Sotva se vědci smířili s tím, že se Polárka nemění a našli pro to přijatelné vysvětlení, začala se hvězda opět měnit. Před pěti roky se Polárka jakoby začala vzpamatovávat z útlumu a poslední roky se její aktivita pozvolna zvyšuje. Potvrzují to i nejnovější pozorování z několika observatoří. Odborníci zatím nerozumí tomuto záhadnému chování Polárky a vyzývají pozorovatele noční oblohy, aby hvězdu sledovali. Ostatně, pokud máte teleobjektiv napojený na CCD kameru, můžete si zkusit Polárku proměřit sami.

Život ve trojici

A na závěr ještě jedna zajímavost. Polárka vůbec není osamělá hvězda. Základem této malé hvězdné rodinky jsou dvě hvězdy označované jako Polárka Aa a Polárka Ab s hmotnostmi 4,5 a 1,5 Slunce. Polárka Aa (to je ta, co ji vidíme na obloze) je nejjasnější a největší z celého systému a září 5000krát víc než naše Slunce. Kdybychom udělali takový malý experiment a Slunce posunuli do stejné vzdálenosti, v jaké je Polárka, neviděli bychom ho ani v dalekohledu. Polárka Aa a Ab obíhají kolem sebe ve vzájemné vzdálenosti asi 15 astronomických jednotek, což je o něco méně než vzdálenost Uranu od Slunce. Hvězdný pár však nemá soukromí. Ze stonásobně větší vzdálenosti je sleduje Polárka B, obíhající celou dvojici. Systém Polárky je tedy trojhvězdný a spolu s překvapivým chováním pulzací a polohy u severního pólu, dělá s Polárky jednu z nejzajímavějších hvězd oblohy. ■

Pane Berane, jste zatčen!

Ve středu 7. května 1941 v devět hodin ráno dorazily vozy s gestapáky jak před Beranovu vilu v Benešovské ulici číslo 6 na pražských Vinohradech, tak před ústředí agrární strany na Havlíčkově náměstí číslo 10. Němci sebrali všechny dokumenty a bývalého předsedu vlády zatkli. V pankrácké věznici se pak setkal s předsedou sociálních demokratů Antonínem Hamplem a dalšími vlastenci.

Beranovi hned při prvním výslechu nabídli: Když podepíšete prohlášení a pronesete projev, v němž doporučíte českému národu, aby spolupracoval s Třetí říší, okamžitě vás propustíme. Rudolf Beran odmítl. Po dvou letech okupace chtěli Němci rozbít český politický systém, zlikvidovat jeho představitele, aby mohli snáze vládnout.

Nikoho neprozradil

Všechny zatčené vozili z Pankráce k výslechům do Petschkova paláce nedaleko Wilsonova nádraží. Berana vyslýchal komisař gestapa Oskar Fleischer. Když z něho chtěl dostat příznání, která potřeboval, bil ho telefonním seznamem do oblíčeje. „Rudolf Beran přiznal pouze to, co mu bylo fakticky dokázáno,“ napsal historik Jaroslav Rokoský v knize *Rudolf Beran a jeho doba – Vzestup a pád agrární strany*. „Přes veškeré týrání, bití a vyhrožování nic a nikoho neprozradil.“ Kdo vlastně byl Rudolf Beran?

Narodil se 28. prosince 1887 v Pracejovicích v okrese Strakonice v rodině drobného zemědělce a hospodského. Po absolvování hospodářské školy odešel do Prahy, kde pracoval nejprve v Ústřední jednotě hospodářských společenstev, odkud přešel do centrály Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, jak zněl oficiální název agrární strany. Beran byl výborný organizátor a řečník, uměl si získat lidi a každému žadateli se snažil pomoci – ať už intervencí nebo penězi. Stal se blízkým spolupracovníkem předsedy strany Antonína Švehly, působil jako ústřední tajemník strany.

Po smrti Švehly ho zvolili za předsedu, ale tehdy se ukázalo, že Rudolf Beran postrádá Švehlův rozhled. Soustředil se pouze na domácí a zemědělské otázky. Vedl protihradní křídlo strany, nesouhlasil se sbližováním se Sovětským svazem, jak je prosazoval ministr zahraničí Edvard Beneš. V prosinci 1935 se také pokusil zabránit zvolení Beneše do nejvyšší funkce, to se mu ale nepovedlo. Neobratně se pak snažil o spolupráci se Sudetoněmeckou stranou, podporovanou Hitlerem, aby tak zabránil sílícímu tlaku z Berlína. Paradoxně, od prosince 1938 do 15. března 1939 byl předsedou československé vlády, a byl to právě on, kdo musel přijmout německou okupaci. Do konce dubna 1939 předsedal protektorátní vládě. Potom z politického života odešel. Za všech okolností zůstal vlastencem.

Nepřítel říše

V lednu 1942 převezli Rudolfa Berana do věznice Moabit v Berlíně. Měl stanout před tamním Lidovým soudem, avšak přelíčení museli odložit, chyběly totiž usvědčující důkazy. A když obhajoba předložila pádné důkazy o snahách Berana v roce 1938 domluvit se s Němci, následoval další odklad. „Nejde o to, jestli se Beran dopustil za první a druhé republiky tu a tam nějakého víceméně Němcům přátelského činu,“ napsal státní tajemník K. H. Frank 12. března 1942 řískému protektorovi Heydrichovi, „nýbrž o to, že v době protektorátu se stavěl proti Němcům nepřátelsky a konspiroval s odbojem... Jestliže někdy dával svým slovům jakýsi ráz germanofilský, tak to byl jenom manévr. Ve svých činech šel vždycky s Benešem proti říši.“

Pět dnů po popravě Beranova nástupce ve funkci předsedy vlády Aloise Eliáše, koncem června 1942, zahájili v Berlíně proces i s ním. Prokurátor široce vylíčil činnost

českého odboje a zapojení Berana, jeho pomoc rodinám zatčených vlastenců penězi a potravinami i jeho účastí na sběru tajných informací pro nepřátele říše. Obžalovaný se hájil tím, že koncem třicátých let usiloval o porozumění s Berlínem. Vždyť v článku v deníku Venkov 1. ledna 1938 doslova napsal: „Chceme s Německem dohodu za cenu jakýchkoli ústupků.“ Dva ze svědků obhajoby potvrdili, že Beran byl Benešovým odpůrcem a vystupoval proti jeho politice a metodám.

Naděje na mírný rozsudek pohřbil K. H. Frank. Tento německý korunní svědek všechny Beranovy argumenty rozdrtil. I když se chtěl Beran dohodnout s Německem, žádné návrhy nikdy nevyslovil – upozorňoval. V parlamentu vždy hlasoval pro Benešovu politiku. Křeslo předsedy protektorátní vlády opustil koncem dubna 1939 nikoli proto, že neuměl německy, jak tvrdil, nýbrž proto, že ztratil důvěru říšského protektora. Dvouhodinovou řeč zakončil Frank obviněním: „Beran a Eliáš – to jsou totéž.“ Žaloba požadovala pro Berana trest smrti. Soud mu vyměřil nakonec deset let vězení, pokutu 100 tisíc marek, samozřejmě zaplacení všech soudních výloh.

Státní vězeň

V létě 1942 převezli Berana do věznice ve Wohlau (dnes Wolów, Polsko). Z tisícovky vězňů bylo na devět set Čechů, zbytek němečtí kriminálníci. Byl nezištný a starostlivý – některé vyhublé spoluvězně podporoval tím, že jim dával část svého jídla. V srpnu 1943 ho spolu s dalšími vězni převezli do věznice v Brieg (dnes Břeh v Polsku). Na společné cele rozvazoval sisálové motouzy používané u zemědělských samovazačů.

Vyhláška, kterou Němci oznamují, že převzali veškerou moc

Je vlastenec, nic neprovedl, *to je nedorozumění...*

Koncem srpna 1943 nechal Frank přemístit Berana na Pankrác. Státní tajemník od něj chtěl, aby mu vysvětlil některé události týkající se Beneše a vztahů se Sovětským svazem. Když to nedokázal při osobním setkání, musel vypisovat odpovědi v cele. A aby mu oživil paměť, nechal ho Frank umístit do cely nad sekýrárnou, kde dvakrát týdně popravovali české vlastence – slyšel tedy každé dopadnutí sekery. Ve svých odpovědích Beran bruslil, aby si zachoval čest, a přitom vyhověl protektorovi. K čemu tyhle záznamy nacisté potřebovali, není jasné – možná k dalšímu očerňování Beneše, ale k tomu se nakonec neodhodlali.

O Vánocích 1943 Němci Berana podmíněčně propustili. Nejdřív bydlel v pražské vile, později se směl přestěhovat do Pracejovic, kde měl statek. Nesměl se stýkat s ostatními lidmi, tento příkaz se naučil obcházet – bez ohledu na to, že ho gestapo občas kontrolovalo. A dál pokračoval v podpoře rodin vězňených lidí.

Na svém jihočeském statku také vítal v květnu 1945 americkou armádu. Když pro něj přišli z příkazu pražského ministerstva vnitřní 14. května před polednem četníci, byli u něho na návštěvě generálové Jeffery Hammond a Milnor Roberts. Oba Američané mu nabídli ochranu, ale on ji odmítl. Je vlastenec, nic neprovedl, to je nedorozumění.

Pražští Němci zdraví Adolfa Hitlera

Čas účtování

Hluboce se mýlil. Komunisté dosáhli toho, že v poválečné republice nebyla agrární strana povolena. I prezidentu Benešovi se její zákaz líbil, protože s jejími představiteli se dřív často potýkal. Začalo tedy zúčtování s jejími politiky. Za několik dnů převezli Berana ze Strakonice na Pankrác. V tamní vězeňské nemocnici umíral, aniž o sobě věděl,

Příprava procesu proti *Beranovi* *trvala* dlouho. Chyběly usvědčující důkazy.

Adolf Hitler na Pražském hradě 15. března 1939

státní prezident Hácha. Komunisté, kteří ovládli ministerstvo vnitra, byli nemilosrdní. A Beneš jim buď neuměl, anebo nechtěl vzdorovat. Ani národní socialisté a lidovci, rivalové komunistů, nenašli proti nim vhodnou taktiku.

Na Pankráci byli rovněž vězněni bývalí členové protektorátní vlády: poslední předseda Richard Bienert, ministři Adolf Hrubý, Josef Kalfus, Jindřich Kamenický, Jaroslav Krejčí, ministerský předseda generál Jan Syrový, dále tajemník Háchovy kanceláře Josef Kliment.

Příprava procesu proti Beranovi trvala dlouho. Opět ze stejného důvodu jako v Berlíně – chyběly usvědčující důkazy. Vyšetřovatel Jan Hora, který měl před válkou na pražském policejním ředitelství na starosti sledování komunistů, ale v létě 1945 bystře vstoupil do KSČ, chtěl, aby proti Beranovi vypovídali věznění němečtí pohlavárové, jenže ani z nich nedostal dost vhodných argumentů. Sestavení seznamu údajných zločinů expremiéra mu trvalo několik měsíců, obžaloba byla dokončena v polovině prosince 1946.

Kromě Berana byli obviněni generál Jan Syrový, bývalý ministr a předseda vlády, Jiří Havelka, bývalý ministr a přednosta Háchovy prezidentské kanceláře, bývalí ministři vnitra Otakar Fischer a Josef Černý. Ve spisu, který měl 103 stran, se uvádělo, že někteří dopomohli Háchovi 15. března 1939 k okupaci republiky a pak dál pomáhali nepříteli.

Známý novinář Ferdinand Peroutka uveřejnil k Novému roku komentář nazvaný Chvála roku 1946. Za největší krizi označil léto, kdy KSČ začala mobilizovat veřejnost proti mírnému rozsudku nad členy poslední protektorátní vlády, ale současně zadoufal, že další soud bude soudem, nikoli politickým lynčem. Jeho naděje se nesplnily.

Emil Hácha a František Chvalkovský na nočním jednání s německými představiteli

Politický lynč

Přelíčení začalo 30. ledna 1947. Každý z obžalovaných prohlásil, že se necítí vinen. Pražský tisk vesměs referoval v duchu žaloby, i Svobodné slovo, orgán národně socialistické strany, mělo titulek Beran a jeho klika před soudem. Komunistické Rudé právo označilo Berana za strůjce 15. března. Koncem dubna vynesl soud rozsudky. Berana a Syrového poslal do vězení na dvacet let. Havelku, Fischera a Černého zprostil viny.

Zatímco komunistický tisk kritizoval nízké tresty, řada novinářů psala rozpačitě. Najednou si uvědomili, že to byl jednoznačně proces politický. „Vím o výroku přísedícího, který se omlouval jednomu z mých přátel, že musí jednat a hlasovat podle pokynů své strany,“ řekl v roce 1994 Otakar Kokeš, lesnický specialista, který proces sledoval.

„Rozsudek nad Beranem pokládala většina veřejnosti za nespravedlivý, za politickou pomstu, kdežto potrestání Syrového bylo přijímáno se smíšenými pocity,“ napsal ve svých memoárech Ladislav K. Feirabend, ministr za agrárníky, který uprchl po prozrazení své odbojové činnosti v lednu 1941 do Londýna, kde se stal členem exilové vlády. Feirabend se po únoru 1948 zachránil před pomstou komunistů útekem na Západ.

Podmínky v československých věznicích se s upevňováním komunistického režimu zhoršovaly, vězňové dostávali málo jídla, museli pracovat a snášet kruté zacházení. I Beran tam musel vyčerpávajícím způsobem pracovat. Později ho vzhledem k jeho zdravotnímu stavu převedli mezi nemohoucí vězně. Péče o nemocné byla nedostatečná, navíc lékař–vězeň podcenil Beranovy obtíže. Jiný lékař, dr. Jiří Krbec, se ho pokusil zachránit, ale už bylo pozdě. „Byl jsem s ním až do úplného konce. Co jsem mohl, to jsem udělal. Byl nemocný s oběhem krevním a srdcem. Potřeboval speciální léky, ale ty nedostával.“

Někdejší předseda československé a potom protektorátní vlády Rudolf Beran zemřel 28. února 1954 ve vězeňské nemocnici v Leopoldově. Oficiálně na srdeční slabost. Pohřbili ho do hrobu s číslem za věznicí, až na podzim 1968 jej označili jménem. Za panování normalizačního vůdce Gustáva Husáka tento hřbitov rozmetaly buldozery.

Žádost o přezkoumání rozsudku nad Beranem a Syrovým, kterým byl porušen zákon, v roce 1995 nejprve zamítl Nejvyšší soud a po něm i Ústavní soud. Kvůli právníkům kličkám tedy zůstávají oba čeští vlastenci dále zločinci. Tahle hanba padá na každého z nás. ■

Komunistický tisk kritizoval nízké tresty, řada novinářů však psala rozpačitě. Uvědomili si, že to byl jednoznačně politický proces.

BUĎTE TAM, KDE VAŠI ZÁKAZNÍCI ČEKAJÍ

1400 ozvučených obrazovek
v čekárnách lékařů

Specializace:

praktický lékař pro dospělé

praktický lékař pro děti a dorost

gynekolog

WWW.MEDIAPHARMA.CZ

Tel.: 325 553 934, Fax: 325 553 935, E-mail: info@mediapharma.cz

Ze zahraničních serverů

Testosteron chrání proti depresi

Mužský pohlavní hormon testosteron má zřejmě antidepresivní účinky, zjistili američtí vědci. Nyní začínají odhalovat přesný mechanismus jeho působení.

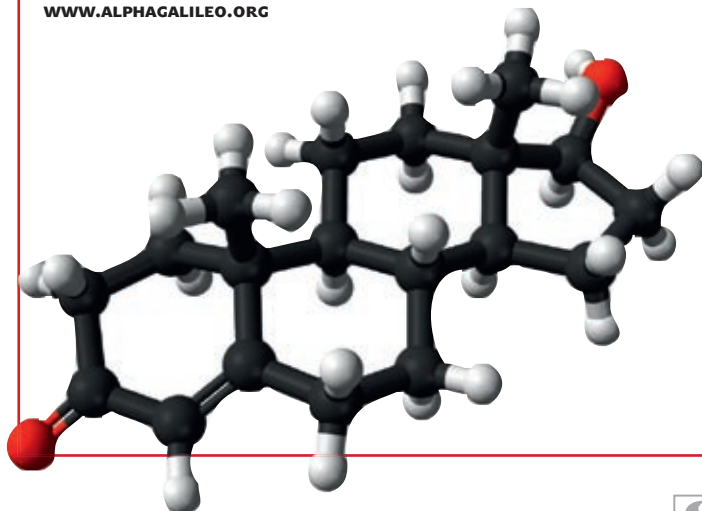
Ve srovnání s ženami se vyskytuje u mužů dvakrát méně afektivních poruch a depresí. Muži, kteří však trpí hypogonádismem, tedy ti, jejichž tělo tvoří málo nebo žádný testosteron, jsou na tom co do náchylnosti k depresím a úzkostem stejně jako ženy. Naopak hormonální substituční terapie pomocí testosteronu prokazatelně zlepšuje náladu. Tato fakta jsou vědcům známa již delší dobu, avšak pro vývoj účinných antidepresiv je nutné poznat přesně mechanismus, jakým testosteron organismus ovlivňuje.

Platí jenom pro samce

Objev specifické nervové dráhy, která umožňuje testosteronu ovlivňovat mozek, nyní oznámili američtí badatelé z Floridské univerzity Nicole Carrier a Mohamed Kabbaj. Své výsledky zveřejnili v odborném časopise Biological Psychiatry.

Vědci pomocí experimentů na myších prokázali, že vykastrování myších samců vede k rozvoji příznaků deprese. Potvrdili též, že po podávání dávek testosteronu známky deprese znovu odezněly. Výzkumný tým zároveň odhalil i signální dráhu, která tento příznivý účinek testosteronu dovede do mozku – a právě na její ovlivnění by měla cílit antidepresiva budoucnosti, upozorňují autoři studie.

Příznivé účinky testosteronu se však, jak rovněž prokázaly experimenty, projevují jen u myších samců, nikoli u samic. Pro ženy tak tato terapeutická cesta nebude vhodná. ■ **ALPHA GALILEO**, WWW.ALPHAGALILEO.ORG

Vyšetření na mamografu může vést ke zbytečné léčbě

Rutiní vyšetření na mamografu – dlouho považované za základní nástroj pro odhalení raných stádií rakoviny prsu – ve skutečnosti vede k neopodstatněnému počtu diagnóz nebo k nesprávné a nadbytečné léčbě, tvrdí norští vědci.

Mamografie nemusí být odpovídajícím nástrojem pro odhalování rakoviny prsu, neboť nedokáže rozlišit progresivní a neprogresivní nádory, tvrdí Mette Kalager z norské Telemark Hospital. Radiologové jsou trénováni, aby našli i ten nejmenší nádor. Jejich snahou je zjistit a vyléčit co nejvíce případů rakoviny. Avšak tato bohubilá snaha podle autorů studie zveřejněné v Annals of Internal Medicine vede k tomu, že diagnóza je identifikována i u žen, u kterých by se příznaky rakoviny prsu nikdy neobjevily.

Zbytečná léčba?

Vědci analyzovali data o 40 tisíci ženách s invazivním nádorem prsu a sledovali, zda se po zahájení screeningového programu snížil počet nemocných s rozvinutou diagnózou. Avšak tento efekt se neprokázal. Ačkoli mnoho odborníků s těmito závěry rozhodně nesouhlasí, a je o přínosech vyšetření na mamografu přesvědčeno, autoři norské studie tvrdí, že moderní účinné léky hrají důležitější roli než screening a že falešná diagnóza způsobí mnoho stresu a vede ke zbytečné léčbě, která zahrnuje biopsii, chirurgický zákrok, chemoterapii či hormonální léčbu. Podle doktorky Kalager by „ženy měly mít informace jak o potenciálním přínosu mamografie, tak o případných negativěch.“ ■ **HARVARD SCHOOL OF PUBLIC HEALTH**, WWW.HSPH.HARVARD.EDU

Alkohol *dobře* rozpouští úzkost. Ale...

„Ne, já nejsem alkoholik. Alkoholici pijí víc než já! Když mi tohle někdo tvrdí, vím, že je zle,“ upozorňuje psychiatr MUDr. Petr Popov, primář nově otevřené Kliniky adiktologie 1. Lékařské fakulty UK a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze.

Na začátku roku se u nás otevřela první klinika adiktologie, jejímž jste primářem. Kliniku si vyžádal narůstající počet závislých na alkoholu?

O to, aby se naše pracoviště stalo klinikou, usiloval už zakladatel našeho oboru, docent Skála, ale podařilo se to až nyní. Klinika nemá jen léčebnou, ale také vědecko-výzkumnou a výukovou část. Tyto aktivity u nás dosud probíhaly jen v omezené míře. Klinika, která je součástí lékařské fakulty, s sebou přináší i jiné možnosti realizace vědeckého bádání a výzkumu.

Mnoho lidí závislých na alkoholu odmítá léčbu, neboť je podmíněna abstinencí. Nejsou jiné metody?

Nemůžeme a priori vyloučit z léčby člověka, který není ochoten okamžitě abstinovat. Pracujeme i s těmi, kteří mají vážný problém s alkoholem a nejsou ochotni či schopni přestat pít hned. Někteří z nich pak přejdou do stadia, kdy zkusí úplnou abstinenci. Někomu se to podaří, někomu ne, ale i s těmi, kterým se to nepodaří, pracujeme dál. Teď také do hry vstupuje nová možnost léčby pro ty, kteří nejsou pro úplnou abstinenci.

Máte k dispozici něco jako je metadon v léčbě drogově závislých?

U alkoholu asi k takové situaci nikdy nedojde. Tedy nebude asi nikdy vyvinuta náhražka alkoholu, která by plnila stejnou roli, jakou u pacientů se závislostí na opiátech hraje syntetický opiat metadon. To u alkoholu asi možné nebude. K dispozici už ale máme některé léky a objevují se další, kterými můžeme u významné části našich pacientů zásadním způsobem ovlivnit to, jestli člověk pije nebo nepije a pokud pije, tak jak a kolik pije. A to je ten rozdíl oproti minulosti, kdy žádné léky, s výjimkou Antabusu, nebyly. Ten sice používáme dodnes, ale nejde ho naordinovat u všech pacientů a ne všichni ho užívat chtějí.

Jaký je rozdíl mezi klasickým Antabusem a léky „nové generace“?

Tyto léky nevyvolávají negativní reakci při konzumaci alkoholu, označují se jako anticravingové, tedy používané ke snížení chuti na alkohol.

Jak působí?

Snižují chuť napít se, snižují craving, tedy dychtění, či bažení po al-

Panáka

na kuráž si nedám.
Problémy neřeším
pitím.

Většina *alkoholiků* sama sebe obelhává...

MUDr. Petr Popov (*1959)

- Promoval v roce 1987, od roku 1990
- působil jako odborný pracovník
- na psychiatrické klinice 1. LF UK.
- Specializuje se na léčení alkoholismu
- a jiných toxikomanií a na systematickou
- psychoterapii.
- Ve Všeobecné fakultní nemocnici
- v Praze vedl oddělení léčby závislostí.
- Po jeho sloučení s centrem adiktologie
- v dubnu 2012 se stal primářem Kliniky
- adiktologie při VFN v Praze.

koholu. Pak je zde nová skupina léků, které snižují subjektivně vnímaný efekt již zkonsumovaného alkoholu. Tyto preparáty působí na receptory v mozku, kde účinek alkoholu mění. Efekt, že požitý alkohol dělá člověku dobře, už není tak výrazný a on už nemá tendenci toho tolik vypít. Očekávaný efekt z alkoholu sice má, ale stačí mu k němu malá dávka. Odpadá důvod v pití pokračovat.

To zní velmi nadějně.

Ano, ale žádný lék není všelék. Žádný preparát nepůsobí u každého, univerzálně a za každé situace. Navíc lék sám o sobě nestačí, je vždy nutné jej doprovodit další terapeutickou aktivitou. Nestačí pacientovi podat lék, který „vše vyřeší“, je potřeba se pacientovi věnovat. To jsme dělali vždy. Jen teď nám k tomu víc pomáhá farmakoterapie.

Dokážete tedy pacienta probudit do „jiného života“? Najít mu nové aktivity, které zapudí touhu po alkoholu?

Ano, součástí terapie je vždy snaha motivovat pacienta, aby změnil své chování směrem k aktivitám, které nejsou škodlivé a nebezpečné. U někoho se terapie daří, u někoho je to složitější.

Test závislosti

SASQ

(Single Alcohol Screening Question)

„Kdy jste naposledy vypil 5 (ženy 4) drinků (alkoholických nápojů) v jednom dni?“

Za pozitivní odpověď se považuje časový údaj kratší než 3 měsíce;
1 drink = 12 g etylalkoholu (tj. zhruba malé pivo, 100, 120 ml vína).

CAGE

(Cut down, Angry, Guilty, Eye opener)

Měl jste někdy pocit, že byste měl pití omezit?

Vadilo vám, že lidé vaše pití kritizovali?

Měl jste někdy kvůli pití pocity viny?

Stalo se vám někdy, že jste se hned po ránu napil, abyste se uklidnil nebo zbavil kocoviny?

Hodnocení:

- 1 kladná odpověď – vhodné důkladnější vyšetření
- 2 kladné odpovědi – podezření na závislost
- 3 – 4 kladné odpovědi – závislost na alkoholu

Existuje nějaký univerzálnější recept?

Obecně lze říci, že fyzické aktivity, pokud jsou možné, doporučujeme všem nemocným. Je to možnost, jak ovlivnit mozkový chemismus pohybem, který způsobuje aktivitu některých látek produkovaných mozkiem v pozitivním slova smyslu.

Alkoholici se často sami obelhávají.

Namlouvají si, že se se vlastně ještě nic neděje. Pomáhá v takových situacích tzv. screening vlastního chování?

Každý si může zkusit podle dané šablony zaznamenávat svou konzumaci alkoholu v průběhu třiceti dnů (viz test závislosti vlevo) a pak si sám definovat, zda jsem nebo nejsem alkoholik. Předpokládá to, že pokaždé, kdy se napije, má pacient po ruce tužku a papír nebo naši šablonu a zapíše si, kolik čeho vypil a v jaké situaci. V jaké denní době, zda před jídlem či po jídle, sám, s někým, co při tom prožíval, co cítil poté...

Když si tento test někdo samostatně provede a výsledek ho nemile překvapí, může přijít rovnou k vám na kliniku?

Může. Ale bude to výjimečné. Lidé, kteří si sami připustí, že pijí

příliš, a dobrovolně k nám přijdou? Takových moc nevidáme. Většina dorazí, až když už své problémy nedokáže řešit.

Kdy taková situace obvykle nastává?

To je velmi individuální. My se většinou setkáváme s lidmi, kteří pijí moc, věděli to dávno a už nějakou dobu tvrdí všem okolo i sami sobě, že to není tak vážné. Když přijdou, už je to hodně, hodně vážné.

Jak tedy poznat, že je člověk závislý na alkoholu?

Podle diagnostických příznaků závislosti. Když člověk pije hodně nebo pravidelně, ještě nemusí znamenat, že je závislý. Pokud však nedokáže potlačit chuť na alkohol a napije se i ve zcela nevhodné situaci, když má kocovinu a v pití ihned pokračuje dál, či pije, aby mu nebylo špatně, kdyby pít přestal, je závislý. Anebo když není schopen svoje pití účinně kontrolovat, pokračuje v pití i přesto, že to jemu nebo i jiným lidem zjevně škodí – tak například v opilosti sedne za volant, způsobí nehodu a při další příležitosti opět sedne v opilosti za volant. Pokud se vyskytují alespoň tři z těchto příznaků společně v průběhu jednoho roku, jedná se s vysokou pravděpodobností o závislost na alkoholu. Bezpečná dávka alkoholu ani bezpečná doba pití alkoholu neexistují. Riziko vzniku závislosti je zcela individuální a nikdo před ním není chráněn.

Když se kuřák dozví o rakovině plic, je schopen okamžitě přestat kouřit. Funguje to i u alkoholiků?

Setkáváme se se dvěma typy reakcí. Když se alkoholik dozví, že má cirhózu jater nebo jiné život ohrožující onemocnění způsobené alkoholem, buď také začne okamžitě abstinovat,

anebo pije ještě víc s tím, že už mu stejně není pomoci.

Občas se ozývají hlasy, že alkoholici by si za léčbu měli platit, protože si svou nemoc sami způsobili. Souhlasíte s tím?

Nesouhlasím. Za prvé, jak říká můj kolega internista, za většinu chronických onemocnění si lidé mohou sami, například za cukrovku druhého typu. A nikoho by nenapadlo požadovat na pacientech s touto nemocí úhradu léčby z vlastní kapsy. A za druhé, v závislosti na alkoholu hraje roli i dědičnost. Na letošním Evropském psychiatrickém kongresu byly předneseny výsledky pozorování, které prokázaly zvýšený výskyt závislosti u osob, které měly ve svém genotypu určitou formu genu PDYN. Ukazuje se však, že důležitou roli hrají i takové faktory, jako je výživa matky v těhotenství či zážitky z útlého dětství, zejména citové a fyzické zanedbávání, týrání, život se závislým apod.

U drogově závislých se někdy doporučuje jako poslední možnost záchranu nechat dotyčného úplně padnout,

Co je závislost?

Silná touha užívat látku nebo se chovat určitým způsobem (craving, „bažení“).
Zhoršená sebekontrola v souvislosti s látkou či chováním (porucha sebeovládání).
Somatický odvykávací stav (tzv. absták při nepřítomnosti „drogy“, třes, nervozita, bušení srdce, bolesti hlavy apod.)
Zvyšování tolerance (k vyvolání účinku – pocitu libosti – je nutné zvyšovat dávku někdy do závažných výšin).
Postupné zanedbávání jiných potěšení, zájmů, zálib, přátel, rodiny.
Pokračování v užívání látky přes jasný důkaz škodlivých následků, a to jak zdravotních, tak společenských.

aby se mohl pak odrazit ode dna. Funguje to i u alkoholiků?

Určitě nefunguje. Ten propad může být fatální a léčba mnohem komplikovanější.

Je úplná abstinence tak důležitá?

My ji doporučujeme jako nejlepší variantu, ale pro někoho to prostě není cesta, anebo ne hned. Léčíme i tyto pacienty, nemusejí nám lhát a my je díky tomu neztrácíme.

Kdo je tedy podle vás alkoholik? Jak byste ho definoval?

Docent Skála říkával, že alkoholik je člověk, který platí za alkohol něčím jiným než penězi.

Občas od lidí, kteří mají s alkoholem problém, slyším: „Alkoholik je někdo jiný, nejsem to já, ale člověk, který pije víc než já...“ Když tuto větu v nějaké podobě přede mnou někdo pronese, vím, že je zle.

Alkoholismus je svým způsobem sebedestruktivní činnost. Všichni to víme, přesto pijeme víc. Může nárůst alkoholismu v posledních letech souviset s mizejícími obrannými mechanismy, přirozenými instinkty a podobně?

S tím bych souhlasil. Mění se životní styl, postoj k hodnotám, k tomu, co je vlastně smysl naší existence. To všechno se spolupodílí na tom, že tam, kde nevíme, kde s obavami a úzkostmi tápeme, se snažíme sáhnout po tom, co naši úzkost aspoň na chvíli rozpustí. A alkohol funguje jako dobré rozpouštědlo. Bohužel zrádné.

Dáte si někdy alkohol „na kuráž“?

Nejsem abstinent, ale panáka na kuráž si nedám. Nepoužívám alkohol na to, abych jím něco řešil. ■

Pro zdravý úsměv našich dětí

Děti v ČR mají 2,5krát více zkažených zubů než děti ve státech, jako je Švýcarsko nebo Dánsko. Zubnímu kazu lze spolehlivě předejít správnou péčí – proto byl pro školní děti připraven a do praxe uveden projekt Dětský úsměv.

Během pravidelných lekcí zařazených do školního rozvrhu představí odborná pracovníce projektu dětem srozumitelně a hravou formou souvislosti mezi účinným čištěním zubů, výživou a vznikem zubního kazu. Nejdůležitější částí každé lekce je praktický nácvik správného čištění chrupu. K tomu děti dostanou na začátku školního roku kvalitní zubní kartáček. Zahraniční zkušenosti ukazují, že opakovaný praktický nácvik čištění je základem úspěchu podobných akcí. Systematičnost výuky je významně podpořena pracovními sešity, které ilustroval Miloš Nesvadba. Naše pracovníce také používají pro názornost a upoutání pozornosti a zájmu dětí další obrázky Miloše Nesvadby, kvízy, modely chrupu a jednotlivých zubů apod. Ve školách začínáme pracovat v první třídě, cyklus poté pokračuje v dalších ročnících.

Průběh

- 1.–3. ročník: 6 návštěv během školního roku
- 4. ročník: 4 návštěvy během školního roku

Hledáme partnery, kteří by se podíleli na financování projektu. Náklady na projekt pro jednu třídu pro jeden školní rok činí 7 500 Kč. Při současném počtu 129 tříd představují tyto náklady pro školní rok 2011/2012 celkem 967 500 Kč.

Více se dozvíte na:
www.ceskyzelenykriz.cz

generální partner

hlavní partneři

partneři

mediální partneři

dárci

Autokomplex Menčík, MUDr. Kamil Beneš, Česká sportovní a.s., GSP SIGN & DESIGN s.r.o., Markus Hermann, MBA, Marta a Petr Matuškoví, Purtex, s.r.o., Mag. Margund Schuh, SIDNEYMANN s.r.o., MUDr. Roman Tichý, Stanislav Váňa, VÖT - spolek Rakušanů žijících v Cechách.

Zaostřeno na oči

Okno a výživa

Metabolismus oka je malý mikrosvět, kde probíhá čilá látková výměna, která je ovlivňována prostřednictvím světla a kyslíku. Na metabolismu očních tkání od rohovky až po sítnici se podílí značné množství enzymů a aminokyselin. Pro tyto pochody jsou nezbytné některé vitaminy, minerály a stopové prvky.

Vitaminy

To, že nedostatek určitých vitaminů může způsobit negativní změny na oku, se vědělo již dávno. Většinou se jednalo o nedostatek vitaminů v potravě nebo o malabsorpci v důsledku patologie trávicího ústrojí.

Vitamin A. Příkladem klasické avitaminózy a jejího vlivu na oko je vitamin A. Jeho nedostatek se projevuje šeroslepostí. Klinický obraz je charakterizován xerozou (osycháním a degenerací) spojivky, tečkovitou keratopatií (porucha povrchu rohovky) v dolních částech rohovky a později i difúzním osycháním rohovky. Časem se může vyvinout trofický vřed a těžká dekompenzace ve formě keratomalacie, která způsobí slepotu oka. Takto vyvinutý klinický obraz je však v našich zemích výjimečný. Vitamin A je skladován do zásoby v těle a není třeba zajišťovat jeho každodenní příjem. Nachází se především v rybím tuku, mrkvi, vejcích nebo mléce. Nedostatek vitaminu A se dá velmi dobře kompenzovat. Léčebně používáme vitamin A při defektech nebo onemocnění epitelu rohovky, kdy jej aplikujeme ve formě kapek nebo mastí. Tato terapie pomáhá i při syndromu suchého oka.

Vitamin B je nezbytný pro trofiku nervové tkáně. Při jeho nedostatku jsou popsány tyto patologické změny:

- B1 (thiamin): nystagmus, atrofie zrakového nervu
- B2 (riboflavin): neovaskularizace rohovky, záněty víček
- B3 (niacin): neuropatie optiku
- B6 (pyridoxin): neuritida optiku
- B12: optická neuropatie

Vitamin C. Deficit vitaminu C je způsoben malabsorpcí nebo jednostrannou dietou u podvyživené populace rozvojových zemí. Jeho nedostatek se projevuje prasklými ústními koutky a křehkostí kapilár víček. Proto se může vyskytnout krvácení na kůži víček nebo i do nitra oka.

Výživa a věkem podmíněná degenerace sítnice

V poslední době se hodně diskutuje o problematice výživy,

kteřá je důležitá pro prevenci makulární degenerace sítnice u starších lidí. Při zánětlivých procesech a věkem podmíněných změnách dochází ve tkáních k oxidačnímu stresu s tvorbou volných kyslíkových radikálů, které mohou poškozovat některé struktury oka. Kyslíkové radikály způsobují apoptózu nervových buněk v makule a zdá se, že i v lidské čočce způsobují zákaly. Hlavním cílem výživy s antioxidačním efektem je dodat organismu komplex stopových prvků a antioxidantů s cílem podpořit ochranu makulární oblasti sítnice.

Zde jsou hlavní představitelé:

Karotenoidy jsou antioxidanty, které reagují s volnými radikály a neutralizují je.

Lutein se koncentruje v oblasti makuly a přispívá k imunitě.

Zeaxantin je podobného ražení jako lutein a působí jako ochránce makuly. Společně s vitaminy E a C váže volné radikály a brání poškození fotoreceptorů.

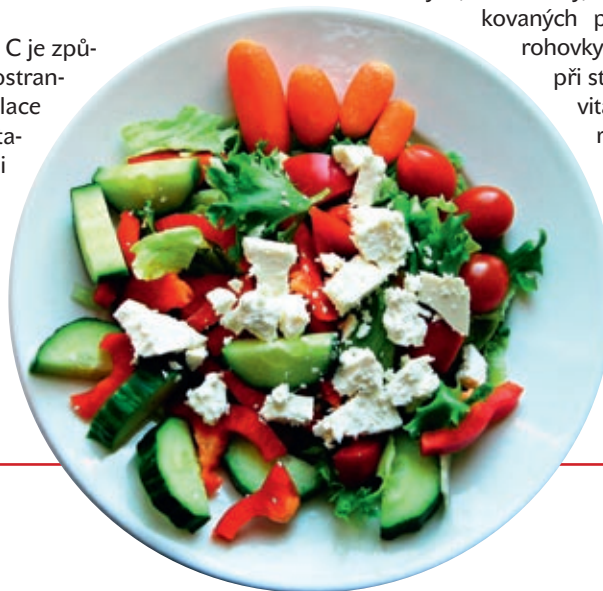
Bioflavonoidy jsou podobné vitaminům a jsou to rostlinné látky. V oku upravují propustnost kapilár.

Aminokyseliny jsou součástí bílkovin, tvoří DNA a RNA v přesně daném pořadí. V metabolismu oka jsou důležité i látky pro předávání energie a pro pochody na buněčných membránách. Umožňují zpracování vitaminů A, D, K. Patří sem **selen, zinek a nenasycené omega-3 kyseliny.**

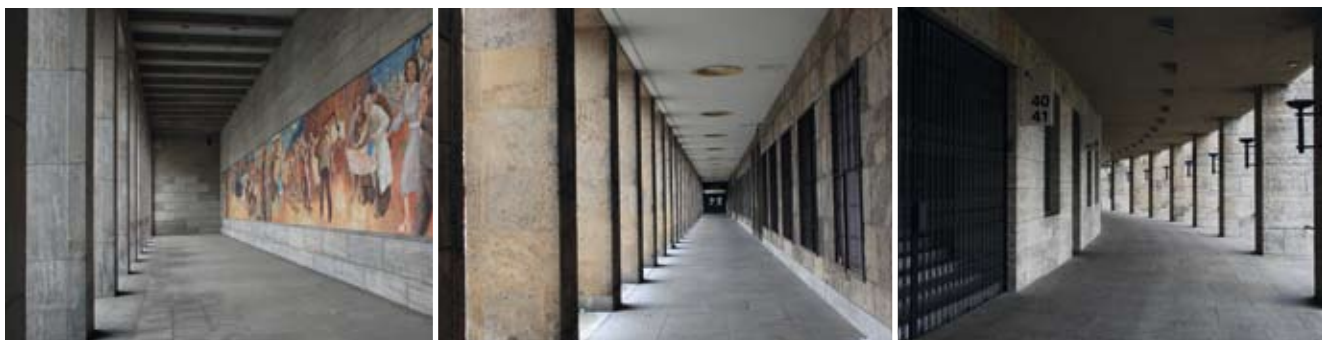
Nejlepším antioxidantem a zdrojem vitaminů je vyvážená strava. Obecně prospěšné pro oči jsou zelenina, ovoce, rýže, brambory, ryby a hodně tekutin. Jen v indikovaných případech, například při hojení rohovky po úraze nebo zánětech nebo při střevních potížích se vstřebáváním vitaminů je vhodné užívat léky, které obsahují vitamin A, C nebo B.

U degenerativních onemocnění sítnice se doporučují preparáty, které obsahují antioxidanty jako lutein, zeaxanthin, vitamin C a E spolu s minerály. Jejich efekt má také psychologický dopad, ale v kauzální léčebné efektivitě je jejich uplatnění zatím ještě neprokázané.

PODPOŘENO VZFN 2005

Berlín jako nový Řím

Hitler chtěl přestavět Berlín na „Welthauptstadt Germania“, hlavní město světa, nový Řím. Naštěstí to nestihl. Obludná nacistická architektura se v Berlíně dochovala jen v několika ukázkách.

Zleva ministerstvo letectví, letiště Tempelhof a Olympijský stadion – přísné linie totalitní architektury

Německý nacismus se někdy interpretuje jako psychosociální regrese. Masy, geniálně manipulované Hitlerem, odmítly moderní sekulární svět a obrátily se do vzdálené minulosti, k starogermánským mýtům. Krev a půda, vlajky a ohně, i na Valhallu nakonec došlo. Podle belgického sociologa Hendrika de Mana lid touží po mýtu, vedení a utopii a tato potřeba by měla být uspokojena. Snění starých pohanských mýtů však mělo pro Evropu katastrofální následky. Německá celospolečenská regrese se zákonitě odrazila i v architektuře, která bývá zrcadlem doby. Po tamní architektonické moderně, reprezentované Bauhausem, Miesem van der Rohe a Gropiusem, došlo v ní k otočení kormidla zpátky a nacistický architektonický styl se přiklonil ke starým klasickým formám.

„V monumentální architektuře veřejných staveb jednoznačně dominoval tvrdý, velkoplošně uhlazený neoklasicismus. Tyto okázalé a přitom povědomé dekorace moci skýtaly dezorientovanému obyvatelstvu, kolísajícímu mezi pocity bezmoci a sny o velmocenském postavení, orientaci a vizuální podporu. Pohled na tyto stavby mohl působit jako vzpruha a nabádat ke ztotožnění s mocí;

**Okázalé
a přitom
povědomé
dekorace moci**

Podřizující a *pokořující*
nacistická monumentalita

Nad drtivou většinou zničených staveb neprolijeme ani slzu

Bývalé ministerstvo letectví bylo ve své době největší kancelářskou budovou v Evropě (dole).

Na protější straně uniformní fasády letiště Tempelhof a ministerstva letectví od architekta Sagebiela.

na každý pád byla tato monumentalita podřizující a pokořující,“ píše politolog Peter Reichel v studii Svůdný klam Třetí říše, ze které vychází i tento článek. Gigantické reprezentativní stavby měly vyjadřovat bezčasovost a trvalý mocenský nárok nové „tisícileté říše“, patos věčnosti, k čemuž se tradiční formy náramně hodily, už pro asociaci s „věčným Římem“.

Nacističtí architekti dokonce prohlašovali, že dílo válečné zkázy, jako třeba vybombardování Hamburku, je požehnáním, protože uvolňuje prostor pro novou budoucnost. „Nad drtivou většinou zničených staveb neprolijeme ani slzu,“ prohlásil na jaře 1944 Konstanty Gutschow z týmu Hitlerova hlavního architekta Alberta Speera. I když estetika nacistické architektury čerpala ponejvíc z antiky a klasicismu, a je tedy tradicionalistická, v konstrukci a vnitřním vybavení se uplatnily moderní technologie jako ocel a beton, výtahy a klimatizace s horkovzdušným vytápěním. Nacisté spojili technologickou avantgardu s národním socialismem, slovy Petera Reichela došlo k „reakčnímu, i když zamlčenému spolenectví technické modernosti a architektonického tradicionalismu.“

Zneuznaný architekt

Megalomanská nacistická architektura vznikala na popud megalomanského fűhrera – Adolfa Hitlera. „Tento Berlín mi nic neříká,“ řekl jednou svému hlavnímu architektovi a ministrowi válečného průmyslu Albertovi Speerovi. A požádal ho, ať vypracuje plány na nic menšího než „hlavní město světa“, Welthauptstadt

Germania. „Ve svých stavbách ukazují národu svou vůli k novému řádu věcí ve viditelné podobě... Vytváříme posvátná místa a symboly nové vyspělé kultury... Jimi vtiskávám svému národu a své době nesmazatelnou duchovní pečeti,“ řekl Hitler v jednom rozhovoru. Byl prý „patologickým stavebním fanatikem“, který se do posledních chvil zabýval stavebními projekty, i když Berlín už ležel v troskách.

Speer svému vůdci vyhověl. Vypracoval projekt přestavby Berlína, o němž po válce mluvil jako o „megalomanii odpoutaného impéria“. Středobodem nového urbanistického plánu bylo osové uspořádání s dominantní Velkou halou, jejíž kopule sahala do výše 290 metrů. Vnitřní objem gargantuovské stavby pro 180 000 lidí měl být sedmnáctkrát větší než vatikánská bazilika sv. Petra. Projektanti se obávali, zda havelské písky, na nichž Berlín stojí, takovou zátěž vůbec unesou. Proto vyrobili testovací betonový blok s nepřeložitelným německým názvem Scherbelastungskörper. Má hmotnost přes dvanáct tisíc tun, výšku 18 metrů a coby zhmotnělý symbol nacistického velikášství a blbosti stojí v Berlíně dodnes.

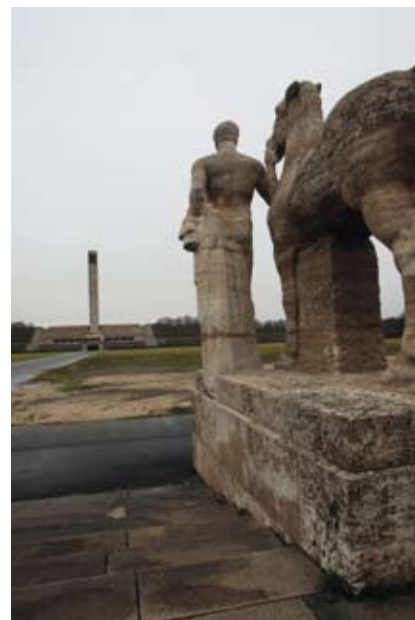
Germania měla překonat Paříž a Vídeň, a vlastně i Řím, který Hitlera jako amatérského architekta a urbanistu tolik inspiroval. Ale rychlý průběh války učinil grandiózním plánům přítrž. Speer sice stihl postavit v rekordně krátkém čase nové Říšské kancléřství, to však bylo zničeno během dobývání Berlína v dubnu 1945. Impozantní budovu se striktní neoklasickou fasádou bez výzdoby (samé přímkové, žádné křivky), jejíž návštěvníci museli procházet stovky metrů dlouhou trasou s obrovskými sály, než pohlédli führerovi do jeho hypnotizujících očí, známe jen z fotografií.

Estetika násilí

Estetika nacistické architektury, jejímž nejvýraznějším rysem je vedle neoklasických prvků uniformita, horizontální uspořádání a monumentalita, ona „zstrašující demonstrace moci“ (Speer), se v Berlíně dochovala jen v několika ukázkách. Jedna taková stavba stojí poblíž Lipského náměstí. Tedy jen nedaleko místa, kde stávalo rozlehlé Hitlerovo kancléřství. Ministerstvo letectví z roku 1936 od architekta Ernsta Sagebiela i dnes ohromuje svými proporcemi. Už jen chůze podél 250 metrů dlouhé, monotónní fasády je únavná a nudná. Obrovský komplex s několika příčnými bloky a 2800 místnostmi záhadně přežil bombardování, stejně jako další Sagebielova stavba – letiště Tempelhof. Po konci hnědé totality posloužil té rudé, sídlily zde vládní úřady. Na „enderáckou“ éru zůstala na jedné boční zdi vzpomínka v podobě 18 metrů dlouhé propagandistické fresky. Dnes budovu obývá – příznačně – spolkové ministerstvo financí.

Temná, násilná minulost poznamenala, nejspíš navždy, i Olympijský stadion, který postavili v západní části Berlína. Olympijské hry v roce 1936 se sice proklamovaly jako svátek krásy a mládí, ale nacisté si z nich udělali dokonalou propagandu, „fašistický gesamtkunstwerk“ (Peter Reichel). Tímto způsobem „zasvětili“ německý národ a připravili ho na válku. Nacisté totiž estetizovali politiku, propojili krásu a násilí, což podle filozofa Waltera Benjamina zákonitě vedlo k tragickému vyústění: „Všechny snahy o estetizování politiky se protínají a vrcholí v jednom bodě – ve válce.“ Dokumentem onoho „utajeného násilí“ je dvoudílný film Olympia od Leni Riefenstahlové, který v obrazech úvodní a závěrečné olympijské ceremonie zachytil jejich přeměnu v nacistický rituál. Symbolické obrazy se tehdy staly „prvotní formou válečného boje“ (H. Ueber-

Megalomanie odpoutaného impéria, zstrašující demonstrace moci

Májové pole u Olympijského stadionu bylo jevištěm pro fašistický gesamtkunstwerk

horst), sportovci se na olympiádě transformovali ve vojáky. Někteří ostatně kráčeli v průvodu v uniformách Wehrmachtu.

Matka všech letišť

Ani po tolika desetiletích od konce války se návštěvník rozlehlého a prázdného olympijského areálu neubrání divným či rozporuplným pocitům. Uvnitř stadionu každého zajímá, kde měl vůdce svou tribunu. Vně pompézní stavby se zase člověk nevyhne typickým atributům nacistické estetiky. Vždyť koncepci architekta Wenera Marcha ovlivnil samotný Hitler, první návrhy se mu zdály příliš moderní. Proto struktura pilířů kopíruje římské Koloseum, ale je přísnější, tvoří ji jen horizontální a vertikální linie bez oblouků. Před stadionem vzniklo obrovské nástupiště, tzv. Májové pole, kde se šikovaly masy v „esteticky svůdné formě ornamentu“ (S. Kracauer). Hnědou minulost připomínají i nacistické sochy a Olympijský zvon. Už nevisí na zvonici, poničené za války, ale leží jako památka na ploše u stadionu.

Mohou se nacistické stavby vůbec zbavit svého totalitního oděru? Shodou historických okolností se to podařilo berlínskému letišti Tempelhof. Jeho uniformní fasáda jako by z oka vypadla jiné stavbě architekta Ernsta Sagebiela, ministerstvu letectví, a celý letištní komplex je obdobně obrovský. Jenže při pohledu z letadla to tak nepůsobí a zaoblený terminál s radarovou věží je vyloženě krásný a ikonický. „Matka všech letišť“ (Norman Foster) zachránila západní Berlín během ruské blokády v letech 1948–49. Po zastavení provozu v roce 2008 se letištní plocha proměnila v rekreační zónu, stala se místem radostných her a kulturních festivalů. ■

Po zastavení provozu působí rozlehlé budovy letiště Tempelhof opuštěným dojmem

**Architektura
s patosem
věčnosti**

Křest v Jordánu

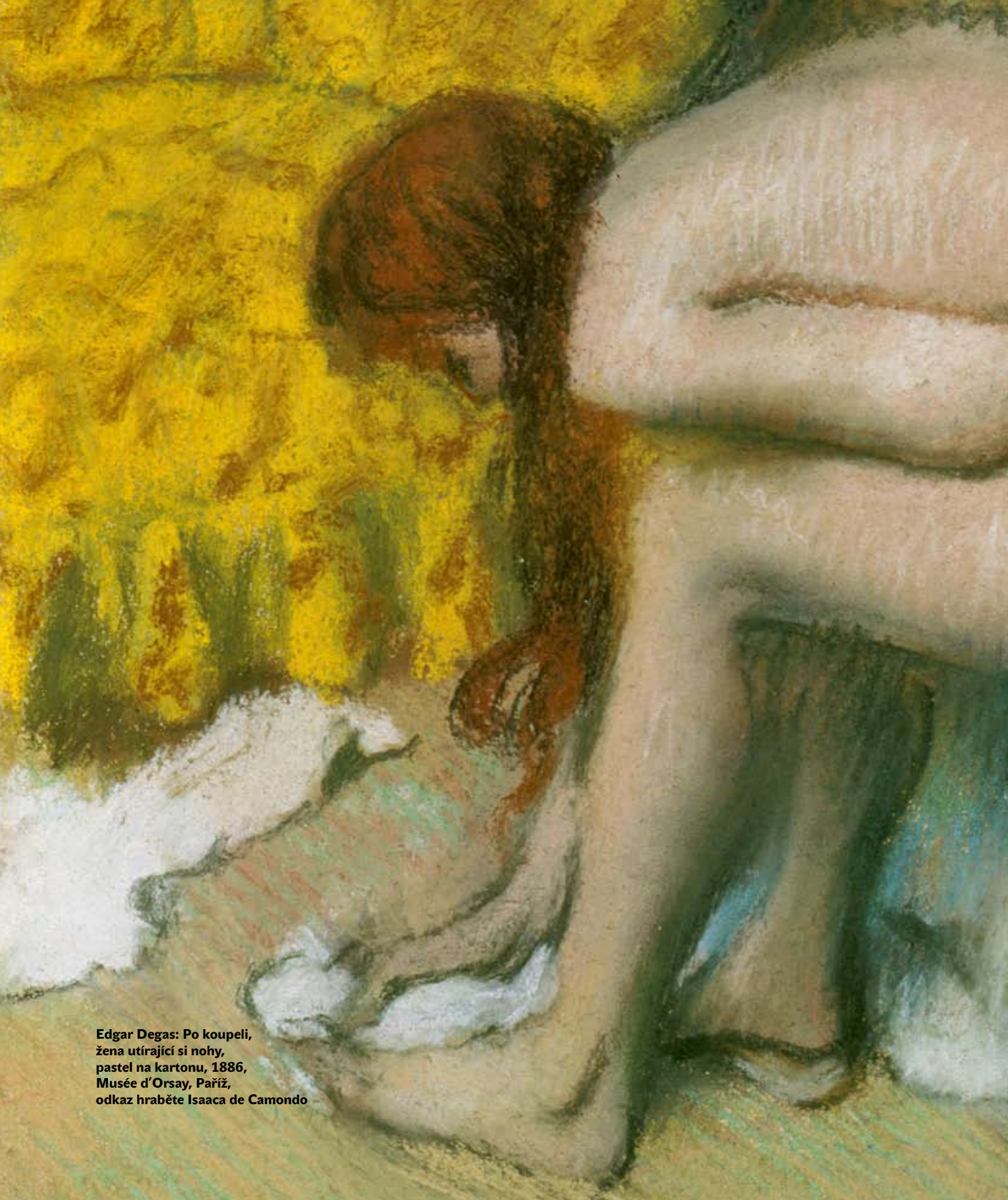
Zatímco pro Židy a Araby, kteří žijí v Izraeli, Sýrii a Jordánsku, je sotva dvě stě padesát kilometrů dlouhá řeka Jordán životně důležitá a těžko si bez ní představit zemědělství, ale i průmysl v rozsáhlých oblastech, pro křesťany má doslova posvátný význam. Jordán hraje důležitou roli už ve Starém zákoně, ale ještě větší důležitost mu přisuzuje Nový zákon. Údajně právě v této řece Jan Křtitel ponořoval do vln kajícíky a byl to prý on, kdo zde pokřtil i samotného Ježíše Nazaretského. Navíc právě v místě svého křtu se později měl Ježíš skrývat, a zachránit si tak svůj život.

Zatímco katolíci a další křesťanské církve křtí sotva narozené děti, například baptisté tento prastarý obřad provádějí až v dospělosti, kdy si prý člověk už dokáže uvědomit, co křest vlastně znamená. A být pokřtěn ponořením do vody právě v Jordánu je pro ně doslova snem, který se ale splní pouze některým. A nejde jen o to, že cesta do Izraele je nákladná, ale v této oblasti, kde se střetávají zájmy tří blízkovýchodních zemí, nebývá vždycky bezpečno.

Jordán sice na rozdíl od mnoha jiných řek, které protékají pouštěmi, nikdy nevysychá. Nicméně především kvůli intenzivnímu zavlažování v něm vody ubývá, což má katastrofální důsledek pro nedaleké Mrtvé moře – postupně vysychá. Úbytek vody ohrožuje i živočichy a rostliny v okolí řeky a ekologičtí aktivisté ho označili za jedno ze sta lidskou činností nejvíce ohrožených území. A tak je možná jen otázkou času, kdy se křest v Jordánu, řeče všech nadějí, stane pouhou vzpomínkou. ■

**Edgar Degas: Po koupeli,
žena utírající si nohy,
pastel na kartonu, 1886,
Musée d'Orsay, Paříž,
odkaz hraběte Isaaca de Camondo**

UMĚNÍ

Pražské jaro 2012

• František
Drtikol •

Noc literatury

• Jakub
Schikaneder

Výstavy, hudba a nové knihy

Recitály, *orchestrální koncerty,*

Text **Jana Nekolová**

komorní hudba i jazz...

Pražské jaro 2012

CéDéÉÉfGéÁHáCé, tóny stupnice C dur, kterými zvou na plakátech pořadatelé na 67. ročník mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro rozehrají a rozezpívají zahraniční i domácí orchestry, vynikající instrumentalisté i pěvecké hvězdy. K prvotřídním hudebním zážitkům bude jistě patřit vystoupení Magdaleny Kožené, kterou doprovodí japonská klavíristka Mitsuko Uchida, BBC Symphony Orchestra pod taktovkou Jiřího Bělohávků a Daniel Barenboim v čele Vídeňských filharmonií. Nelze opominout i jednoho z neznámějších anglických tenoristů Ian Bostridge, který na Pražském jaru vystoupí poprvé. K novým festivalovým tvářím patří další anglický pěvec Mark Padmore, který má na programu Beethovenovy a Schubertovy písně, italský cembalista, varhaník a dirigent Ottavio Dantone se souborem staré hudby Accademia Bizantina či mladý polský klavírista Rafał Blechacz. Z klasické programové nabídky se vymyká Pocta Johnu Cageovi, kterou mu vzdá v netradičním prostoru Národního technického muzea Agon Orchestra. Závěrečný koncert, na kterém zazní i Čajkovského Houslový koncert D dur op. 35 v podání Pavla Šporcla, je věnován Josefu Sukovi. Pražské symfoniky FOK bude řídit Jiří Kout. „Hudba zůstává jednou z mála našich osvědčených cest k zachování magické senzibility,“ píše ve své knize jeden z účinkujících, absolvent oxfordské univerzity, Ian Bostridge. Zdá se, že pestrá programová nabídka Pražského jara magickou senzibilitu posluchačům zachová. **PRAŽSKÉ JARO, PRAHA, 12. 5.–3. 6., WWW.FESTIVAL.CZ**

- [1] Andrej Jurkevič
- [2] Mitsuko Uchida (©Richard Avedon)
- [3] Ottavio Dantone
- [4] Rafał Blechacz (© Felix Brode)
- [5] Ian Bostridge (©Ben Ealovega)
- [6] Julia Fischer (©Uwe Arens / DECCA)
- [7] Mark Padmore (©Marco Borggreve)
- [8] Kateřina Kněžíková (©Markéta Navrátilová)
- [9] Marianna Vasiljeva
- [10] Jiří Bárta (© Jiří Šourek)
- [11] Melody Makers

Foto: archiv Pražského jara

Ráda poslouchám moře

Alena Nachtigalová

„Jsem ta, která z pohledu umělců ‚za všechno může‘. Jsem ta, kterou by divák vůbec neměl postřehnout,“ říká Alena Nachtigalová. V letošním roce agentura Nachtigall artists pořádá kromě jiného i tyto koncerty: 18. 6. Lawrence Brownlee, 25. 9. Elina Garanča, 23. 10. Ildebrando d'Arcangelo a 23. 11. Anna Netrebko.

WWW.NACHTIGALLARTISTS.CZ

Babička a dědeček Aleny Nachtigalové brávali svou vnučku na operu. Malá holka, která na opeře plakala dojetím a doma vykřikovala, že bude ředitelkou operního divadla, dnes do Čech vozí pěvecké hvězdy z celého světa.

Nemá hudební vzdělání, nikdy nehrála na žádný hudební nástroj, maminka si to totiž nemohla dovolit. Ale hudbu miluje. Nemohla být po dědečkovi ani lékařkou. Nakonec vystudovala hotelovou školu a vedle toho studovala jazyky. Především italsčinu. Kvůli opeře. Hudba Alenu Nachtigalovou provázela ve volném čase. Okamžiku, kdy se jí rozhodla věnovat profesionálně a založit uměleckou agenturu, však předcházela tragická událost. „Můj životní partner vážně onemocněl, když zemřel, chtěla jsem nějakým způsobem poděkovat nemocnici. Pomohla jsem tehdy s charitativním programem. Pak jsem si ale říkala, proč jenom pomáhám, proč to nedělám sama? A tak jsem roku 1998 založila vlastní uměleckou agenturu, která se od té doby věnuje především operním pěvcům.“ Z vinohradského bytu, kde má zároveň i kancelář, vše zařizuje, řídí. Sama. Jen při velkých koncertech má kolem sebe stálý tým spolupracovníků, který si najímá.

Jaké to bylo, když jste poprvé domlouvala koncert zahraniční pěvecké hvězdy?

Mým prvním koncertem byl recitál Petra Dvorského, dělala jsem mu šest let manažera a tím pádem jsem se dostala k lidem z velkých zahraničních agentur. Když jsem poprvé zvedla telefon, měla jsem už doporučení. I tak jsem na začátku cítila velkou nedůvěru. Musíte totiž opravdu dokázat, že jste spolehlivý pořadatel, který nezpůsobí nějakou katastrofu, nenaruší průběh celého turné.

Dnes už máte zavedené jméno?

Když je nějaké významné turné a prostorově se do Prahy hodí, obracejí se na mě agentury už samy. Dalo by se udělat více, ale v Čechách nejsou finanční prostředky. Sami pěvci si už sami mezi sebou o Praze říkají.

Praha je pro ně prestižní?

Ale ano, jsou už i pěvci, kteří Prahu berou jako prestižní místo. Tím, že pro ně není stále prostor na našich operních scénách, koncertní recitály jsou pro ně jedinou možností. A já jim dávám větší prostor než třeba hudební festivaly.

Vracejí se?

Vracejí, a rádi. Elina Garanča letos v září přijede potřetí. Bryn Terfel tady byl dvakrát. Cecilia Bartoli se po svém vivaldiovském koncertu vrátila s projektem Sacrificium. Na vlastní přání. Moc se jí líbila Dvořákova síň a byla nadšená z publika.

Jsme tedy hudebně vzdělané publikum?

Umíme vytvořit dobrou atmosféru. Samozřejmě že na koncert

Basbarytonista Ildebrando d'Arcangelo a mezzosopranistka Kate Lindsey. Oba do Prahy přivedla Alena Nachtigalová.

přijdou i diváci neznalí, tleskající mezi písněmi... Ale to se stává i jinde ve světě. Mně to moc nevadí. Možná to naruší průběh nějakého písňového recitálu, ale na druhou stranu v jazzu i v opeře potlesk představení doprovází. Je lepší tleskat víc než málo.

Není dnes koncert klasické hudby nebo pěvecký recitál také trochu snobskou záležitostí?

Ale to přece nevadí, to bylo vždycky. Klasická hudba byla snobskou záležitostí smetánky a šlechty, která financovala hudební skladatele a malíře, ti pro ně pak vytvářeli díla. Vůbec není špatné, že vedle různých fotbalových, tenisových a hokejových boxů se nám vrací toto publikum zpátky. Bez něho to nikdy nešlo a nepůjde.

Na koho z účinkujících nejraději vzpomínáte?

Vždycky na toho posledního. Ale se všemi se občas vídám. Pokud cestuji, chodím na jejich představení, jdu je pozdravit. Vždy je to milé a příjemné setkání.

Jste s nimi i v zákulisí. Mají i velké operní hvězdy trému?

Čím jsou větší hvězdy, tím mají větší trému. Jelikož zodpovědnost a tlak na jejich osobu je obrovský.

Klasická hudba byla záležitostí smetánky

Jsou často zamluveni na pět let dopředu, mají přesný harmonogram, nesmí si dovolit jakýkoliv výpadek. Jsou vlastně neustále v permanentním stresu.

Vaše agentura se stará i o české hudebníky. Je o ně ve světě zájem?

Mám projekty i s českými hudebníky, ale nedělám jim manažera. Člověk se tím zavazuje k tomu, že se uживí. To však v dnešní době není jednoduché. Zájem o ně je, ale vše se točí kolem nahrávacích společností, které dávají exkluzivní smlouvy, například na základě vítězství v soutěži. Dnes je produkce v celém hudebním světě velmi rychlá a kariéra hudebníků kratší. Nahrávací společnost či velký zahraniční management do nich investuje, za deset let ale přijde někdo

Elina Garanča přijede v září do Prahy už potřetí. Lawrence Brownlee tu v červnu vystoupí poprvé.

krásnější, mladší, atraktivnější...
Tváře se rychle mění.

Není špatně, že tak příliš záleží na vzhledu?

U pěvců spíš záleží na hereckém talentu. Opera je dnes velké divadlo. Dokonce se mnohdy stává, že při opeře je role režiséra a produkce významnější. Pěvecká, ale i herecká kvalita častěji vynikne při koncertním provedení opery nebo při recitálu. Ne každý výborný zpěvák může mít sólový recitál, chybí mu charisma, neumí s každou árií převést na jevišti celou roli.

Říkala jste, že opera je dnes velké divadlo, není to na úkor zpěvu?

Ráda se jezdím dívat na kontroverzní představení. Kvalita a síla osobnosti se pozná v okamžiku,

kdy se pěvec necítí příliš komfortně. Byla jsem teď v Mnichově na Oněginovi, což je velmi diskutabilní představení. Němečtí režiséři v poslední době často vnášejí na scénu agresivitu, homosexualitu.

Jak se s tím vyrovnávají sólisté?

Ti nejlepší pěvci jsou zamluvení do rolí daleko dříve, než je hotová režijní koncepce. Párkrát jsem se s nimi o tom bavila, kde je hranice, za kterou už by pěvec neměl jít. Barbara Fritteli odmítla v Berlíně roli. Je silná katolička a prohlásila,

**Pěvecká kvalita
vynikne více
při recitálu**

že něco takového nemůže a nebude dělat. I představitel Oněgina Simon Keenlyside se v Mnichovské státní opeře vzepřel. Prohlásil, že homosexuálního Oněgina zahraje, zazpívá, ale s Lenským se na pódiu vášnivě líbat nebude. Záleží asi na každém z nich, kde tu hranici má.

Když vás tak poslouchám, hudba vás provází každý den. Nepotřebujete si od ní občas odpočinout?

Potřebuju ticho. Když si můj přítel pustí hudbu, utíkám pryč. Nejraději si někde v tichu čtu. Také ráda cestuju, ale ať jedu kamkoliv, jdu se tam podívat na koncert, operu. Zajímá mě i výtvarné umění. A nejlepší odpočinek? Dlouhé procházky v přírodě, plavání v moři. Ráda poslouchám zvuky přírody a příboj moře. ■

DIVADLO NA JEZERCE

Divadelní společnost Jana Hrušínského

PATRICK MARBER
NA DOTEK
REŽIE: JAN HŘEBEJK

www.divadlonajezerce.cz

MILUJEME ČTYŘKU

XANTYPA

Mountfield

Generální partner

DNES

SANQUIS®

ABELSON Agency

Výstava
měsíce

Živá geometrie

František Drtikol, jeden z nejslavnějších českých fotografů minulého století, vystavuje v nově otevřených prostorách Galerie Gate v Husově třídě, spojené s Informačním centrem Středočeského kraje. Struktura výstavních sálů se ve srovnání s minulostí, kdy zde sídlilo České muzeum výtvarných umění, výrazně změnila. Prostor v prvním patře se rozšířil, v přízemí návštěvníky vítá příjemná kavárna.

Výstava Františka Drtikola nazvaná Nahá geometrie přináší fotografie, v nichž umělec vynalézavě pracuje především s ženským aktem a proměnlivou kompozicí. V souvislosti s poetikou meziválečné avantgardy dokáže spojit rafinované konstrukce s aranžovaným dívčím tělem. Vždycky se objeví nové nápady, nikdy nejde o mechanické opakování. Je až neuvěřitelné, co všechno Drtikol dokázal s prostorem spojeným s lidskou figurou. Všechny prvky mají ve skladbě fotografie stejnou důležitost, ať už jde o vyjádření pohybu či pozice těl, o stavbu prostoru nebo hru světla a stínů. Jen málokdo uměl ve fotografii aktu rozehrát tak širokou výrazovou škálu, což dokládá i vystavený vzorník kontaktů. Výstava připomíná v dobře vybraném celku tvorbu fotografa, který vedle Jaroslava Rösslera, Jaromíra Funkeho a Josefa Sudka patří doma i v zahraničí k nejuznávanějším českým umělcům první poloviny minulého století.

GALERIE GATE, PRAHA, DO 15. 5., WWW.GALERIEGATE.CZ

Drtikol dokáže spojit *rafinované konstrukce* s aranžovaným dívčím tělem

Text **Jan Gregor**

Ahoj! Jak se máš?

Časopis Variety v souvislosti se snímkem režiséra Alexandrua Maftieie Ahoj! Jak se máš? píše, že jde o vůbec první rumunskou romantickou komedii od roku 1990. Je pravda, že tamní filmaři se v posledních letech prosadili ve světě hlavně temnými, syrově autentickými filmy o pokřivených lidských vztazích v (post)komunistické společenské realitě. Maftieiu film o dvou vyhořelých čtyřicátnících, kteří se trápí v podřadných zaměstnáních a nemají si po dvaceti letech společného života už co říct, by také klidně mohl být natočen jako těžké psychologické drama. Tvůrcům se ale nějak podařilo z příběhu o smutných lidech s nenaplněnými touhami udělat překvapivě vtipnou a svěží podívanou. Je to vlastně klasická komedie omylů. Jejímí aktéry jsou bývalý člen filharmonie Gabriel (Ionel Mihailescu), který po nehodě musel skončit kariéru a nyní se potupně živí jako obrabec not při koncertech, a majitelka prádelny Gabriela (Dana Voicu). Manželství je to rutinní, což ironicky glosuje jejich sedmnáctiletý syn Vladimír (Paul Diaconescu), namakaný hezoun, který střídá holky jako spodní prádlo a připravuje se na vysněnou kariéru v pornobyznysu. Kolotoč různých nedorozumění se rozjede v okamžiku, kdy oba manželé propadnou flirtování na internetu a netuší, že se virtuálně zamilovali sami do sebe. To je nápad za milion, který dokáže režisér plně využít za pomoci různých klišé žánru, ale překvapivě střízlivý konec potvrzuje, že ani v romantické komedii není nutně příběh završovat nesmyslnými happyendy. Protože co je ve vyhaslém vztahu vlastně šťastný konec, že?

PREMIÉRA 17. 5., WWW.FILMEUROPE.CZ

**Film
měsíce**

Text **Vladimír Hulec**, Divadelní noviny

**Divadlo
měsíce**

Jihočeský divadelní svět

Jihočeské divadlo patří v současné době mezi přední české scény. V lednu 2006 sem jako umělecký šéf nastoupil mladý ambiciózní režisér (současně však žádný radikál) Martin Glaser, který se zaměřil na uvádění především současně dramatické tvorby. Během několika sezon se mu podařilo radikálně proměnit repertoár i inscenační styl. Do divadla zve výrazné osobnosti. Hostují zde Michal Lang, Ivo Krobot, David Radok, Břetislav Rychlík a především Petr Zelenka, který zde uvádí jak své nové hry, tak režíruje soudobý zahraniční repertoár. Takovou hrou je inscenace Fuk, jež se v originále jmenuje – podle mne případněji – Kloaka, napsala nizozemská scenáristka a dramatička Marie Goos.

Děj komorního příběhu čtyř spolužáků, dávných kamarádů, kteří se po dvaceti letech scházejí v bytě jednoho z nich, aby mu pomohli s finančním průšvihem, tak trochu připomíná Obraz Yasminy Rezy. Každý z – dnes – čtyřicátníků žije jinak, vyznává jiné hodnoty. Jeden je po alkoholovém léčení, druhý ztrácí politický vliv a třetí je zkrachovalým divadelníkem. Hořký svět zmařených iluzí, groteskní situace posledních vzepětí životních nadějí, malé i velké zrady, to jsou témata této komorní hříčky. Nejde o žádný majstrštyk, spíše spotřební zboží, které se s lehce pikantním nadhledem a ironií trefuje do životních traumat současných čtyřicátníků. Zelenka dostal své pověsti tvůrce, který divácky atraktivním způsobem dokáže tyto bizarní příběhy převádět jak na filmová plátna, tak i na jeviště. Kdo hledá v divadle především moderní životní styl a výsměch životu ve lži, ten si v Zelenkově inscenaci přijde na své. A kdo hledá chladnější otisky současnosti, doporučuju mu adaptaci Moliérova Misanropa z pera britského dramatika Martina Crimpa v režii Martina Glasera. A chcete-li spíše trochu malého českého rybníčku, zajděte si na Rok na vsi bratří Mrštíků. S grácií a pochopením přenesl moravskou ves na jihočeské jeviště Břetislav Rychlík. V Budějovicích se dnes do divadla rozhodně chodit vyplatí. **JIHOČESKÉ DIVADLO, ČESKÉ BUDĚJOVICE, 4. 5., WWW.JIHOCESKEDIVADLO.CZ**

Jakub Schikaneder

Od poslední výstavy obrazů Jakuba Schikanedera uplynulo již čtrnáct let, přesto si ji všichni – kdo jsme na ní byli – stále pamatujeme. Byla to tehdy, na přelomu let 1998–1999, skutečně výjimečná kulturní událost a na obrazy Jakuba Schikanedera se stály doslova fronty. Bezesporu se budou stát i dnes, přesto se nabízí otázka: co může Národní galerie v Praze, která Schikanederova plátna vystavuje opět ve Valdštejnské jízdárně, nabídnout nového? „Během oněch čtrnácti let se objevila početná řada obrazů i kreseb ze soukromých sbírek, které byly dříve považovány za nezvěstné. Současná výstava tedy přináší dosud největší přehlídku umělcovy tvorby s velkým počtem děl veřejnosti neznámým i nové informace o Schikanederově životě,“ tvrdí kurátoři. Nejznámější část Schikanederova díla tvoří pražská nokturna, jež například o mnoho let později inspirovala režiséra Miloše Formana natolik, že v jejích duchu pojal svého Amadea. Mimochodem – víte, že Emanuel Schikaneder, příbuzný tohoto malíře, byl známý libretista a právě on je autorem libreta k Mozartově Kouzelné flétně?

Samotný Jakub Schikaneder se po roce 1910 stáhl do ústraní a své obrazy již veřejně nevystavoval. Nicméně – malovat nepřestal. Další roky, jež mu zbývaly, kreslil například interiéry a stále zdokonaloval techniku, své obrazy však už často ani nedatoval a do ateliéru zval jen nejbližší přátele. V roce 1922 podnikl cestu na severní pobřeží Německa a ostrov Helgoland – pohledy na rozhraní moře a země, mola s majáky a přístavní uličky představují poslední etapu jeho díla. Takového Schikanedera skutečně ještě neznáme. ■ **NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE, VALDŠTEJNSKÁ JÍZDÁRNA 20.4.–21.10.2012, WWW.NGPRAGUE.CZ**

**Obraz, který Jakuba Schikanedera proslavil:
Vražda v domě, olej na plátně, 1890**

**Vpravo: Večerní interiér, olej na plátně,
1910–1915**

Posledních čtrnáct let nevystavoval,
ale stále maloval: interiéry,
přístavy, majáky

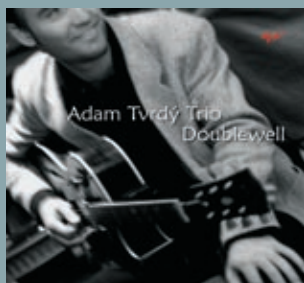
Still Warm To Touch

Martin Brunner Trio je kapelou v klasickém obsazení jazzového tria. Na klavír hraje Martin Brunner, který je i autorem všech skladeb, na kontrabas Rastislav Uhrík a za bicími je Tomáš Hobzek. ARTA RECORDS

Quinto Libri di Madrigali

Hudba Carla Gesualda, italského renesančního hudebníka a skladatele, zní na novém albu v podání souboru The Hilliard Ensemble spolu s Monikou Mauch, Davidem Gouldem a dalšími. ECM / 2HP, WWW.ARTA.CZ

Adam Tvrđý Trio

Všechny skladby na albu Doublewell jsou dílem kytaristy Adama Tvrđého. Jeho tvorbu lze označit za soudobý nebo moderní jazz s vlivy blues, rocku, latinské i klasické hudby. ARTA RECORDS, WWW.ARTA.CZ

The Real Deal

Klavírista Najponk si ke svému novému projektu přizval dva výborné hudebníky. Kontrabasistu Jaromíra Honzáka a anglického hráče na bicí Matta Fishwicka. CD obsahuje Najponkovy aranže i jednu jeho vlastní skladbu. ANIMAL MUSIC, WWW.ANIMALMUSIC.CZ

CD
měsíce

Renesanční
i jazzová
hudba

Kniha měsíce

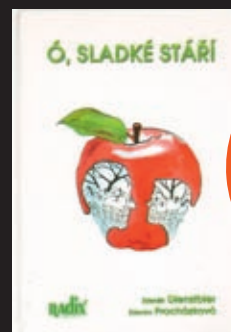
Za dobrý zdroj inspirace považuji cesty hromadnou městskou dopravou. Nedávno jsem zaslechla rozhovor dvou na pohled zachovalých pánů. Ten bez klobouku řekl: Letos mi bude čtyřiašedesát – a tím končím s veškerou prací. Přezuju se do bačkor, převlíknu do tepláků, i na tu chalupu se nechám vozit.

Vzápětí jsem dostala zprávu, že mimořádnou událostí divadelní Moskvy je premiéra Dostojevského Běsů ve Vachtangovově divadle; čtyřhodinové nadlouho dopředu vyprodané představení se hraje na scéně v režii Jurije Ljubimova. A Juriji Ljubimovovi není čtyřiašedesát jako tomu pánovi z pražské tramvaje. Není mu ani čtyřiasedmdesát, dokonce ani čtyřiaosmdesát mu není. Režiséru Juriji Ljubimovovi bude letos v září čtyřiašedesát. Po úspěchu Běsů začal zkoušet další kousek: operu Alexandra Borodina Kniže Igor ve Velkém divadle.

Tato povzbudivá zpráva koresponduje s knižní novinkou nakladatelství Radix, jejímiž autory jsou profesor Jiří Dienstbier, ročník 1926, jeden ze zakladatelů nukleární medicíny u nás i v Evropě, a stejně stará (nebo mladá, jak se to vezme) herečka Zdenka Procházková; sedmnáctiletý vrchol své kariéry prožila ve Vídni. Knihu o tom, že flinta do žita se nezahazuje v žádném věku, nazvali poněkud ironicky **Ó, sladké stáří**. Přečtěte si několik jednoduchých doporučení, jejichž dodržování by mělo vést ke zpomalení a oddálení stárnutí – v každém věku!

Nekuřte a alkohol pijte s mírou, pokud vůbec. Braňte se obezitě. Dodržujte pravidelnou hygienu. Braňte se stresům. Hýbejte se podle možností svého věku. Dopřejte si dostatečný a klidný spánek. Najděte si zájmovou oblast a věnujte se jí. Zůstaňte životním optimistou, stýkejte se s rodinou a přáteli. Buďte v kontaktu se svým lékařem. Nezapomeňte se radovat a smát. To vám upřímně přeje také Jana Klusáková.

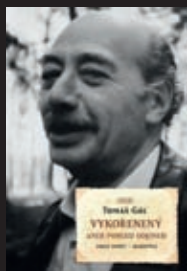
RADIX, WWW.RADIX-KNIHY.CZ

Kniha
měsíce

Academia vydala mimořádně zajímavou novinku Itala Emanuela Ottolenghiho **Autodafé** aneb Evropa, Židé a antisemitismus (překlad Lenka Kovaříková). Autor dokumentuje, že antisemitismus s druhou světovou válkou neskončil – předsudky se pouze inovovaly, přizpůsobily okolnostem. Nestačí vyslovovat obavy; je třeba zaměřit se na podstatu tohoto ohavného jevu, a o to se Ottolenghi v knize Autodafé úspěšně pokouší. WWW.ACADEMIA.CZ

V rámci oblíbené edice nakladatelství Academia „Paměť“ vyšly vzpomínky Tomáše Gála **Vykoreněný** aneb Pohled odjinud; další svědectví o vlivu velkých dějin na osud jednotlivce, také o umění rozhodnout se v pravý čas. Autor, narozený v roce 1926 v Žilině, skončil s rodinou (po idylickém dětství) v Osvětimi; přežil, vystudoval a poutavě, s ironií i sebeironií, líčí každodennost tzv. socialistického Československa. Vystudovaný chemik a matematik odešel v roce 1969 s rodinou do exilu. V Německu se stal vysokoškolským profesorem. WWW.ACADEMIA.CZ

Jaro je tady a protože trocha poezie nikoho nezabije, sáhla jsem po novince Druhého města – je to sbírka veršů Milana Ohniska **Nechráněný styk**. Vybrala jsem ukázkou, zveřejnitelnou i v časopise, kterým listují děti.

Zítřka bude zase dobře / Zítřka půjdem na honitby, budeš šťastná jako nikdy / Zítřka půjdem na ptáky, půjdeš ty a já taky / Zítřka půjdem na bizóny, nebud' lásko jako ony / Zítřka půjdem na grizzly, všechno jsou to nesmysly.

WWW.DRUHEMESTO.CZ

Paseka vydala (v překladu Libora Dvořáka) **Zápisky válečné tlumočnice** – vzpomínky zkušené ruské prozaičky Jeleny Rževské, nositelky Ceny Andreje Sacharova za občanskou statečnost. Autorka absolvovala na začátku války kurz pro vojenské frontové tlumočnický; se svou jednotkou pak došla od středoruského Rževa přes Varšavu a Poznaň až do Berlína. Jelena Rževská se shodou okolností stala po pádu Berlína přímo ve vůdcově bunkru hlavní aktérkou zprvu zmateného příběhu pitvy ostatků Adolfa Hitlera a jeho ženy Evy. WWW.PASEKA.CZ

Péter Farkaš se narodil v roce 1955 v Budapešti, ale už třicet let žije v Kolíně. Nad Rýnem. Píše maďarsky. Nakladatelství Jana Šavrdy Dybbuk přichází s jeho novelou **Kreatura** (překlad Anna Valentová). Je to Literatura s velkým L, ale žádné veselé počtení. Na ukázkou citát: „Jalový kraj s kormutlivou půdou. Neměl strom, ovoce, obilí. Přebýval tam lenošný mráz a třes a zasmušilá bledost a postící se hlad.“ Takhle vnímá krajinu sup, toužící si odnést podvyživené súdánské dítě. Co myslíte, podaří se mu to? WWW.DYBBUK.CZ

Nakladatelství Lidové noviny nabízí **Dobré mravy** – legendární knihu o šarmu a stylu; napsal ji Asfa-Wossen Asserate, ročník 1948, prasynovec posledního etiopského císaře, který od roku 1974 žije v Německu. Kniha poučí i pobaví – dozvíte se například, že v Bengálsku není slušné říkat vlastní ženě „moje žena“, muž o ní mluví jako o „neteři mé tetě“. Do češtiny přeložila Jitka Jílková. WWW.NLN.CZ

Doporučuje redakce

Tip měsíce

Česká filharmonie na Pražském jaru

Dvěma koncerty se na 67. ročníku festivalu Pražské jaro předvede Česká filharmonie. Klasickým i avantgardním. Tím prvním je koncert zahajovací, tradiční Smetanova Má vlast, která zazní i následující den. Taktovky se ujme ruský dirigent Vasilij Petrenko, jenž dnes patří k nejvyhledávanějším dirigentům. Na programu druhého, avantgardního koncertu budou tři skladby: Janáčkova žárlivost, Podivuhodný mandarín od Bély Bartóka a Pelleas a Mellisanda Arnolda Schönberga. Tento večer se před filharmonii postaví německý dirigent Ingo Metzmacher (na snímku). Oba zahraniční dirigenti jsou pak jistě zárukou zajímavého hudebního zážitku.

SMETANOVA SÍŇ, OBECNÍ DŮM, PRAHA, 12., 13. A 18. 5. WWW.FESTIVAL.CZ

Šestý ročník známého happeningu, který pořádají v pražských ulicích Česká centra ve spolupráci se sítí kulturních institutů zemí Evropské unie EUNIC, představí opět současnou literární scénu. Ukázky z tvorby autorů z nejrůznějších evropských zemí, mezi nimiž jsou i dva nobelisté – José Saramago a Mario Vargas Llosa – přečtou na zajímavých, známých, neznámých i běžně nedostupných místech Prahy 5 přední čeští herci. **Matěje a Kryštofa Hádkovy** najdete ve Francouzském lyceu, **Daniela Kolářová** a **Emil Viklický** budou číst v Jazz Docku, **Jan Budař** v Portheimce, v návštěvnickém centru Staropramenu představí evropskou literaturu **Jiří Ornest**, **Ladislav Frej** bude číst v obchodě Wine Food Market a třeba **Aleš Procházka** v 35 let starém motorovém vozu Českých drah, který bude přistaven Na Knížecí. Nezvyklá literární procházka Prahou začíná 16. května v 18 hodin a na patnácti místech pražského Smíchova se bude číst až do jedenácti v noci.

Noc literatury

Claudio Magris Poslepu

Román je monologem starého muže, pacienta psychiatrické léčebny v Terstu, jehož zuřivým lamentem prosvítá děs táborů smrti několika ideologických systémů. Cippico, jak zní jedno z jmen, která na sebe hrdina bere, vypráví na přeskáčku, odbíhá k jiným příběhům, jež se staly postavám, s nimiž se sám identifikuje, přičemž jediným pojtkem je všudypřítomné moře.

.... **Někteří tuleni** se dívají melancholicky; kdekdo zná příběh o námořníkovvi, který v noci, kdy tuleni svlékají kůži, spatří tulení samici, překrásnou nahou mořskou pannu, vezme ji domů a ožení se s ní v kostele, ale ona místo aby hleděla na kněze a na kříž, se neustále obrací k hučícímu moři. Také tenhle příběh se vypráví v každém přístavu; i v Dalmácii mezi ostrovy Dugi otok a Kornati, kam jsme občas zajížděli lodkou s otcem z Lošinje a z Iloviku. Je to smutný příběh s teskným koncem; žena po letech najde svou starou kůži, navlékne si ji a zmizí v moři. Když si dvě děti, které po sobě zanechá, přijdou hrát na pláž, přináší jim jedna tulenice krásné lastury.

Pěkný truchlivý příběh, ale je pravda, že lidi nakládají s tuleni bestiálně a pak se ještě vyřádí na mláďatech, prý kvůli kůži, ale pravým důvodem je chlípnost, tělo a krev jdou často ruku v ruce. V Port Kingu jsme darovali pár košil černočům, co vylezli z buše, námořníci se zmocnili jejich dvou žen a nebralo to konce, ale černoši tam stáli a koukali, jako by jim po tom nic nebylo. A pak nevím, jak se to seběhlo, někdo hodil kopím, někdo vystřelil, jen tak pro nic za nic, jako vždycky, bez toho to prostě nejde, my jsme odpluli na člunu a černoši zalezli zpátky do houští. Na břehu zůstala jedna bílá zkrvavená košile, stopa po naší přítomnosti a naší průzkumné cestě, která potvrdila objev doktora Basse a přinesla spoustu poznatků důležitých pro znalost a kartografii průlivu, jenž nese jeho jméno.

■ PŘELOŽILA KATEŘINA VINŠOVÁ. KNIHU V ROCE 2011 VYDALO NAKLADATELSTVÍ MLADÁ FRONTA.

Janusz Rudnicki **Mein Kampf a moje jiné boje**

Kniha je původním českým výběrem povídek z knih *Můj Wehrmacht* (*Můj Wehrmacht*, 2004) a *Śmierć czeskiego psa* (*Smrt českého psa*, 2009), které navzájem spojuje jejich nezaměnitelný úsečný, ironický a dramatický styl. Rudnicki zde navazuje na nejlepší tradici polské černé grotesky a její vytříbený smysl pro humor, který se zároveň dotýká existenciálních témat.

Myslím, že mi Franz odpustí

(Jak Jáchym Topol rozmlouval s Januszem Rudnickým)

...počkej, Jáchyme, počkej. Než se mě začneš ptát, musím ti něco říct! Byl jsem dnes v hospodě „Kafka“, víš kde, na Široké, objednal jsem si pivo, prohlédl jsem si ty vaše Noviny, kývl jsem na servírku, že chci zaplatit, přinesla mi účet, položila ho na stůl a odešla, naštěstí odešla! Na účtu stálo 70 korun! Jáchyme, 70 korun za jedno pivo! No kurva, Češi drazí, vy jste se snad posrali. Dobře že odešla, protože 70 korun jsem neměl! Měl jsem tak kolem 60 a byl jsem si jistý, že to bude stačit. A co teď? No, co jsem měl dělat? Říct, že tolik nemám? Navrhnout, že jim jako kompenzací umeju nádobí? Seděl jsem hned u baru, servírka stála za ním, málo lidí, těžká situace, ale poradil jsem si. Nastavil jsem mobil na budík, vytáhl tajně všechny cigarety z krabičky a schoval je do kapsy, krabičku se zapalovačem položil na Novinách, zazvonil můj telefon, vzal jsem to, začal jsem opakovat „haló, haló“, řekl jsem hlasitě, že špatně slyším, vstal jsem a takovým tanečním, ač přerušovaným krokem jsem za opakování „haló“ šel ke dveřím a vyšel. Myslím, jsem si jistý, že mi Franz odpustí. Přece jsem se nepřestěhoval z Hamburku do Prahy, abych se tu cítil jako v Hamburku. Za pivo majlant platil. Jestli má být sjednocování Evropy založeno na tak expresní unifikaci cen, tak to já na to seru, já z toho spěšného vlaku do budoucnosti vysedám, a to za jízdy. I kdybych si měl polámat nohy.

No, a tak jsem vyšel z té hospody, šel vpravo, přešel Pařížskou a už z daleka jsem uviděl dům, ve kterém bydlím, což mě zaskočilo. Kroužím pořád po tom městě dokola, místo abych šel rovně. „Kozí plácek“, například, kde bydlím. To je skoro samo srdce Prahy. A já v něm. Jak polský by-pass. Trošku v Německu, v Polsku a teď v Česku. Troje klíče mám, v peněžence tři měny, tři mobily se třemi čísly, roztrojení osobnosti. Jsem trojjediný. V Polsku jako Bůh, to je můj prapočátek, můj svět, který rostl spolu se mnou. V Německu jako Kristus, ale ne že bych trpěl, spíš jsem došmatlal do země zaslíbené. V Česku, v Praze, jako Duch svatý, jsem neviditelný, protože nemluví česky, no a nikdo mě tu nezná. No a jsem všudypřítomný, protože chodím po tom městě jako veš po klíně. Chodím, čumím, poslouchám....

■ PŘELOŽILA VĚRA VYTRÍŠALOVÁ. KNIHU V ROCE 2012 VYDÁ NAKLADATELSTVÍ DAUPHIN.

Já z toho spěšného vlaku do *budoucnosti* vysedám!

Boualem Sansal Němcova vesnice aneb Deník bratří Schillerových

Rašel a Malrich Schillerovi jsou po matce z poloviny Alžírani a po otci Němci, žijí však na pařížském předměstí. Poté, co jsou jejich rodiče zavražděni islamisty, se starší Rašel vrací zpět do Alžírsku, aby navštívil rodnou vesnici. Tam však zjistí otřesnou skutečnost, že jeho otec jako vysoký důstojník SS působil ve vyhazovacích koncentračních táborech.

...Necítil jsem se opravdu poután k Alžírsku, ale každý večer přesně v osm hodin jsem seděl před televizí a čekal na zprávy odtamtud. Zuří tam válka. Válka bez tváře, bez slitování, bez konce. Napovídala se o tom spousta věcí, jedny strašlivější než druhé, až jsem dospěl k přesvědčení, že nás jednoho dne, ať jsme, kde jsme, ať děláme, co děláme, ta hrůza tak či onak dostihne. Bátl jsem se o tu dalekou zemi, o své rodiče, kteří tam žijí, ale stejně tak i o nás, co jsme tady, stranou toho všeho.

Tatínek v dopisech psal jenom o vsi, o jejím každodenním životě, jako kdyby se vznášel v nějaké bublině mimo čas. Pozvolna se v mé mysli celé Alžírsko scvrklo do naší vsi. Viděl jsem ji jako starou vesničku z pohádky uchovávané v paměti lidí; její obyvatelé nemají jména, nemají tváře, nemluví, nikam nechodí; viděl jsem je postávat nebo v podřepu nebo polehávat na rohožích nebo posedávat na stoličkách před zavřenými dveřmi či rozpukanými, vápnem nabílenými zdmi; mají pomalé pohyby, které k ničemu přesnému nesměřují; uličky jsou úzké, domky nízké, minarety šikmé, studně vyschlé a písek rozprostírá své závrtné vlny od jednoho obzoru k druhému; jednou za rok proplouvají po obloze oblaka připomínající poutníky v kápích, kteří si brebentí něco pro sebe, nezastaví se, jdou předaleko, zahynout ve slunci nebo vrhnout se do moře; někdy učiní nad hlavami lidí pokání, a pak nastane biblická potopa; občas zaslechnu psy štěkat pro nic za nic, už dávno tudy netáhnou karavany, ale jako všude v těchto opuštěných krajích jen projíždějí vychrtlé autobusy, které hrkají po vymletých cestách a čadí jako ďas; vidím nahaté děti utíkat, co jim nohy stačí, vypadají jako stíny v mračnu prachu, jsou příliš rychlé, aby člověk zjistil, na co si hrají, jaký džin je pronásleduje; kolem nich smích, pláč, křik, které se vytrácejí do vzduchu prosyceného světlem a popelem, je z toho jen rámus, do něhož se mísí jeho vlastní ozvěny. A čím více jsem si říkal, že je to všechno jen film v mé hlavě, nostalgická veteš, neznalost, záběry spatřené ve zprávách, tím více si ten obraz prosazoval svou. Zato tatínka a maminku jsem viděl zřetelně, slyšel jsem jejich hlasy, cítil jejich vůni, zároveň jsem věděl, že je to pozlátko, jen výtvořky mysli, zbožné obrázky mého dětství, které ve vzpomínce rok od roku mládnou. Také jsem si říkal, že je život v té zemi tvrdý a určitě ještě tvrdší ve vesničce na konci světa, a tak se závoj klidu a míru protrhl a já uviděl chromého staříka, který se snaží držet zpřímá, aby na mne zapůsobil, a stařenku celou shrbenou, jak se kvůli mně pokouší vstát a přidržuje se oprýskané zdi, a říkal jsem si: Tohle je tatínek, tohle je maminka, tohle z nich udělal čas a nelítostný život.

■ PŘELOŽILA KATEŘINA VINŠOVÁ. V ROCE 2012 VYDÁ NAKLADATELSTVÍ PISTORIUS & OLŠANSKÁ.

NOC LITERATURY

– 16. května 2012 na pražském Smíchově od 18:00 do 23:00.

Projekt je realizován s finanční podporou grantu Evropské unie Culture.

VÍCE INFORMACÍ NAJDETE NA
WWW.NOCLITERATURY.CZ

DESIGN: HELENA FEJKOVÁ, MARTINSKÁ 4, PRAHA 1, WWW.HELENAFEJKOVA.CZ
FOTO: PAVEL HEJNÝ, MODELING: ZUZANA ŠIMÁKOVÁ, MAKE-UP A VLASY: MONIKA ŠTĚTKOVÁ

HELENA
FEJKOVÁ
PRAGUE

Národní galerie v Praze – Sběrka umění 19. století
Valdštejnská jízdárna

Jakub Schikaneder

(1855—1924)

20. duben – 21. říjen 2012

Otevřeno denně mimo pondělí od 10 do 18 hodin. | Valdštejnská jízdárna, Valdštejnská 3, Praha 1 | metro > A, tram > 12, 18, 20, 22 > Malostranská
www.schikaneder.cz | www.ngprague.cz

Partner NG v Praze

Technologický partner NG v Praze

Mediální partner NG v Praze

Partneři výstavy

